МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
"МАЗЫРСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПЕДАГАГІЧНЫ УНІВЕРСІТЭТ
імя І. П. ШАМЯКІНА"

Л.І.Лапіцкая

СЛОЎНІК
КАЛЯНДАРНА-АБРАДАВАЙ ЛЕКСІКІ УСХОДНЯГА ПАЛЕССЯ

Мазыр 2007

УДК 811.161.3'374
ББК 81.2Беі-4
Л24

Аўтар **Л. І. Лапіцкая,** старшы выкладчык кафедры беларускай мовы
УА МДПУ імя І. П. Шамякіна.

Рэцэнзенты:
В. А. Ляшчынская – доктар філалагічных навук, прафесар кафедры беларускай мовы УА ГДУ імя Ф. Скарыны;
А. А. Станкевіч – доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры беларускай мовы УА ГДУ імя Ф. Скарыны;
В. В. Шур – доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры беларускага мовазнаўства УА МДПУ імя І. П. Шамякіна.

Друкуецца паводле рашэння рэдакцыйна-выдавецкага савета
Установы адукацыі
"Мазырскі дзяржаўны педагагічны універсітэт імя І. П. Шамякіна"

Лапіцкая, Л.І.

Л24 Слоўнік каляндарна-абрадавай лексікі Усходняга Палесся / Л.І. Лапіцкая. – Мазыр : УА МДПУ імя І. П. Шамякіна, 2007. – 66 с.

У слоўніку ўпершыню сабрана і сістэматызавана каляндарна-абрадавая лексіка Усходняга Палесся, якая адлюстроўвае рэгіянальныя асаблівасці ўсходнепалескіх гаворак. Слоўнікавыя артыкулы ілюструюцца канкрэтнымі прыкладамі.

Слоўнік разлічаны на выкладчыкаў, настаўнікаў, выхавальнікаў, супрацоўнікаў краязнаўчых музеяў, студэнтаў і ўсіх, хто цікавіцца асаблівасцямі мовы і народнай культуры Усходняга Палесся.

УДК 811.161.3'374
ББК 81.2Беі-4

ПРАДМОВА

“Слоўнік каляндарна-абрадавай лексікі Усходняга Палесся” напісаны на лексічным матэрыяле, сабраным у 10 раёнах Усходняга Палесся: Брагінскім, Ельскім, Жыткавіцкім, Калінкавіцкім, Лельчыцкім, Лоеўскім, Мазырскім, Нараўлянскім, Петрыкаўскім, Хойніцкім.

У слоўніку змешчаны дыялектныя назвы народных свят і прысвяткаў і агульная лексіка, якія адлюстроўваюць асаблівасці лексікі, фанетыкі, марфалогіі, граматыкі даследаванага рэгіёна. Шырока падаюцца варыянтныя і сінанімічныя назвы, якія бытуюць у гаворках усходніх раёнаў Палесся.

Мэта слоўніка – тлумачэнне назваў народных свят і прысвяткаў, слоў агульнай лексікі, звязаных з каляндарна-абрадавымі святамі і прысвяткамі, што складаюць значны пласт лексікі мясцовых гаворак.

У склад слоўніка ўвайшлі словы, якія адлюстроўваюць рэгіянальныя асаблівасці гаворак і адрозніваюцца ад літаратурных адпаведнікаў:

1) каранёвай марфемай: *абы'дзеннік – рушнік*;

2) фанемным складам: *валачо'нікі – валачобнікі*;

3) марфалагічнай структурай: *Зімо'вы Ю'рэй – Зімні Юрый*;

4) граматычным значэннем роду: *Пакро'ва – Пакроў.*

У рэестры пададзены дыялектныя словы ў транскрыпцыі, якая адлюстроўвае іх гучанне ў межах магчымасцей беларускай графікі:

а) ДЗЕЎЯ'ТНІК, *м.* Чацвер на дзевятым тыдні пасля Вялікадня. *На дзеўя'тнік возьму дзеўяць чарніц у лесе* [Вялікія Сялюцічы, Петрыкаўскі];

б) фанетычныя варыянты змешчаны ў адным слоўнікавым артыкуле:

ГАЛАВАСЕ'К, ГОЛОВОСЕ'К, *м.* Традыцыйнае свята, якое адзначаецца 11 верасня (29 верасня ст. ст.). Звязанае з усталяваннем за ім бытавых прыкмет і павер'яў. У гэты дзень забаранялася рэзаць, сячы і есці круглае. *У Галавасе'к не можно есці капусту й бульбу* [Слабада, Мазырскі]; *Ек Головосе'к – скоромного не едзім* [Баравое, Лельчыцкі];

в) ілюстрацыйны матэрыял запісаны спрошчанай транскрыпцыяй, што дазволіла адлюстраваць фанетычныя асаблівасці гаворак: оканне (*Богослоў*, *Купало*, *Міхайло*); лабіялізацыю гука ‘ы’ (*вугоняць короўкі*, *вуноска*); спалучэнне “губны + л” у 3-й асобе множнага ліку дзеясловаў 2-га спражэння з асновай на губны (*не робляць, стаўляць*) і інш.;

г) зорачкай (*) пазначаны састаўныя назвы народных свят і прысвяткаў.

Слоўнік уяўляе даведнік па дыялектнай каляндарна-абрадавай лексіцы ўсходнепалескіх гаворак і прызначаецца для даследчыкаў-лінгвістаў, выкладчыкаў ВНУ, настаўнікаў, выхавальнікаў, супрацоўнікаў краязнаўчых музеяў, студэнтаў і ўсіх тых, хто цікавіцца асаблівасцямі мовы і народнай культуры Усходняга Палесся.

НАСЕЛЕНЫЯ ПУНКТЫ

Аголічы Петрыкаўскага р-на
Азяраны Жыткавіцкага р-на
Аляксандраўка Калінкавіцкага р-на
Амелькаўшчына Хойніцкага р-на
Асавец Мазырскага р-на
Астражанка Лельчыцкага р-на
Бабраняты Мазырскага р-на
Багуцічы Ельскага р-на
Балажэвічы Мазырскага р-на
Баравое Лельчыцкага р-на
Барбароў Мазырскага р-на
Бібікі Мазырскага р-на
Буда-Сафіеўка Лельчыцкага р-на
Буйнавічы Лельчыцкага р-на
Букча Лельчыцкага р-на
Буркі Брагінскага р-на
Бярозаўка Калінкавіцкага р-на
Бывалькі Лоеўскага р-на
Бярэжцы Жыткавіцкага р-на
Валаўск Ельскага р-на
Васькаўка Мазырскага р-на
Веляцін Хойніцкага р-на
Верасніца Жыткавіцкага р-на
Вербавічы Нараўлянскага р-на
Вубалаць Калінкавіцкага р-на
Вялікія Аўцюкі Калінкавіцкага р-на
Вялікія Сялюцічы Петрыкаўскага р-на
Вятчын Жыткавіцкага р-на
Галубіца Петрыкаўскага р-на
Гарбавічы Калінкавіцагак р-на
Глініца Мазырскага р-на
Глушкавічы Лельчыцкага р-на
Грабаў Петрыкаўскага р-на
Града Жыткавіцкага р-на
Гурыны Мазырскага р-на
Даманавічы Калінкавіцкага р-на
Данілаўка Ельскага р-на
Дарашэвічы Петрыкаўскага р-на
Дзёрнавічы Нараўлянскага р-на
Дзямідаў Нараўлянскага р-на
Дуброва Лельчыцкага р-на

Жахавічы Мазырскага р-на
Завайць Нараўлянскага р-на
Загорыны Мазырскага р-на
Замосце Калінкавіцкага р-на
Замошша Лельчыцкага р-на
Запясочча Жыткавіцкага р-на
Зарэчча Брагінскага р-на
Зімовая Буда Лельчыцкага р-на
Казанск Калінкавіцкага р-на
Казловічы Калінкавіцкага р-на
Казярогі Лоеўскага р-на
Каманоў Брагінскага р-на
Камаровічы Петрыкаўскага р-на
Канатоп Нараўлянскага р-на
Капцэвічы Петрыкаўскага р-на
Кашэвічы Петрыкаўскага р-на
Конкавічы Петрыкаўскага р-на
Кочышчы Мазырскага р-на
Крукавічы Калінкавіцкага р-на
Крушнікі Мазырскага р-на
Лукі Калінкавіцкага р-на
Ляскавічы Петрыкаўскага р-на
Макарычы Петрыкаўскага р-на
Макрэц Брагінскага р-на
Малейкі Брагінскага р-на
Малешаў Жыткавіцкага р-н
Малыя Аўцюкі Калінкавіцкага р-на
Маркоўскае Лельчыцкага р-на
Махнавічы Мазырскага р-на
Мікулінск Калінкавіцкага р-на
Мікулічы Брагінскага р-на
Міроненкі Мазырскага р-на
Міцуры Петрыкаўскага р-на
Мялешкавічы Мазырскага р-на
Навасёлкі Хойніцкага р-на
Небытаў Хойніцкага р-на
Новы шлях Брагінскага р-на
Новыя Навасёлкі Калінкавіцкага р-на
Осаў Хойніцкага р-на
Пагоннае Жыткавіцкага р-на
Паташня Хойніцкага р-на
Палаўкі Ельскага р-на
Праграэс Лоеўскага р-на

Прудок Мазырскага р-на
Рычаў Жыткавіцкага р-на
Савічы Калінкавіцкага р-на
Санюкі Ельскага р-на
Скалодзін Мазырскага р-на
Скароднае Ельскага р-на
Скрыгалаў Мазырскага р-на
Слабада Мазырскага р-на
Слабаджанка Хойніцкага р-на
Смалегаў Нараўлянскага р-на
Смятанічы Петрыкаўскага р-на
Стадолічы Лельчыцкага р-на
Сырод Калінкавіцкага р-на
Сяменча Жыткавіцкага р-на
Сямурадцы Жыткавіцкага р-на
Турцэвічы Калінкавіцкага р-на
Тэльман Брагінскага р-на
Хамічы Калінкавіцкага р-на
Хамічы-2 Калінкавіцкага р-на
Хачэнь Жыткавіцкага р-на
Хвойнае Хойніцкага р-на
Хобнае Калінкавіцкага р-на
Храпкаў Хойніцкага р-на
Чамярысы Брагінскага р-на
Чырвонабярэжжа Лельчыцкага р-на
Чэрнічы Жыткавіцкага р-на
Юркавічы Брагінскага р-на
Юркевічы Жыткавіцкага р-на
Ясяні Брагінскага р-на

А

АГО'НЬ *м.* Вогнішча. *На Купалле хлопцы **аго'нь** раскладаюць* [Васькаўка Маз.].

АДМУКА'ЩЦА *незак.* Адмыкацца. *На Благешчанне земля **адмука'ецца*** [Баравое Лельч.].

АДПРА'ВА, ОДПРА'ВА. Служба ў царкве.

АДПРА'ВА *ж. На багатые дзеды **адпра'ва** йдзе ў царкве* [Васькаўка Маз.].

ОДПРА'ВА *ж. На Узьдзюжанне му ходзім у цэркоў, **одпра'ва** ідзе* [Града Жытк.].

АЛЯКСЕ'Й, ЛЕКСЕ'Й, ЛЯКСЕ'Й, ОЛЕКСЕ'Й; АЛЯКСЕ'Й ЦЁПЛЫ, ЛЯКСЕ'Й ВЕСНЯ'НЫ, ЦЁПЛЫ ЛЕКСЕ'Й, ЦЁПЛЫ ЛЯКСЕ'Й. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 30 сакавіка (17 сакавіка ст. ст.); дзень рыбалова і пчаляра.

АЛЯКСЕ'Й *м. У **Аляксе'й** рыба на нэрас, пчолка на верас, чалавек на хвою пчолкі глядзець* [Мялешкавічы Маз.]. *На **Аляксе'я** прылеталі буслы. У кого булі вуллі, тые на **Аляксе'я** подглядвалі пчол* [Веляцін Хойн.].

ЛЕКСЕ'Й *м. На **Лексе'я** рыба на нерэс ідзе* [Грабаў Петр.]. *Колісь на **Лексе'я** не робілі нічого* [Канатоп Нараўл.]. *Кажуць, як прыдзе **Лексе'й**, то будзе цеплей* [Багуцічы Ельск.].

ЛЯКСЕ'Й *м. **Ляксе'й** – етэ ж празнік* [Небытаў Хойн.]. *На **Ляксе'я** прыдзе цяпло* [Казловічы Калінк.]. *На **Ляксе'я** буслы прылетаюць* [Малейкі Браг.]. *На **Ляксе'я** журоў запее* [Карчовае Хойн.]. *Колісь на **Ляксе'я** не ткалі* [Васькаўка Маз.].

ОЛЕКСЕ'Й *м. На **Олексе'я** не трэ обіжаць бедных і самому не трэ ні на кого обіжацца* [Сяменча Жытк.].

* АЛЯКС'ЕЙ ЦЁПЛЫ *м. Прыдзе **Аляксе'й Цёплы** – будзе цёпла* [Глініца Маз.]. *На **Аляксе'я Цёплого** буслы прылецяць* [Навасёлкі Хойн.].

* ЛЯКСЕ'Й ВЕСНЯ'НЫ *м. **Ляксе'й Весня'ны** – ето ўжо весна* [Замосце Калінк.]. *На **Ляксе'я Весня'ного** журавы прылетаюць* [Малейкі Браг.].

* ЦЁПЛЫ ЛЕКС'ЕЙ *м. На **Цёплого Лексе'я** почынаецца прылёт пціц* [Буда-Сафіеўка Лельч.].

* ЦЁПЛЫ ЛЯКС'ЕЙ *м. **Цёплы Ляксе'й** – шчука на нэрэст, а корова на верас* [Буйнавічы Лельч.].

АЛЯКСЕ'Й ЦЁПЛЫ *гл.* АЛЯКСЕ'Й.

АНАПРЭ'Й, НУПРЭ'Й, ОНАПРЭ'Й, *м.* Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 25 чэрвеня (12 чэрвеня ст. ст.); спрыяльны дзень для сяўбы грэчкі.

АНАПРЭ'Й *м. Бувала, у дзень **Анапрэ'я** сеелі грэчку* [Паселічы Хойн.]. *На **Анапрэ'я** спеюць суніцы* [Васькаўка Маз.].

НУПРЭ'Й *м. Калі прыходзіў **Нупрэ'й**, грэчку сеялі пасля абеду* [Загорыны Маз.].

ОНАПРЭ'Й *м. У того будуць блінцы смашные, хто грэчку посее на **Онапрэ'я*** [Завайць Нараўл.].

АНДРЭ'Й, АНДРЭ'ЙКІ, ОНДРЭ'Й; СВЕТЫ' АНДРЭ'Ю, СВЕТЫ' ОНДРЭ'Й. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 13 снежня (30 лістапада ст. ст.); дзявочае свята, адметнае варажбой.

АНДРЭ'Й *м.* [Бабраняты Маз.]. *У мяне ўнук Андрэй, патаму што радзіўся трынаццатага, калі было свята **Андрэ'й*** [Гурыны Маз.]. ***Андрэ'й** – і цепер ето свято* [Аляксандраўка Калінк.].

АНДРЭ'ЙКІ. *На **Андрэ'йкі** дзеўкі гадаюць, хочуць знаць, ці пойдуць у етум годзі замуж* [Малейкі Браг.]. *А ў нас кажуць светы Андрэй, кажуць і **Андрэ'йкі*** [Канатоп Нараўл.]. *На **Андрэ'йкі** дзеўкі хлебцы пекуць* [Дзямідаў Нараўл.].

ОНДРЭ'Й *м. Колісь на **Ондрэ'я** і снег, і мецеліца, а дзеўкі бегуць под вокны, коб послухаць, як зарэ хлопца назовуць. Тоды ўжо і суджоного так звацьмуць* [Чэрнічы Жытк.].

* СВЕТЫ' АНДРЭ'Ю *м. У нас так дзеўчаты говораць: "**Светы' Андрэ'ю**, конопелькі сею, кідаю, цебе, суджаны, заклікаю!"* [Махнавічы Маз.]. *У **свето'га Андрэ'я** дзеўкі просяць хорошых жэніхоў*

* СВЕТЫ' ОНДРЭ'Й *м. Ек прыдзе **светы' Ондрэ'й**, у нас дзеўкі ворожаць на коноплі* [Рычаў Жытк.].

АНДРЭ'ЙКІ *мн. гл.* АНДРЭ'Й.

АРЭ'ЛІ, РЭ'ЛІ. Прыстасаванне для гушкання, якое звязваецца з ачышчальным вясеннім абрадам.

АРЭ'ЛІ *мн. На Сорокі гушкаліса на **арэ'лях*** [Махнавічы Маз.].

РЭ'ЛІ *мн. На Пятро вешалі **рэ'лі** і качаліся цэлы дзень* [Веляцін Хойн.].

АСПАЖА' *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 1.

АЎДО'КІ, АЎДО'ЦЦЯ, ЕЎДО'КІ, ОЎДО'КІ, ОЎДО'ЦЦЯ, ЯЎДО'КІ. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 14 сакавіка (1 сакавіка па ст. ст.); першы веснавы дзень, з якога пачыналася гуканне вясны.

АЎДО'КІ *мн. Колісь на **Аўдо'кі** робілі адны мужыкі, а бабы не* [Навасёлкі Хойн.]. *У нас гаворань: "Калі на **Аўдо'кі** з горы потокі – настае весна"* [Загорыны Маз.]. ***Аўдо'кі** – первы дзень весны па-старому* [Сырод Калінк.]. *Гаворань, калі на **Аўдо'кі** налеціць завіруха, то лето будзе холодным, а год голодным* [Балажэвічы Маз.]. *На **Аўдо'кі** не рэжуць, а калі ўжо і надо порэзаць, то толькі тымі ножніцамі, што для овечэк* [Мікулічы Браг.]. *Прыйдуць **Аўдо'кі** – заболяць у паробка бокі* [Казанск Калінк.].

АЎДО'ЦЦЯ *ж. **Аўдо'цця** – еты празнік празнуваўса раней* [Казловічы Калінк.].

ЕЎДО'КІ *мн. Калі на **Еўдо'кі** дошч – будзе доброе жыто* [Бокаў Маз.]. *З **Еўдо'кі** ідзе ўжэ цепло* [Малыя Аўцюкі Калінк.]. *У нас кажуць, што **Еўдо'кі** держэ ў руках лето* [Мялешкавічы Маз.]. *На **Еўдо'кі**, говорылі, можно сукаць ніткі* [Васькаўка Маз.].

ОЎДО'КІ *мн. Му ўсегда на **Оўдо'кі** вусаджваем на росаду помідоры* [Завайць Нараўл.].

ОЎДО'ЦЦЯ *ж. Ек прыходзіць **Оўдо'цця** із снегом – будзе хорошы ўрожай, калі з цёплым ветром – будзе мокрое лето* [Завайць Нараўл.].

ЯЎДО'КІ *мн. Колісь так говорылі: "Ек будзеш спраўляць **Яўдо'кі**, то будуць голыя бокі"* [Веляцін Хойн.]. *У **Яўдо'кі** – голыя бокі* [Сырод Калінк.].

АЎДО'ЦЦЯ *ж. гл.* АЎДО'КІ.

АЎЛА'С, УЛА'С, УЛА'ССЕ; КАРО'ВЯЧЫ ЎЛАС. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 24 лютага (11 лютага ст. ст.); свята жывёлы.

АЎЛА'С *м. На **Аўла'са** раней не рабілі, бо карова з двора сыдзе, а конь прапасці можа* [Бывалькі Лоеўск.]. *У святога **Аўла'са** просім здороўя своёй жыўнасці: коніку, короўцы* [Прудок Маз.].

УЛА'С *м. На **Ула'са** коні і коровы кормілі ладкамі, шоб булі здоровые* [Сямурадцы Жытк.]. *На **Ула'са** ўсе до масла ласы* [Хамічы-2 Калінк.]. *На **Ула'са** нічагуські не рабілі, а токі даглядалі коровы і коні* [Паселічы Хойн.].

УЛА'ССЕ *н. **Ула'ссе** сільно не гуляем, а не робім, а то карова на вясне не ўстане на ногі* [Казанск Калінк.]. *Казалі, што на **Ула'ссе** бувае сем морозоў* [Мялешкавічы Маз.].

* КАРО'ВЯЧЫ ЎЛАС *м. **Каро'вячы Ўлас** на масленай недзелі. Ад **каро'вячага Ўласа** да посту мяса не елі* [Навасёлкі Петрык.].

Б

БА'БА, *ж.* Удзельнік традыцыйнага абрадавага каляднага абраду, апрануты ў адзенне старой жанчыны. *На стары Новы год спяваюць коляду, дзеда робляць, **ба'бу** робляць, козу робляць* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

БА'БІНА ЛЕ'ТА, БА'БІНЭ ЛЕ'ТО. Цёплая пагодлівая пара ў канцы верасня – пачатку кастрычніка; пачатак жаночай ("бабскай") гаспадарчай працы.

БА'БІНА ЛЕ'ТА *ж. **Ба'біна ле'та** ідзе з Калінавіка до самых Пакроваў* [Мялешкавічы Маз.]. *Раней на **ба'біна ле'та** бабы ў гародзе ўсё ўбіраюць, трэплюць лён* [Казловічы Калінк.].

БА'БІНЭ ЛЕТО *н. **Ба'бінэ ле'то** бувае, калі Каліновік, Цудо, Пакрову* [Глініца Маз.].

БА'БІНЭ ЛЕ'ТО *гл.* БА'БІНА ЛЕ'ТА.

БА′БУ, БАБУ′. Дзень, наступны за памінальным днём ДЗЕДЫ′.

БА′БУ *мн.* ***Бáбу** буваюць у суботу, за Дзедамі* [Махнавічы Маз.].

БАБУ′ *мн. На **Бабý** му готуем большэ молочнэ* [Маркоўскае Лельч.].

БАБУ′ *гл.* БА′БУ.

БЛІНЕ′Ц *м.* Блін. *У нас усегда на ўсе празнікі пекуць **блінцы′*** [Бібікі Маз.].

БАГАРО′ДЗІЦА *гл.* ПРАЧЫ′СТАЯ ў знач. 1.

БАГАСЛО′Ў, БАГУСЛА′Ў, БАГУСЛО′Ў, БОГОСЛА′Ў, БОГОСЛО′Ў, БОГУСЛА′Ў; ІВА′Н БАГАСЛО′Ў, ІВА′Н БОГУСЛА′Ў, ІВА′Н БОГОСЛО′Ў, ІВА′Н ПАКРО′ЎНЫ, ІВА′Н ПОКРО′ЎНЫ. Земляробчае свята народнага календара, якое адзначаецца 9 кастрычніка (26 верасня ст. ст.); дзень, да якога заканчваюцца ўсе работы ў полі.

БАГАСЛО′Ў *м. Ад **Багасло′ва** на полі не робім* [Барбароў Маз.].

БАГУСЛА′Ў *м. Пасля **Багусла′ва** правяць дажынкі* [Мікулінск Калінк.]. *На **Багусла′ва** веселлі пачынаюць* [Загорыны Маз.].

БАГУСЛО′Ў *м. До **Багусло′ва** кончаюць работы на полі* [Ясяні Браг.].

БОГОСЛА′Ў *м. Прыйшоў **Богосла′ў** – дзеўкі сватоў сустракаюць* [Канатоп Нараўл.].

БОГОСЛО′Ў *м. Колісь говорылі: ек прыйшоў **Богосло′ў** – ідзі з поля домоў* [Малешаў Жытк.].

БОГУСЛА′Ў *м. Добры гаспадар сее да **Богусла′ва*** [Лукі Калінк.].

* ІВА′Н БАГАСЛО′Ў *м. **Іва′н Багасло′ў** сватоў засылае* [Слабада Маз.]. *На **Іва′на Багасло′ва** веселлі робяць* [Савічы Калінк.]. ***Іва′н Багасло′ў** па полі гуляе* [Каманоў Браг.].

* ІВА′Н БОГОСЛО′Ў *м. На **Іва′на Богосло′ва** госці правяць* [Сяменча Жытк.].

* ІВА′Н БОГУСЛА′Ў *м. После **Іва′на Богусла′ва** на полі ўжэ не робімо* [Завайць Нараўл.].

* ІВА′Н ПАКРО′ЎНЫ *м. **Іва′н Пакро′ўны** сяўбу завершае* [Казловічы Калінк.]. ***Іва′н Пакро′ўны** – празнік за тры дні да Пакровы* [Бывалькі Лоеўск.].

* ІВА′Н ПОКРО′ЎНЫ *м. **Іва′н Покро′ўны** ад Бога прынімаў слова і пісаў кніжкі* [Баравое Лельч.]. *Перэд Покровой бувае **Іва′н Покро′ўны*** [Глушкавічы Лельч.].

БАГА′ТА КУЦЦЯ′ *гл.* БАГА′ТА КУЦЬЯ′.

БАГА′ТАЯ КУЦЬЯ′ *гл.* БАГА′ТА КУЦЬЯ′.

БАГА′ТА КУЦЯ′ *гл.* БАГА′ТА КУЦЬЯ′.

БАГА′ТНІК *гл.* ПРАЧЫ′СТАЯ ў знач. 2.

БАГА′ТЫЕ ДЗЕДЫ′. Дзень памінання продкаў, які адзначаецца праз тры дні пасля Пакроваў. *На **бага′тые дзеды′** варылі куццю, обязацельно кісель з розных ягад* [Буркі Браг.]. *На **бага′тые дзеды′** хозяін зваў померлых на вечэру* [Васькаўка Маз.].

БАГАТУ'ХА *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 2. *Калі **Багату'ха** – не ткуць і не прадуць* [Загорыны Маз.].

БАГА'Ч *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 2.

БАГУСЛА'Ў *гл.* БАГАСЛО'Ў.

БАГУСЛО'Ў *гл.* БАГАСЛО'Ў.

БАРЫ'С *гл.* БАРЫ'С І ГЛЕ'Б.

БАРЫ'С І ГЛЕ'Б, БАРЫ'С. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 6 жніўня (24 ліпеня ст. ст.).

БАРЫ'С І ГЛЕ'Б. *На **Бары'са і Гле'ба** нічого цяжкого не робілі, а хто не гледзіць гетого, той можэ покалечыцца* [Махнавічы Маз.]. *На **Бары'са і Гле'ба** сено не косім, можэ моланка ўбіць* [Мялешкавічы Маз.]. *Назаўтра пасля **Бары'са і Гле'ба** ўжэ не купаюцца* [Аляксандраўка Калінк.].

БАРЫ'С *м. На **Бары'са** жыта нажала, а на Петра пірогоў напекла* [Буда-Сафіеўка Лельч.]. ***Бары'с** бувае пятым днём ад Макавея* [Грабаў Петрык.]. *Шостого – **Бары'с**, а дванаццатого – Пятро* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

БЕ'ДНА КУЦЬЯ' *гл.* ТРЭ' ЦЯЯ КУЦЬЯ'.

БЕ'ДНАЯ КУЦЬЯ' *гл.* ТРЭ' ЦЯЯ КУЦЬЯ'.

БЕ'ЛАЯ НЕДЗЕ'ЛЯ *гл.* БЕ'ЛА НЕДЗЕ'ЛЯ.

БЕ'ЛА НЕДЗЕ'ЛЯ, БЕ'ЛАЯ НЕДЗЕ'ЛЯ. Тыдзень перад Вялікаднем (Пасхай).

БЕ'ЛА НЕДЗЕ'ЛЯ *ж. **Бе'ла недзе'ля** – етэ ж последня недзеля перэд Паскою* [Махнавічы Маз.].

БЕ'ЛАЯ НЕДЗЕ'ЛЯ *ж. На **Бе'лой недзе'лі** трэ ўсё беліці, чысціці* [Буйнавічы Лельч.].

БЕРО'ЗА, БЯРО'ЗА *ж.* Галінкі бярозы, якімі ўпрыгожваюць хаты, падвор'і на Сёмуху (Тройцу). *На Тройцу свецяць клён і **беро'зу** і затыкаюць у дзверы, каб чэрці не прыйшлі* [Бярозаўка Калінк.]. *На Тройцу **бяро'зу** ў цэркву насілі, а тады ўжэ вешалі ў хаце* [Бібікі Маз.].

БЛАВЕ'ШЧАННЕ *гл.* БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ.

БЛАГАВЕ'СНІК, БЛАГОВЕ'СНІК. Дзень пасля Благавешчання.

БЛАГАВЕ'СНІК *м. На другі дзень опосля Благавешчання – **Благаве'снік*** [Казловічы Калінк.]. *На другі дзень бувае **Благаве'снік**, 8 чысла* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

БЛАГОВЕ'СНІК *м. **Благове'снік** – другі дзень Благовешчання* [Буйнавічы Лельч.].

БЛАГАВЕ'СНІКІ, БЛАГОВЕ'СНІКІ.

1. Дзень перад Благавешчаннем.

БЛАГАВЕ'СНІКІ *мн. **Благаве'снікі** перэд Благавешчаннем* [Лукі Калінк.].

БЛАГОВЕ'СНІКІ *мн. **Благове'снікі** – перад святом* [Мялешкавічы Маз.].

2. Тое, што і БЛАГАВЕ'СНІК, *м.* ***Благаве'снікі*** *– на другі дзень за Благавешчаннем* [Турцэвічы Калінк.]. *І на* ***Благове'снікі*** *му ў цэркоў ходзімо і одправу робімо* [Буйнавічы Лельч.].

БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ ПРАСВЯТО'Й БАГАРО'ДЗІЦЫ *гл.* БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ.

БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ, БЛАВЕ'ШЧАННЕ, БЛАГАВЕ'ШЧЭНЕ, БЛАГОВЕ'ШЧАННЕ, БЛАГОВЕ'ШЧЭНЕ, ДАБРАВЕ'ШЧАННЕ, ЗВЕСТАВА'ННЕ; БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ ПРАСВЯТО'Й БАГАРО'ДЗІЦЫ, БЛАГОВЕ'ШЧАННЕ СВЯТО'Е, БЛАГОВЕ'ШЧЭНЕ ПРЫСВЯТО'Й БОГОРО'ДЗІЦЫ. Старажытнае веснавое свята, якое адзначаецца 7 красавіка (25 сакавіка ст. ст.); свята надыходу вясны.

БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ *н. На* ***Благаве'шчанне*** *пцічка гнезда не ўе і дажэ пер'е не носіць, а дзеўка касу не расплетае* [Мялешкавічы Маз.]. *На* ***Благаве'шчанне*** *пціца гнездо не ўе, а дзеўка косу не завівае* [Буйнавічы Лельч.]. *У нас* ***Благаве'шчанне*** *– велікі празнік* [Прудок Маз.]. *Старые кажуць, як на* ***Благаве'шчанне*** *ідзе дож, то будзе хлеба много* [Лукі Калінк.]. *На* ***Благаве'шчанне*** *пчол выносяць у сад* [Загорыны Маз.].

БЛАВЕ'ШЧАННЕ *н. На* ***Блаве'шчанне*** *ніхто не сее* [Баравое Лельч.].

БЛАГАВЕ'ШЧЭНЕ *н. На* ***Благаве'шчэне*** *ходзілі ў цэркоў* [Навасёлкі Хойн.]. *На* ***Благаве'шчэне*** *му не робім* [Крушнікі Маз.]. *До* ***Благаве'шчэня*** *земля спіць* [Макрэц Браг.]. *У нас на* ***Благаве'шчэне*** *не можно сеяць* [Завайць Нараўл.]. *До* ***Благаве'шчэня*** *ў нас і семяны не дастаюць* [Міроненкі Маз.].

БЛАГОВЕ'ШЧАННЕ *н.* ***Благове'шчанне*** *– ето весняны празнік. Калі на* ***Благове'шчанне*** *ідзе дошч – будзе добрэ жыто* [Града Жытк.].

БЛАГОВЕ'ШЧЭНЕ *н. У нас на* ***Благове'шчэне*** *дзеўкі ідуць весну гукаць* [Пагоннае Жытк.]. *До* ***Благове'шчэня*** *бусько прылетае* [Сяменча Жытк.]. *На* ***Благове'шчэне****, ек говораць старые, дажэ і яйцо под куру не кладуць* [Грабаў Петрык.].

ДАБРАВЕ'ШЧАННЕ *н. На* ***Дабраве'шчанне*** *весну гукаюць* [Замосце Калінк.]. *На* ***Дабраве'шчанне*** *буў дошч* [Крыўча Браг.].

ЗВЕСТАВА'ННЕ *н. На* ***Звестава'нне*** *трэба з'есці ейцэ, каб куркі несліся* [Крукавічы Калінк.].

* БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ ПРАСВЯТО'Й БАГАРО'ДЗІЦЫ. *З* ***Благаве'шчання Прасвято'й Багаро'дзіцы*** *сем дзён отыдзе – і Вялікдзень* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

* БЛАГОВЕ'ШЧАННЕ СВЯТО'Е *н. Говараць, не надо пекці блінцоў на* ***Благове'шчанне свято'е****, а то будзе сонцэ пекці* [Буда-Сафіеўка Лельч.].

* БЛАГОВЕ'ШЧЭНЕ ПРЫСВЯТО'Й БОГОРО'ДЗІЦЫ. *З* ***Благове'шчэня Прысвято'й Богоро'дзіцы*** *остаецца сорок холодных утрэнікоў* [Сяменча Жытк.].

БЛАГАВЕ'ШЧЭНЕ *гл.* БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ.

БЛАГОВЕ'СНІК *гл.* БЛАГАВЕ'СНІК.

БЛАГОВЕ'СНІКІ *гл.* БЛАГАВЕ'СНІКІ ў знач. 1, 2.

БЛАГОВЕ'СТАЦЬ, *-аю, -аеш, -ае*; *незак.* Апавяшчаць. *Прылецеў архангел Гаўрыіл і* ***благове'стаў*** *Марыю, што родзіцца Ісус Хрыстос у ее* [Баравое Лельч.].

БЛАГОВЕ'ШЧАННЕ *гл.* БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ.

БЛАГОВЕ'ШЧАННЕ СВЯТО'Е *гл.* БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ.

БЛАГОВЕ'ШЧЭНЕ *гл.* БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ.

БЛАГОВЕ'ШЧЭНЕ ПРЫСВЯТО'Й БОГОРО'ДЗІЦЫ *гл.* БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ.

БЛОСЛОЎЛЯ'ЦЬ, *-яю, -яеш, -яе*; *незак.* Благаслаўляць. *Му ў цэркві молімса, а бацюшко* ***блослоўля'е*** *нас* [Града Жытк.].

БОГОСЛА'Ў *гл.* БАГАСЛО'Ў.

БОГОСЛО'Ў *гл.* БАГАСЛО'Ў.

БОГУСЛА'Ў *гл.* БАГАСЛО'Ў.

БОЕЗЛІ'ВЫ *м.* *У гэты дзень боімса робіці: Чуда – очэнь* ***боезлі'вы*** *пра'знік, што хочэш учудзіць* [Казловічы Калінк.].

БО'ЛЬШАЯ ПРАЧЫ'СТАЯ *гл.* ПРАЧЫСТАЯ ў знач. 1.

В

ВАДАПО'СНАЯ КУЦЬЯ' *гл.* ТРЭ'ЦЯЯ КУЦЬЯ'.

ВАДЗЕ'ННЕ *гл.* УВЯДЗЕ'ННЕ.

ВАДО'ХРЫШЧ *гл.* ВАДО'ХРЫШЧА.

ВАДО'ХРЫШЧА *гл.* ВАДО'ХРЫШЧА.

ВАДО'ХРЫШЧАННЕ *гл.* ВАДО'ХРЫШЧА.

ВАДО'ХРЫШЧА, ВАДО'ХРЫШЧ, ВАДО'ХРЫШЧАННЕ, ВАДО'ХРЫШЧЭ, ВОДО'ХРЫШЧА, КРАШЧЭ'ННЕ, КРЭШЧЭ'ННЕ, КРЭШЧЭ'НЬЕ; СВЕТО'Е КРАШЧЭ'ННЕ. Зімовае свята, якое адзначаецца 19 студзеня (6 студзеня ст. ст.); апошняе свята каляднага цыкла.

ВАДО'ХРЫШЧА *н.* *На* ***Вадо'хрышча*** *калядкі не робім* [Васькаўка Маз.].

ВАДО'ХРЫШЧ *м.* *На* ***Вадо'хрышч*** *свецім ваду* [Крукавічы Калінк.].

ВАДО'ХРЫШЧАННЕ *н.* *На* ***Вадо'хрышчанне*** *несом ваду свеціць, затым п'ём ее ад дурнога вока* [Крукавічы Калінк.].

ВАДО'ХРЫШЧЭ *н.* *На* ***Вадо'хрышчэ*** *ў цэркву ходзім* [Казловічы Калінк.].

ВОДО'ХРЫШЧА *н.* *Крэсціцель бувае пасля* ***Водо'хрышча*** [Баравое Лельч.].

КРАШЧЭ'ННЕ *н.* *У Замосці празнуюць* ***Крашчэ'нне*** [Бобрыкі Петрык.].

КРЭШЧЭ′ННЕ *н. На **Крэшчэ′нне** булі морозы* [Азяраны Житк.]. *На **Крэшчэ′нне** клічуць мороз куццю есці* [Аголічы Петрык.]. *На **Крэшчэ′нне** воду свецілі ў колодцах* [Багуцічы Ельск.].

КРЭШЧЭ′НЬЕ *н. На **Крэшчэ′нье** ваду свецяць* [Бабраняты Маз.]. *На **Крэшчэ′нье** нічого не робім* [Замосце Калінк.]. ***Крэшчэ′нье** – велікі празнік* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

* СВЕТО′Е КРАШЧЭ′ННЕ *н. Я на Крашчэнне ўсіх прашчаю, бо **Светое Крашчэнне** і Коледам прашчэнне* [Смалегаў Нараул.].

ВАЖДЗЮ′ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.

ВАЛАЧО′БНІКІ, ВАЛАЧО′НІКІ, ВОЛОЧО′ЎНЫЕ. Тыя, хто выконвае традыцыйны абрад абходу двароў з велічальна-віншавальнымі песнямі на Вялікдзень.

ВАЛАЧО′БНІКІ *мн. На Вялікдзень у нас раней усегда хадзілі **валачо′бнікі*** [Гурыны Маз.].

ВАЛАЧО′НІКІ *мн. Ужэ пашлі **валачо′нікі** – гатуй каўбасы, сыр і масла* [Зімовая Буда, Калінкавіцкі].

ВОЛОЧО′ЎНЫЕ *мн. **Волочо′ўным** йейцо давалі, пірага адрэжуць* [Грабаў Петрык.].

ВАЛАЧО′НАЕ, ВУ′НОСКА. Пачастунак для валачобнікаў.

ВАЛАЧО′НАЕ *н. Валачобнікам усегда збіраем **валачо′нае*** [Загорыны Маз.].

ВУ′НОСКА *ж. Опослей господар вуносіць волочоўным **ву′носку**: і сало, і пірогі, і горэлку* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

ВАЛАЧО′НІКІ *гл.* ВАЛАЧО′БНІКІ.

ВАРАЖБА′, ГАДА′ННЕ. Прадказанне.

ВАРАЖБА′ *ж. Пуд самую ноч дзеўкі ўжэ **варажбу′** начынаюць* [Бібікі Маз.].

ГАДА′ННЕ *н. Дзеўкі дай маладзіцы на **гада′нне** бегаюць адна да адной* [Гурыны Маз.]

ВА′РКА *гл.* ВАРВА′РА.

ВА′РЫ *гл.* ВАРВА′РА.

ВАРВА′РА, ВАРВА′РЫ, ВА′РКА, ВАРУ′ХА, ВА′РЫ, ВОРВА′РЫ; ВАРВА′РА-МУ′ЧЭНІЦА, ВАРВА′РЫН ДЗЕНЬ. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 17 снежня (4 снежня ст. ст.); жаночае свята, з якога пачынае прыбываць дзень.

ВАРВА′РА *ж. На **Варва′ру** дзяўчаты не рабілі, а раней і не пралі* [Аляксандраўка Калінк.]. *На **Варва′ру** дзень большае* [Прудок Маз.].

ВАРВА′РЫ *мн. На **Варва′ры** дзяўчаты не пралі* [Прудок Маз.]. *На **Варва′ры** дзень большае* [Хобнае Калінк.]. *На **Варва′ры** пеклі пірагі і называлі "варэнне"* [Санюкі Ельск.].

ВА′РКА *ж. **Ва′рка** – Міколіна матка* [Малыя Аўцюкі Калінк]. ***Ва′рка** була мучэніца, бацька адсёк ёй голову, што зрабіла тры хрэсты* [Малыя Аўцюкі Калінк].

ВАРУ'ХА *ж. Трэшчыць **Вару'ха** – берэжы нос і вухо* [Завайць Нараўл.].

ВА'РЫ *мн. **Ва'ры** ночы одорвалі* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

ВОРВА'РЫ *мн. **Ворва'ры** правім ў цэркве* [Града Жытк.].

* ВАРВА'РА-МУ'ЧЭНІЦА *ж. Празнік **Варва'ра-му'чэніца** за тое так называецца, што Варвару бацько мучаў, шоб вона одрэкласа ад веры Хрыстовай. Кажуць, што на **Варва'ру-му'чэніцу** зажываюць усе раны за ноч* [Маркоўскае Лельч.].

* ВАРВА'РЫН ДЗЕНЬ. *Таму празнік назвалі **Варва'рын дзень**, што ў еты дзень Варвара багацько мук і здзек поперэцерпвала* [Хамічы-2 Калінк.].

ВАРВА'РЫ *гл.* ВАРВА'РА.

ВАРВА'РА-МУ'ЧЭНІЦА *гл.* ВАРВА'РА.

ВАРВА'РЫН ДЗЕНЬ *гл.* ВАРВА'РА.

ВА'РКА *гл.* ВАРВА'РА.

ВАРАЖЫ'ЦЬ, ГАДА'ЦЬ. Прадказваць, адгадваць.

ВАРАЖЫ'ЦЬ *незак. Перад Вадохрышчам у нашай дзярэўні дзяўчаты **варо'жаць*** [Гурыны Маз.].

ГАДА'ЦЬ *незак. Раней спраўлялаcа свято Андрэй, а цепер дзяўчат мало, у горадзе ўсе, і там **гада'юць*** [Казловічы Калінк.].

ВАРУ'ХА *гл.* ВАРВА' РА.

ВА'РЫ *гл.* ВАРВА'РА.

ВАСІ'ЛЕЙ *гл.* ВАСІ'ЛЛЕ.

ВАСІ'ЛЛЕ, ВАСІ'ЛЕЙ; СВЯТО'Е ВАСІ'ЛЛЕ. Традыцыйнае свята, якое адзначаецца 14 студзеня (1 студзеня н. ст.); дзень пачатку новага каляндарнага года; дзень варажбы.

ВАСІ'ЛЛЕ *н. На **Васі'лле** дзяўчаты варожаць* [Васькаўка Маз.]. *На **Васі'лле** дзеўкі кідаюць чаравікі за ворота, коб знаці, одкуль жэніх* [Букча Лельч.].

ВАСІ'ЛЕЙ *м. **Васі'лей** – гэто веліке свято* [Запясочча Жытк.]. *Ек **Васі'лей** – дзеўчаты ў цыганоў одзеваюцца* [Дуброва Лельч.].

* СВЯТО'Е ВАСІ'ЛЛЕ *н. **Свято'е Васі'лле** прыйшло – Новы год прынясло* [Дудзічы Калінк.].

ВЕ'ДЗЬМУ МОЛО'ЧНЫЕ *мн.* Міфічныя істоты, надзеленыя здольнасцю адбіраць малако ў кароў на Купалле і веснавога Юр'я. *Шчэ моя бабушка говорыла, што на Купало і святы Юрэй уходзяць **ве'дзьму моло'чные**, одбірають молоко ў короўкі, а тады купаюцца ў ём* [Маркоўскае Лельч.].

ВЕДЗЯННЁ *гл.* УВЯДЗЕ'ННЕ.

ВЕЛІ'КДЗЕНЬ, ВЯЛІ'КДЗЕНЬ, ПА'СКА[1]. 1. Хрысціянскае свята, якое не мае строгай каляндарнай прымеркаванасці і адзначаецца (у залежнасці ад месячнага календара) у перыяд з 4 красавіка да 8 мая; веснавое свята надыходу палявых работ.

ВЕЛІ'КДЗЕНЬ *м.* ***Велі'кдзень*** *– годовое свято* [Вербавічы Нараўл.]. *На* ***Велі'кдзень*** *прыедуць родные* [Багуцічы Ельск.]. *У нас* ***Велі'кдзень*** *– самое радасное свято пасля доўгага посту* [Веляцін Хойн.]. *На* ***Велі'кдзень*** *устаю рано* [Глініца Маз.]. *На* ***Велі'кдзень*** *му ходзім на могілкі до дзедоў* [Баравое Лельч.]. *Нашые дзеўке на* ***Велі'кдзень*** *кідають посвецонэ ейцэ ў воду і ўмываюцца ею, каб быць прыгожэй* [Крыўча Браг.]. *Раней на* ***Велі'кдзень*** *хлопцы збіраліса і ішлі песні спеваць, жадалі ўсім здороўе, шчасце, а іх угошчалі тады* [Казловічы Калінк.]. *На* ***Велі'кдзень*** *елі толькі тое, што посвецілі ў цэркві, говораць, што тогды не ўкусіць годзюка* [Маркоўскае Лельч.]. *До* ***Велі'кодня*** *му красім ейцэ ў чырвонэ* [Бярэжцы Жытк.].

ВЯЛІ'КДЗЕНЬ *м. На* ***Вялі'кдзень*** *свецяць хлеб* [Балажэвічы Маз.].

ПА'СКА[1] *ж.* ***Па'ска*** *не гледзіць чысла* [Малыя Аўцюкі Калінк.]. *Перэд* ***Па'скай*** *прыбіралі хату, красілі яйкі ў шалупінні цыбулі, тады яны чырвоныя* [Новыя Навасёлкі Калінк.]. *І на* ***Па'ску*** *дзеўкі ворожаць: котора ўскочэ на воз, тую чоловек возьме* [Веляцін Хойн.]. *Калі на* ***Па'ску*** *пойдзе дошч, то ўсё лето будзе мокрое* [Ляскавічы Петрык.].

2. Чацвер велікоднага тыдня. *На* ***Велі'кдзень*** *мёртвых, у чэцвер, усегда помінаем нашых родзіцелей* [Вуглы Калінк.]. *У чэцвер на* ***Вялі'кдзень*** *му ідом на могілкі, разломім і кладом яйцо* [Загорыны Маз.].

ВЕЛІ'КІ ПО'СТ. Сем тыдняў устрымання ад скаромнай ежы перад Вялікднём. *Ето* ***Велі'кі по'ст*** *перэд Веліконнем* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

ВЕЛІ'КОДНЕ, ВЕЛІ'КОННЕ, ВЕЛІ'КОНЬЕ, ВЕЛІ'КЭННЕ; ВЕЛІ'ЧКА ВЕЛІ'КОНЬЕ СВЕТО'Е. Другі дзень пасля Пасхі.

ВЕЛІ'КОДНЕ *н. І на* ***Велі'кодне*** *ў біткі гуляюць* [Гарочычы Калінк.]. У *нас на* ***Велі'кодне*** *толькі ў красное яйца красяць, таму што Хрыстос кроў праліў* [Баравое Лельч.].

ВЕЛІ'КОННЕ *н.* ***Велі'конне*** *– шо Ісус Хрыстос увоскрэс* [Сяменча Жытк.]. *На* ***Велі'конне*** *і цепер збіраюцца мужыкі да йдуць по дворах пець песні, як раней* [Зеляначы Калінк.].

ВЕЛІ'КОНЬЕ *н. Хто первы прыдзе на* ***Велі'конье,*** *тому ейцэ даюць* [Града Жытк.].

ВЕЛІ'КЭННЕ *н. На* ***Велі'кэнне*** *не можно было біцца з кім-небудзь, каб град не побіў усіх* [Загорыны Маз.]. Да ***Велі'кэння*** *пяком пірогі* [Мялешкавічы Маз.].

ВЕЛІ'ЧКА *н.* ***Велі'чка*** *гуляць веліць малым дзеткам з чырвоным еечком* [Завайць Нараўл.].

* ВЕЛІ'КОНЬЕ СВЕТО'Е *н. Ето ж* ***Велі'конье Свето'е*** *– тады пекуць паску, гуляюць, "Перэпёлку" спеваюць* [Ляскавічы Петрык.].

ВЕЛІКО'ДНЫ ПІРО'Г *гл.* ПА'СКА ў знач. 2.

ВЕЛІ'КОННЕ *гл.* ВЕЛІ'КОДНЕ.

ВЕЛІ'КОНЬЕ *гл.* ВЕЛІ'КОДНЕ.

ВЕЛІ′КОНЬЕ СВЕТО′Е *гл.* ВЕЛІ′КОДНЕ.

ВЕЛІ′КЭННЕ, *н. гл.* ВЕЛІ′КОДНЕ.

ВЕЛІ′ЧКА *гл.* ВЕЛІ′КОДНЕ.

ВЕНКІ′ ПУСКА′ЦЬ, ВЯНКІ′ ПУСКА′ЦЬ. Апускаць вянкі ў раку. Абрадавае дзеянне, якім суправаджаецца варажба на Купалле.

ВЕНКІ′ ПУСКА′ЦЬ. *На Купало дзеўкі **венкі′ пуска′юць*** [Маркоўскае Лельч.].

ВЯНКІ′ ПУСКА′ЦЬ. *Ето ж калі Купала – **вянкі′ пуска′юць*** [Загорыны Маз.].

ВЕНО′К, ВЯНО′К. Рытуальнае ўпрыгожванне з кветак, стужак, неабходны атрыбут традыцыйных абрадаў, якімі суправаджаюцца каляндарныя святы.

ВЕНО′К *м. У нас на Купалле дзяўчаты плетуць **венкі′*** [Казловічы Калінк.]. *На дожынкі плетуць **венкі′** з колосоў* [Града Жытк.].

ВЯНО′К *м. У той год дык вадзілі русалку па дзярэўні пасля Тройцы. Ета маладая дзевачка, надзявалі ей коротко плаце, **вянка′** рабілі, у его й ленты ўплятаалі* [Гурыны Маз.].

ВЕРБА′, ВЯРБА′. 1. Дрэва, галінкі якога з'яўляліся атрыбутам ачышчальнага абрада ў Вербную нядзелю. *Тым дубчыком **вербы′**, што свецілі ў Вербную недзелю, вугоняем короўкі на веснавого Юр'я* [Бярэжцы Жытк.].

2. Галінкі вербы. *У Вербную недзелю носім свеці′ць **вербу** ў цэркоў* [Казловічы Калінк.]. *На Вербіч **вербу′** несом у цэркоў* [Грабаў Петрык.]. *У Вербну недзелю ўжо нічого не робім, а ідом у цэркоў, несом **вербу′** свеці′ць* [Буда-Сафіеўка Лельч.]. *Усегда **вярбу′** свецім ў цэркві* [Бібікі Маз.]. *Прыносім **вярбу′** з цэркві дый дзетак ею б'ём, каб хваробы павуходзілі* [Гурыны Маз.].

ВЕ′РБІЧ *гл.* ВЕ′РБНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ ў знач. 1.

ВЕ′РБНА НЕДЗЕ′ЛЯ *гл.* ВЕ′РБНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ ў знач. 1.

ВЕ′РБНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ *гл.* ВЕ′РБНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ ў знач. 2.

ВЕ′РБНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ, ВЕ′РБНА НЕДЗЕ′ЛЯ; ВЕ′РБНІЦА, ВЕ′РБІЧ. 1. Народнае свята, якое адзначаецца за тыдзень да Вялікадня і звязваецца з культам зеляніны, надыходам вясны і распусканнем першага дрэва – вярбы, якой надаюцца аберагальныя ўласцівасці.

ВЕ′РБНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ *ж. У **Ве′рбную недз′елю** вербу посвецімо і за ікону стаўлімо на цэлы год, гавораць, засцерагае ад молніі* [Веляцін Хойн.]. *У **Ве′рбную недз′елю** ходзілі ў цэркоў* [Аляксандраўка Калінк.].

ВЕ′РБНА НЕДЗЕ′ЛЯ *ж. Ек вербу свецяць у **Ве′рбну недзе′лю**, тогды не робляць* [Буйнавічы Лельч.]. *У **Ве′рбну недзе′лю** ходымо ў цэркоў, бацюшка нас блослоўяе* [Града Жытк.]. *У тую **Ве′рбну недз′елю** свецяць вербу* [Буйнавічы Лельч.].

ВЕ′РБНІЦА *ж. У **Ве′рбніцу** раней робілі засеўкі* [Завайць Нараўл.].

ВЕ′РБІЧ *м.* *У нас* ***Ве′рбіч*** *– велікі празнік* [Багуцічы Ельск.]. *На* ***Ве′рбіч*** *вербу несом у цэркоў* [Грабаў Петрык.]. ***Ве′рбіч*** *– последні дзень перад Вяліконнем* [Махнавічы Маз.]. *Ек прыходзіў* ***Ве′рбіч*** *– несом вербу свеціць, коб злы дух з ее вугнаць* [Сяменча Жытк.].

2. Вербны тыдзень. *На* ***Ве′рбной недзе′лі*** *ідом вярбу рэзаць, затым ставім у банку, штоб лісточкі пойшлі* [Мялешкавічы Маз.]. *Зараз будзе іці похвальная недзеля, а потом будзе іці* ***Ве′рбная недзе′ля*** *до Паскі* [Буйнавічы Лельч.]. ***Ве′рбная недзе′ля*** *– шостая недзеля Велікого посту* [Завайць Нараўл.]. ***Ве′рбна недзе′ля*** *– недзеля перэд Паскай* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

ВЕ′РБНІЦА *гл.* ВЕ′РБНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ.

ВЕСНАВА′ЦІ, *незак.* Вясну сустракаць. *З Благавешчання дзяўчаты пачынаюць ужэ* ***веснава′ці*** [Прудок Маз.].

ВЕСНУ′ ГУКА′ЦЬ, ВЕСНУ′ КЛІ′КАЦЬ, ЗАКЛІКА′ЦЬ ВЕСНУ′. Спяваць веснавыя песні, у якіх заклікаецца надыход вясны.

ВЕСНУ′ ГУКА′ЦЬ. *На Масленіцу дзеўкі пачынаюць* ***весну′ гука′ць*** [Мялешкавічы Маз.].

ВЕСНУ′ КЛІ′КАЦЬ. *Калі прылетаюць першыя птушкі, дзяўчата забіраюцца на горкі й* ***весну′ клі′каюць*** [Аляксандраўка Калінк.].

ЗАКЛІКА′ЦЬ ВЕСНУ′. *На Сорока′ колісь песні пелі і* ***закліка′лі весну′*** [Сяменча Жытк.].

ВЕСНУ′ КЛІ′КАЦЬ *гл.* ВЕСНУ′ ГУКА′ЦЬ.

ВЕСНЯ′НКА *ж.* Веснавая песня, у якой заклікаецца надыход вясны. *На Стрэчанне ўжо спеваюць* ***весня′нкі*** [Асавец Маз.].

ВЕСНЯ′НЫ Ю′РЭЙ *гл.* Ю′Р'Я.

ВЕЧО′РКІ *мн.* Зборы моладзі для сумеснай працы або забавы. *Ходзілі на* ***вечо′ркі*** *дзеўкі, хлопцы, пелі песні, везалі кручком, вышывалі* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

ВОДА′, *ж.* Пярэдадзень ВАДО′ХРЫШЧА. *У нас на туй дзень перэд Крэшчэннем говораць* ***Вода′*** [Маркоўскае Лельч.].

ВОДОПО′ШЧ'Е *н.* Дзень посту перад Хрышчэннем. *На* ***Водопо′шч'е*** *п'юць толькі воду* [Азяраны Жытк.]. *Колісь у* ***Водопо′шч'е*** *не поілі коней, коб не опоіліса* [Замошша Лельч.].

ВОДО′ХРЫШЧА *гл.* ВАДО′ХРЫШЧА.

ВОЗДВІ′ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.

ВОЗДВІ′ЖЭННЕ КРЭСТА′ ГОСПО′ДНЯ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.

ВОЗВІ′ЖЭННЕ ХРЫСТА′ ГОСПО′ДНЯ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.

ВОЗНЕСЕ′ННЕ *гл.* УШЭ′СЦЕ.

ВОЗНЕСЕ′ННЕ ГОСП′ОДНЕ *гл.* УШЭ′СЦЕ.

ВОЛАЧЭ′ННЕ *н.* Традыцыйны абрад абходу двароў з велічальна-віншавальнымі песнямі на Вялікдзень. *На* ***волачэ′нне*** *гатуй печэнне* [Вятчын Жытк.].

ВОЛОЧО′ЎНЫЕ *гл.* ВАЛАЧО′БНІКІ.

ВОРВА'РЫ *гл.* ВАРВА'РЫ.

ВОРОЖЫ'ЦЬ *незак.* Варажыць. Комплекс магічных дзеянняў, якімі суправаджаюцца каляндарныя святы. *На Купало дзеўкі ўсегда **воро'жаць*** [Глушкавічы Лельч.]. *На святого Ондрэя дзеўкі **воро'жаць** на суджоного* [Града Жытк.].

ВО'ЎЧЫ МЕ'СЯЦ *м.* Піліпаўка. Снежань, адметны "вяселлямі" ваўкоў. *Піліп бувае ў **во'ўчы ме'сяц**, калі ваўкі сходзяцца ў кучы* [Казловічы Калінк.]. *У Піліпаўку, у **во'ўчы ме'сяц**, збіраюцца "воўчыя вяселлі"* [Гарочычы Калінк.].

ВСТРЭ'ЧЭННЕ *гл.* СТРЭ'ЧАННЕ.

ВСТР'ЭЧЭНЬСКА СВ'ЕЧКА *гл.* ГРАМНІ'ЧНАЯ СВЕ'ЧКА.

ВУ'НОСКА *гл.* ВАЛАЧО'НАЕ.

ВУГОНЯ'ЦЬ КОРО'ЎКІ. Выганяць кароў на пашу. *На Юрый **коро'ўкі вугоня'лі** вербною галінкою* [Паселічы Хойн.].

ВЯДЗЕ'ННЕ *гл.* УВЯДЗЕ'ННЕ.

ВЯЛІ'КАЯ ПРАЧЫ'СТАЯ *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 1.

ВЯЛІ'КДЗЕНЬ *гл.* ВЕЛІ'КДЗЕНЬ у знач. 1. 2.

ВЯНКІ' ПУСКА'ЦЬ *гл.* ВЕНКІ' ПУСКА'ЦЬ.

ВЯНО'К *гл.* ВЕНО'К.

ВЯРБА' *гл.* ВЕРБА'.

Г

ГАДА'ННЕ *гл.* ВАРАЖБА'.

ГАДА'ЦЬ *гл.* ВАРО'ЖЫЦЬ.

ГАЛАВАСЕ'К, ГОЛОВОСЕ'К; ІВА'Н ГОЛОВОСЕ'К. Традыцыйнае свята, якое адзначаецца 11 верасня (29 верасня ст. ст.) і звязваецца з усталяваннем за ім бытавых прыкмет і павер'яў. У гэты дзень забараняецца рэзаць, сячы і есці круглае.

ГАЛАВАСЕ'К *м.* *У **Галавасе'к** не можно есці капусту й бульбу* [Слабада Маз.]. *Калі **Галавасе'к** – не бяром тапор, не можно* [Аляксандраўка Калінк.]. *Прыйшоў **Галавасе'к** – нічого не рэжам, не сяком* [Мікулічы Браг.]. *Ек **Галавасе'к** прыходзіць, дзеўкі косы не расчэсаюць, каб галава не булела* [Веляцін Хойн.].

ГОЛОВОСЕ'К *м.* *Ек **Головосе'к** – скоромного не емо* [Баравое Лельч.]. *На **Головосе'ка** і хлеб не рэжэм, рукамі ломім* [Завайць Нараўл.]. *Ек **Головосе'к**, не можно яблука есці, коб чыракоў не було* [Багуцічы Ельск.].

* ІВА'Н ГОЛОВОСЕ'К *м.* *Колісь на **Іва'на Головосе'ка** ножа ў рукі не бралі, а лусты рэзалі зараней* [Маркоўскае Лельч.]. *На **Іва'на Головосе'ка** не можно було варыці чырвонэ боцвінне, бо бояліса, што пролієцца кроў у хаці* [Ляскавічы Петрык.].

ГАЛО′ДНА КУЦЬЯ′ *гл.* ТРЭ′ЦЯЯ КУЦЬЯ′.

ГАЛО′ННА КУЦЯ′ *гл.* ТРЭ′ЦЯЯ КУЦЬЯ′.

ГА′ННЫ *мн.* Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 22 снежня (9 снежня ст. ст.); звязваецца з назіраннямі за надвор'ем. *На **Га′нны** ўжэ прыбаўляецца багато дня* [Загорыны Маз.]. ***Га′нны** – два тыдні до Коляд* [Аляксандраўка Калінк.]. ***Га′нны** буваюць до Роства* [Канатоп Нараўл.]. *Перэд **Га′ннамі** ходзяць воўкі зграямі* [Мікулічы Браг.].

ГНІ′ШЧА *н.* Вогнішча. *Увечары на Івана Купалу маладыя палілі **гнішчы**, водзілі карагоды, а ночы йшлі ў лес шукаць кветку* [Званяцкае Хойн.].

ГОЛОВОСЕ′К *гл.* ГАЛАВАСЕ′К.

ГОЛО′ДНА КУЦЬЯ′ *гл.* ТРЭ′ЦЯЯ КУЦЬЯ′.

ГОЛО′ДНА КУЦЯ′ *гл.* ТРЭ′ЦЯЯ КУЦЬЯ′.

ГРАДОБО′ЙНА СЕРЭДА′ *гл.* ГРАДОВА′Я СЕРАДА′.

ГРАДОВА′ СЕРАДА′ *гл.* ГРАДОВА′Я СЕРАДА′.

ГРАДОВА′Я СЕРАДА′, ГРАДОВА′ СЕРАДА′, ГРАДОБО′ЙНА СЕРЭДА′. Серада пасля Сёмухі (Тройцы).

ГРАДОВА′Я СЕРАДА′ *ж.* ***Градова′я серада′** бувае на Тройцу, у сераду* [Мялешкавічы Маз.].

ГРАДОВА′ СЕРАДА′ *ж.* *У **Градову′ сераду′** ў полі не робім, штоб град не побіў* [Буйнавічы Лельч.].

ГРАДОБО′ЙНА СЕРЭДА′ *ж.* *Еслі будзеш робіць у **градобо′йну серэду′** – град усё поб'е* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

ГРАМНІ′ЧНАЯ СВЕ′ЧКА, ВСТР′ЭЧЭНЬСКА СВЕ′ЧКА, СТРЭ′ЧАННАЯ СВЕ′ЧКА. Свечка, якая асвячаецца ў храме на Стрэчанне (Грамніцы) і, паводле вераванняў, мае ахоўную сілу.

ГРАМНІ′ЧНАЯ СВЕ′ЧКА *ж.* *На Стрэчанне беруць свечону свечку і ставяць у хаці, штоб гром не ўдарыў, таму і завецца **грамні′чная све′чка*** [Васькаўка Маз.]. ***Грамні′чнай све′чкай** обязацельно надо перэхрысціць хату і хлеў, штоб гром не ўдарыў* [Казловічы Калінк.].

ВСТР′ЭЧЭНЬСКА СВЕ′ЧКА *ж.* *Несом **встр′эчэньску св′ечку**, штоб дома була, ад грозы* [Вятчын Жытк.].

СТРЭ′ЧАННАЯ СВЕ′ЧКА *ж.* ***Стрэ′чанная све′чка** ад грозы* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

ГУВЕ′СНА, *ж.* Першы дзень вясны. *Калі м'ясоед заканчваецца, а пост почынаецца, то тэй дзень му зоўём **гуве′сна**, тому што тоды ўжэ весну сустрэкаюць* [Града Жытк.].

Д

ДАБРАВЕ'ШЧАННЕ *гл.* БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ.

ДАЖЫ'НКІ *мн.* 1. Заканчэнне жніва. *На **дажы'нкі** прышло мо з пяць баб* [Чамярысы Браг.].

2. Свята заканчэння жніва. *Етыя **дажы'нкі** булі багатыя* [Скалодзін Маз.]. *На **дажы'нкі** будзе кермаш* [Астражанка Лельч.]. *На етых днях будуць **дажы'нкі*** [Сяменча Жытк.].

3. Святкаванне заканчэння дажынак. *З **дажы'нак** ішлі з песнямі* [Хвойнае Хойн.]. *На **даж'ынкі** неслі каравай* [Каманоў Браг.]. *Ось надзену красівую сарочку і пойду на **дажы'нкі*** [Санюкі Ельск.].

ДАКО'ПКІ *мн.* 1. Заканчэнне ўборкі бульбы. *Бувае, што з **дако'пак** чуць ідом – так наробімса* [Бібікі Маз.].

2. Свята заканчэння ўборкі бульбы. *Як бульбу дакопаюць – правім **дако'пкі*** [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

3. Святкаванне заканчэння ўборкі бульбы. *На **дакопкі** сало несом, блінцы, што е, тэе і бером* [Турцэвічы Калінк.].

ДВІ'ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ'ЖАННЕ.

ДЗВІ'ЖЭННЕ *гл.* УЗВ'ІЖАННЕ.

ДЗЕВЯ'ТУХА *ж.* Пятніца на дзевятым тыдні пасля Вялікадня. ***Дзевя'туху** празнуем, шоб грозы не було* [Буйнавічы Лельч.].

ДЗЕ'Д *м.* Персанаж традыцыйнага абрадавага каляднага цыкла. *Козу водзілі, пуд вокнамі спевалі, а **дзе'да** ў хату пускалі. **Дзе'ду** пірога давалі, грошы давалі* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

ДЗЕ'ДОВА СУБО'ТА, ЗЯЛЁНАЯ СУБО'ТА. Памінальны пярэдадзень Сёмухі (Тройцы).

ДЗЕ'ДОВА СУБО'ТА *ж.* ***Дзе'дова субо'та** перэд Тройцою* [Дуброва Лельч.]. *У **Дзе'дову субо'ту** ходзім на могілкі* [Букча Лельч.].

ЗЯЛЁНАЯ СУБО'ТА *ж.* *У **Зялёную субо'ту** дзедоваць будом* [Зімовая Буда Лельч.]. *У нас **Зялёная субо'та** ето Кленова субота* [Убарцкая Рудня Лельч.].

ДЗЕДОВА'ЦЬ *-дую, -дуеш, -дуе; незак.* Памінаць продкаў. *У пятніцу перэд Сёмухою ідом до своіх **дзедова'ць*** [Вятчын Жытк.].

ДЗЕДЫ' *мн.* 1. Дзень, у які памінаюць продкаў. ***Дзеды'** бываюць увосень і вясною* [Мялешкавічы Маз.]. *У пятніцу перэд Тройцою ўсегда правім **дзеды'*** [Буда-Сафіеўка Лельч.].

2. Традыцыйная памінальная вячэра. *На **дзеды'** гатуем куццю, мясо, блінцы, кісель* [Казловічы Калінк.].

3. Памёршыя продкі. *На Радуніцу варым вечэру, зовём **дзедо'ў*** [Прудок Маз.].

ДЗЕНЬ СВЕТО'Й ТРО'ІЦЫ *гл.* СЁМУХА.

ДЗЕСЯ′ТУХА *ж.* Пятніца на дзесятым тыдні пасля Вялікадня. ***Дзеся′туха*** *– етэ ж дзесятая п'ятніца после Велікодня* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

ДЗЕЎЯ′ТНІК *м.* Чацвер на дзевятым тыдні пасля Вялікадня. *На* ***дзеўя′тнік*** *возьму дзеўяць егодзін чарніц у лесе* [Вялікія Сялюцічы Петрык.]. *На* ***дзеўя′тнік*** *ідом у лес шукаць дзеўяту ягоду і прыказваем: "Новінка ў роток, а здороўечко ў жыввоток!"* [Навасёлкі Петрык.].

ДРУГА′Я КУЦЦЯ′ *гл.* ДРУГА′ КУЦЦЯ′.

ДРУГА′ ПРАЧЫ′СТА *гл.* ПРАЧЫ′СТАЯ.

ДРУГА′ ПРОЧЫ′СТА *гл.* ПРАЧЫ′СТАЯ.

ДРУГА′ ПРЭЧЫ′СТА *гл.* ПРАЧЫ′СТАЯ.

ДРУГА′ КУЦЦЯ′, ДРУГА′Я КУЦЦЯ′, БАГА′ТА КУЦЦЯ′, БАГА′ТА КУЦЬЯ′, БАГА′ТА КУЦЯ′, КУЦЦЯ′ СВЯТО′ГА КО′ЗЛІКА, СЕРЭ′ДНЯ КУЦЬЯ′, ШЧО′ДРАЯ КУЦЦЯ′. Другая перадкалядная куцця, якая святкуецца 13 студзеня (31 снежня ст. ст.).

ДРУГА′ КУЦЦЯ′ *ж.* ***Друг′а куцця′*** *– ето перэд Новым годам, ето* ***серэ′дня куцця′*** [Камаровічы Петрык.].

ДРУГА′Я КУЦЦЯ′ *ж.* ***Друг′ая куцця′*** *бувае трынаццатого января* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

БАГА′ТА КУЦЬЯ′ *ж.* ***Бага′та куцья′*** *перэд Новым годам* [Мялешкавічы Маз.].

БАГА′ТА КУЦЦЯ′ *ж.* *На* ***Бага′ту куццю′*** *гатуем усё с салом* [Навасёлкі Хойн.].

БАГА′ТА КУЦЯ′ *ж.* ***Бага′та куця′*** *шчодрая* [Малейкі Браг.].

* КУЦЦЯ′ СВЯТО′ГА КО′ЗЛІКА *ж.* *У нас колісь робілі* ***куццю′ свято′га Ко′зліка****, а цепер не, не празнуюць* [Крушнікі Маз.]. *За тое і стаўлімо* ***куццю′ свято′га Ко′зліка****, што Святы Козлік накрываў маленького Ісуса сеном, шоб не змерз* [Гарочычы Калінк.].

СЕРЭ′ДНЯ КУЦЬЯ′ *ж.* ***Серэ′дня куцья′*** *бувае перэд Васіллем* [Жахавічы Маз.].

ШЧО′ДРАЯ КУЦЦЯ′ *ж.* *На* ***Шчо′друю куццю′*** *зоўём мороза* [Сяменча Жытк.].

ДРУГА′ ПРАЧЫ́СТА *гл.* ПРАЧЫ́СТАЯ ў знач. 2.

ДРУГА′ Я ПРАЧЫ́СТАЯ *гл.* ПРАЧЫ́СТАЯ ў знач. 2.

ДРУГА′ ПРОЧЫ́СТА *гл.* ПРАЧЫ́СТАЯ ў знач. 2.

ДРУГА′ ПРЭЧЫ́СТА *гл.* ПРАЧЫ́СТАЯ ў знач. 2.

ДРУГІ′ СПАС *гл.* СПАС.

Е

ЕЙЦЭ′ *н.* Яйцо. *Бувало, на Паску моя бабка посвецонэ **ейцэ′** кочае па волосах і говорыць: "Нехай курочка знесе столькі еец, колькі волоскоў на голове"* [Малейкі Браг.].

ЕЎДО′КІ *гл.* АЎДО′КІ.

Ж

ЖОНКІ′ *мн.* ЖАНЧЫ′НЫ. *Ек жыто начыналі жаць, то ўсе **жонкі′** поўходзяць на поле да й жнуць* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

ЖО′ЎТА КВЕ′ТКА *гл.* ПА′ПАРАЦЬ-КВЕ′ТКА.

З

ЗА′ГАВЕНЫ *гл.* ЗА′ГАВІНЫ.

ЗА′ГАВІНЫ ПОСТАВУ′Е, ЗА′ПУСКІ ПОСТОВЫ′Е. Пярэдадзень Вялікага посту.

ЗА′ГАВІНЫ ПОСТАВУ′Е, *мн. У нас на **за′гавіны поставу′е** дзеўкі ўжэ весну гукаюць* [Махнавічы Маз.].

ЗА′ПУСКІ ПОСТОВЫ′Е *мн. Перэд Постом, у недзелю, собіраліса ўсе, пелі, вупівалі, наедаліса на етые **за′пускі постовы′е*** [Камаровічы Петрык.].

ЗА′ГАВІНЫ, ЗА′ГАВЕНЫ, ЗА′ПУСКІ. Пярэдадзень посту.

ЗА′ГАВІНЫ *мн. У нас буваюць **за′гавіны** пасля Масленіцы, у недзелю* [Махнавічы Маз.].

ЗА′ГАВЕНЫ *мн. **За′гавены** – перэд постом* [М. Аўцюкі Калінк.].

ЗА′ПУСКІ *мн. Усегда **за′пускі** ў недзелю* [Мялешкавічы Маз.]. ***За′пускі** буваюць перэд Постом, тогды ўжэ не едзяць скоромное, а толькі посное* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

ЗАЖЫ′НКІ *мн.* 1. Пачатак жніва. *У нашай дзярэўні, бувала, рабілі так **зажы′нкі**: брыгадзір падзеліць поле на палосы, а жанчыны занімаюць іх і пачынаюць жыта жаць* [Бібікі Маз.].

2. Свята пачатку жніва. *У нас свято – **зажы′нкі*** [Дабрынь Ельск.].

3. Святкаванне пачатку жніва. *У той дзень гулялі **зажы′нкі*** [Зімовішчы Маз.]. *На **зажы′нках** була, горэлку піла* [В. Аўцюкі Калінк.]. *У етум месці будуць робіць **зажы′нкі*** [Скрыгалаў Маз.]. *Наш бацько любіць ходзіць на **зажы′нкі*** [Дзёрнавічы Нараўл.]. *Мое дзеці гулялі на **зажы′нках*** [Данілевічы Лельч.].

ЗАКЛІКА′ЦЬ ВЕСНУ *гл.* ВЕСНУ′ ГУКА′ЦЬ.

ЗАЛАЖЭ′ННЕ *н.* Заснаванне храма. *У нас колісь на Казанскую було **залажэ′нне**, дак много каго собраласа, і бацюшкаў було много* [Мялешкавічы Маз.].

ЗА′ПУСКІ *гл.* ЗА′ГАВІНЫ.

ЗА'ПУСКІ ПЕТРО'ЎСКІЕ *мн.* Пярэдадзень Пятроўскага посту. *Роблім запускі перэд Петром, дак зоўём йіх* ***за'пускі Петро'ўскіе****, а тады ўжэ пуоснэ йедзім* [Маркоўскае Лельч.].

ЗА'ПУСКІ ПІЛІ'ПОЎЧАНЫ *мн.* Пярэдадзень Піліпаўскага посту. ***За'пускі*** *бываюць* ***Пілі'поўчаны*** [Чырвонабярэжжа Лельч.].

ЗА'ПУСКІ ПОСТОВЫ'Е *гл.* ЗА'ГАВІНЫ ПОСТАВУ'Е.

ЗА'ПУСКІ СПА'СОЎСКІЕ *мн.* Пярэдадзень Спасаўскага посту. *Перэд Спасом усегда робім* ***за'пускі Спа'соўскіе*** [Грабаў Петрык.].

ЗАСЕ'ЎКІ *мн.* 1. Пачатак сяўбы. *У нас* ***засе'ўкі*** *рабілі ў аўторак, калі бувае поўны месяц* [Загорыны Маз.]. *Начынаюць* ***засе'ўкі*** *пад поўнае* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

2. Святкаванне пачатку сяўбы. *Ек почынаем правіць* ***засеўкі****, дак усе чысто сходзяцца* [Маркоўскае Лельч.].

3. Абрад хаджэння па хатах 14 студзеня і абсыпання хаты і гаспадароў зернем з пажаданнем дабрабыту. *На* ***засе'ўкі*** *калядоўшчыкі ходзяць у хаты, апсыпаюць зернем са словамі: "Сею, сею, засяваю, з Новым годам паздраўляю і здароўя жалаю!"* [Осаў Хойн.].

ЗАСТРЫКА'ЦЬ, -аю, -аеш, -ае; *незак.* Затыкаць. *На Тройцу за вобразы* ***застрыка'лі*** *голінкі клёну і ліпу* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

ЗАХО'ДЗІЦЬ, -у, -іш, -іць; *незак.* Надыходзіць, пачынацца (пра свята, дзень). *У нас говорылі, што кожнэ свято* ***захо'дзіць*** *звечэра* [Маркоўскае Лельч.]. *Ек Казанска* ***захо'дзіць****, не можно робіці* [Камаровічы Петрык.]. *Калі* ***захо'дзіць*** *субота, му ўжэ не робім* [Мялешкавічы Маз.].

ЗБО'РОВА СУБО'ТА *ж.* Субота на першым тыдні Вялікага поста. *Раней у* ***Збо'рову субо'ту*** *не ўчынялі хлеба* [Махнавічы Маз.].

ЗВЕЗДА', ЗВЯЗДА'. Атрыбут каляднай абраднасці ў выглядзе асветленай знутры зоркі, прымацаванай на высокім кіі.

ЗВЕЗДА' *ж. У нас шчодроўнікі ходзяць со* ***звездо'ю*** *і козою* [Буйнавічы Лельч.].

ЗВЯЗДА' *ж. На Шчадруху бралі сайкі, піражкі і са* ***звяздо'ю*** *хадзілі па хатах, песні пелі* [Слабаджанка Хойн.].

ЗВЕЗДА'Р, ЗВЯЗДА'Р. Той, хто носіць звязду ў час Каляд.

ЗВЕЗДА'Р *м. І цяпер ходзяць, калядуюць, звезду робяць. Надзяецца мушчына за козу, звезду носіць* ***звезда'р*** [Навасёлкі Петрык.].

ЗВЯЗДА'Р *м. На Шчадруху са звяздою ў клуб ходзіць* ***звязда'р*** [Слабаджанка Хойн.].

ЗВЕСТАВА'ННЕ *гл.* БЛАГАВЕ'ШЧАННЕ.

ЗВІ'ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ'ЖАННЕ.

ЗВЯЗДА' *гл.* ЗВЕЗДА'.

ЗВЯЗДА'Р *гл.* ЗВЕЗДА'Р.

ЗДВІ'ЖАННЯ *гл.* УЗВІ'ЖАННЕ.

ЗДВІ'ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ'ЖАННЕ.

ЗДЗЮ′ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.

З'Ю′ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.

ЗЕ′ЛЬНАЯ *гл.* ПРАЧЫ′СТАЯ ў знач. 1.

ЗЕЛЬЯ′ *мн.* Зборы лекавых раслін. *У нас на Макавея свецяць **зелья′**, мак* [Грабаў Петрык.].

ЗІМІ′ЦЕР *гл.* ЗМІ′ЦЕР.

ЗІМО′ВЫ Ю′РАЙ *м. гл.* Ю′Р'Я.

ЗІМО′ВЫ Ю′РЭЙ *м.* Старажытнае веснавое свята народнага календара, якое адзначаецца 9 снежня. *Кажуць, колькі **зімо′вы Ю′рэй** снегу намеце, столькі жэ будзе пашы* [Прыбалавічы Лельч.].

ЗМІ′ТАР *гл.* ЗМІ′ЦЕР.

ЗМІ′ТРАВЫ ДЗЯДЫ′, ЗМІ′ТРАЎСКАЯ СУБО′ТА. Памінанне продкаў, якое праходзіць на Змітра – 8 лістапада.

ЗМІ′ТРАВЫ ДЗЯДЫ′ *мн. Гавораць, што **Змі′травы дзяды′** – самые галоўные* [Новыя Навасёлкі Калінк.]. *У суботу – **Змі′травы дзяды′**, а тады ўжо Змітар* [Прудок Маз.].

ЗМІ′ТРАЎСКАЯ СУБО′ТА *ж. У **Змі′траўскую субо′ту** обязацельно гатуем вечэру, успамінаем памерлых сваякоў* [Балажэвічы Маз.]. *У **Змі′траўскую субо′ту** на вечэру прасілі сваякоў, суседаў* [Крыўча Браг.].

ЗМІ′ТРАЎСКАЯ СУБО′ТА *гл.* ЗМІ′ТРАВЫ ДЗЯДЫ′.

ЗМІТРО′ *гл.* ЗМІ′ЦЕР.

ЗМІ′ЦЕР, ЗІМІ′ЦЕР, ЗМІ′ТАР, ЗМІТРО′. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 8 лістапада (28 кастрычніка ст. ст.); дзень наступлення халадоў.

ЗМІ′ЦЕР *м. Як прыйдзе **Змі′цер**, дык замерзнуць рэкі* [Балажэвічы Маз.]. *У нас гавораць: "Святы **Змі′цер** зямлю выцер, на груды пабіў і снег напусціў"* [Аляксандраўка Калінк.]. *Калі на **Змі′тра** снег падае, то зіма будзе снежная* [Буда-Сафіеўка Лельч.]. *Які **Змі′цер** прыйдзе, такія будуць і Каляды* [Казловічы Калінк.]. *Да **Змі′тра** дзеўка хітра, а пасля **Змі′тра** хоць анучай вытры* (прыказка) [Малейкі Браг.].

ЗІМІ′ЦЕР *м. **Зімі′цер** будзе восьмага, у лістападзе, а перад ім – дзедавая субота* [Буйнавічы, Лельчыцкі]. ***Зімі′цер**, кажуць, хіцер, ён сыноў жэніць, а дзеўкам перабіраць не дае* [Мялешкавічы, Мазырскі].

ЗМІ′ТАР *м. Було такое свято **Змі′тар**, не можно було ткаць і прасці, а цепер усё робім* [Мялешкавічы Маз.]. *Як пройдзе **Змі′тар**, дзеўкі замуж ужо не йдуць* [Глініца Маз.]. *Уперадзі ідуць дзеды, а тады – **Змі′тар*** [Загорыны Маз.].

ЗМІТРО′ *н. Колі **Змітро′**, тогды бацюшко ў цэркві поздроўляе тых, у кого буў бацько Змітр′о* [Града Жытк.]. *На **Змітро′** рэкі замерзаюць* [Баравое Лельч.].

ЗНАХОРО′ЎСТВО, ЗНА′ХОРСТВО *н.* Варажба.

ЗНАХОРО'ЎСТВО *н.* *Которы знае ўсё **знахоро'ўство**, той нікому не кажэ, колі пахаць начынае* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

ЗНА'ХОРСТВО *н.* *Мой чоловек ведаў **зна'хорство**, дак да яго прывозілі і з городу хворых* [Буйнавічы, Лельчыцкі].

ЗНА'ХОРСТВО *гл.* ЗНАХОРО'ЎСТВО.

ЗЮ'ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ'ЖАННЕ.

З'Ю'ЖЭННЕ *гл.* УЗВ'ІЖАННЕ.

ЗЯЛЁНАЯ *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 1.

ЗЯЛЁНАЯ СУБО'ТА *гл.* ДЗЕ'ДОВА СУБО'ТА.

І

ІВА'Н БАГАСЛО'Ў *гл.* БАГАСЛО'Ў.

ІВА'Н БОГОСЛО'Ў *гл.* БАГАСЛО'Ў.

ІВА'Н БОГУСЛА'Ў *гл.* БАГАСЛО'Ў.

ІВА'Н ВЕ'ДЗЬМІН *гл.* КУПА'ЛА.

ІВА'Н ВЯДЗЁМСКІ *гл.* КУПА'ЛА.

ІВА'Н ГОЛОВОСЕ'К *гл.* ГАЛАВАСЕ'К.

ІВА'Н КАЛІ'НАВІК *гл.* КАЛІ'НАВІК.

ІВА'Н КАЛІ'ННІК *гл.* КАЛІ'НАВІК.

ІВА'Н КУПА'ЙЛА *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

ІВА'Н КУПА'ЙЛО *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

ІВА'Н КУПА'ЛА *гл.* КУПА'ЛА. ў знач. 1.

ІВА'Н КУПА'ЛНЫ *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

ІВА'Н КУПА'ЛО *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

ІВА'Н КУПА'ЛЬНЫ *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

ІВА'Н ЛЕ'ТНІ *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

ІВА'Н МІ'ЛОСЦІВЫ *м.* Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 25 лістапада (12 лістапада ст. ст.); дзень выказвання добрых, велікадушных, прыязных адносін. *На **Іва'на Мі'лосціва** не можно обіжаць кого-небудзь* [Чырвонабярэжжа Лельч.]. *На **Іва'на Мі'лосціва** ходзімо до хворых, молімса за іх* [Града Жытк.].

ІВА'Н ПАКРО'ЎНЫ *гл.* БАГАСЛО'Ў.

ІВА'Н ПЕТРО'ЎСКІ *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

ІВА'Н ПОКРО'ЎНЫ *гл.* БАГАСЛО'Ў.

ІВА'Н ПЯТРО'Ў *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

ІВА'Н ПЯТРО'ЎСКІ *гл.* КУПА' ЛА ў знач. 1.

ІВА'Н ПЯТРО'ЎЧАНЫ *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

ІВА'Н *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

ІЛЛЯ', ІЛЬЯ', ЛЬЯ, ЛЛЯ. Свята народнага календара, якое адзначаецца 2 жніўня (20 ліпеня ст. ст.) і з'яўляецца мяжой паміж летам і восенню. Адметнае дажджамі і навальніцамі, што пачынаюцца ў гэты час пасля летняй спёкі.

ІЛЛЯ′ *м. На **Іллю′** пойдзе дождж* [Букча Лельч.]. *На **Іллю′** напекла хрушчыкаў поўна рэшата* [Хвойнае Хойн.]. *Поба, ужэ дождж збіраецца на **Іллю*** [Ляскавічы Петрык.]. *У етум годзі на **Іллю′** не було даждджу* [Замошша Лельч.]. *Да **Іллі′** зрабі ўсё даладу, тады ідзі гуляць* [Юркавічы Браг.]. *Така погода стоіць на **Іллю′**, і старые, і малые повуходзілі* [Верасніца Жытк.]. *Пойдзем заўтра на **Іллю′*** [Карма Ельск.]. ***Ілля′** лето кончае* [Слабада Маз.]. *На **Іллю′** суседка частавала* [Крушнікі Маз.]. *Мой сусед помёр на **Іллю′*** [Ляскавічы Петрык.]. *На **Іллю′** адзеўся Іван, сарочку патперазаў, тай пашоў па вуліцы* [Карчовае Хойн.]. *Хай дачка ідзе замуж на **Іллю′**, кеб толькі добра було ўсё* [Каманоў Браг.].

ІЛЬЯ′ *м. Да **Ільі′** трэбо сено звозіць* [Дуброўнае Браг.]. *На **Ілью′** прыходзіла вятроўка* [Смятанічы Петрык.]. *Вецер зломаў дзве яблуні на **Ілью′*** [Зімовая Буда Маз.]. *І ўчора ходзілі да суседа на **Ілью′**, і сегонні зноў пойдзем* [Казловічы Калінк.]. *Колісь до нас прыходзілі й хлопцы на **Ілью′** гуляць* [Курыцічы Петрык.].

ЛЬЯ. *На **Лью** дзень убаўляецца* [Хвойнае Хойн.]. ***Лья** бувае ек жыто ўжо жнуць* [Вубалаць Калінк.].

ЛЛЯ. *На **Ллю** мекіны нагрэбу* [Кротаў Калінк.].

ІЛЬЯ′ *гл.* ІЛЛЯ′ .

ІСПА′С *гл.* СПАС.

ІСПА′САЎКА *гл.* СПА САЎКА.

К

КАЗА′, КОЗА′. 1. Хлопец, які выконвае ролю “казы”, што сімвалізуе ўрадлівасць, дастатак, багацце. *Хлопца перэдзевалі ў **казу′**: надзевалі вувернуты кажух, прыв'язвалі бораду, рогі, хвост з саломы. Ета **каза′** ужэ і падскоквала, тупала, біласа рожкамі, просіла есці, тоды давалі ўсім коляднікам коўбасы, сало, канфеты, грошы* [Махнавічы Маз.].

2. Маска з выявай казы. *У нас **козу′** робяць з дошчэчок, накідаюць на іх кожух выворочаны, прыкручваюць рогі з лозін – і коза на кіі* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

КАЗА′НСКА *гл.* КАЗА′НСКАЯ.

КАЗА′НСКА БОГОРО′ДЗІЦА *гл.* КАЗА′ НСКАЯ.

КАЗА′НСКА БО′ЖОЙ МА′ТЭРЫ *гл.* КАЗА′НСКАЯ.

КАЗА′НСКАЯ БОГОРО′ДЗІЦА *гл.* КАЗА′НСКАЯ.

КАЗА′НСКАЯ, КАЗА′НСКА; КАЗА′НСКА БОГОРО′ДЗІЦА, КАЗА′НСКА БО′ЖОЙ МА′ТЭРЫ, КАЗА′НСКАЯ БОГОРО′ДЗІЦА. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 4 лістапада (22 кастрычніка ст. ст.) і адметны шлюбнай варажбой, вяселлямі, метэаралагічнымі назіраннямі.

КАЗА'НСКАЯ *ж. Раней обязацельно молодые ішлі пад венец на **Каза'нскую*** [Казловічы, Калінкавіцкі]. *На **Каза'нскую** веселлі робілі, тады жэніх з невестою будуць дужэ шчаслівые* [Мялешкавічы Маз.].

КАЗА'НСКА *ж. Говораць, на **Каза'нску** Богородзіца ў Казані яўляласа тры разы* [Баравое Лельч.]. *На **Каза'нску** ўжэ можэ ісці дошч і з с'негом* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

КАЗА'НСКА БОГОРО'ДЗІЦА *ж. На **Каза'нску Богоро'дзіцу** не можно робіці* [Камаровічы, Пертыкаўскі].

КАЗА'НСКА БО'ЖОЙ МА'ТЭРЫ *ж. **На Каза'нску Бо'жой Ма'тэры** ходымо ў цэркоў моліцца той іконэ* [Града Жытк.].

КАЗА'НСКАЯ БОГОРО'ДЗІЦА *ж. На **Каза'нскую Богоро'дзіцу** усегда іду ў цэркоў, молюса* [Турцэвічы Калінк.].

КАЛЕДА', КАЛЕ'НДЫ, КОЛЕДА'. Сяткі ад Ражаства да Крашчэння.

КАЛЕДА' *адз. На **Каледу'** хлопцы бегуць шчэдруваці* [Валаўск Ельск.].

КАЛЕ'НДЫ *мн. На **Кале'нды** буў мороз такі добры* [Мікулічы Браг.]. *На еты **Кале'нды** земля замерзла без снегу* [Каманоў Браг.].

КОЛЕДА' *адз. На **Коледу'** куццю вараць* [Галубіца Петрык.].

КАЛЕДО'ЎШЧЫКІ *гл.* КАЛЯ'ДНІКІ.

КАЛЕ'НДЫ *гл.* КАЛЕДА'.

КАЛІ'НА *ж.* Ягады каліны. *На Калінавіка збіраюць **калі'ну**, тады п'юць, коб не болела голова* [Мікулічы Браг.].

КАЛІ'НАВІК, КАЛІ'ННІК; ІВА'Н КАЛІ'НАВІК, ІВА'Н КАЛІ'ННІК. Народнае свята, якое адзначаецца 11 верасня (29 верасня ст. ст.) і звязваецца з выспяваннем пладоў каліны.

КАЛІ'НАВІК *м. На **Калі'навіка** ломалі каліну і варылі з ее кашу, говораць, не будзе болець голова* [Даманавічы Калінк.].

КАЛІ'ННІК *м. На **Калі'нніка** пачынаюць збіраць ягады каліны* [Крукавічы Калінк.].

* ІВА'Н КАЛІ'НАВІК *м. На **Іва'на Калі'навіка** з каліны варылі кісель і пілі его, каб не булела голова* [Гарочычы Калінк.]. *На **Іва'на Калі'навіка** дзеўкі косы не расчэсваюць, каб волосы не секліса* [Паселічы Хойн.].

* ІВА'Н КАЛІ'ННІК *м. На **Іва'на Калі'нніка** трэ жыто засеваці, добрэ будзе* [Юркавічы Браг.].

КАЛІ'ННІК *гл.* КАЛІ'НАВІК.

КАЛЯДАВА'ЦЬ, КОЛЕДОВА'ЦЬ, ШЧОДРОВА'ЦЬ, ШЧЭДРОВА'ЦІ, ШЧЭДРУВА'ЦІ. Хадзіць па дварах з велічальна-віншавальнымі песнямі.

КАЛЯДАВА'ЦЬ, *-ю, -еш, -е; незак. Заходзяць ў хату і **каляду'юць**, ды так прыгожа* [Васькаўка Маз.].

КОЛЕДОВА'ЦЬ, *-ю, -еш, -е; незак. І ў етум годзі **коледова'ць** будом* [Маркоўскае Лельч.].

ШЧОДРОВА'ЦЬ, *-ю, -еш, -е; незак. У нас **шчодру'юць** – тое, што коледуюць* [Буйнавічы Лельч.].

ШЧЭДРОВА'ЦІ, *-ю, -еш, -е; незак. Заўтрэ пойдэмо шчэдроваці* [Хачэнь Жытк.].

ШЧЭДРУВА'ЦІ, *-ю, -еш, -е; незак. Увечэры ходзьмо **шчэдруваці*** [Навасёлкі Петрык.].

КАЛЯ'ДКІ, КОЛЯ'ДКІ. Традыцыйны калядны абрад абходу двароў з велічальна-віншавальнымі песнямі.

КАЛЯ'ДКІ *мн. У нас на **каля'дкі** па хатах хадзілі і старые, і малые, песні пелі* [Васькаўка Маз.].

КОЛЯ'ДКІ *мн. На **коля'дкі** водзілі козу, звезду носілі* [Буйнавічы Лельч.].

КАЛЯ'ДНІКІ, КАЛЕДО'ЎШЧЫКІ, КОЛЯ'ДНІКІ, ШЧАДРАВА'ЛЬНІКІ, ШЧОДРО'ЎНІКІ, ШЧЭДРО'ЎШЧЫКІ, ШЧЭДРЭЦЫ'. Тыя, хто выконвае традыцыйны абрад абходу двароў з велічальна-віншавальнымі песнямі.

КАЛЯ'ДНІКІ *мн. **Каля'днікам** усегда даем каўбасу і грошы* [Бібікі Маз.].

КАЛЕДО'ЎШЧЫКІ *мн. Цепер вечарам прыйдуць **каледо'ўшчыкі,** трэба іх прыняць добра* [Хамічы Калінк.].

КОЛЯ'ДНІКІ *мн. У нас **коля'днікі** ўсегда козу з собою водзяць* [Смалегаў Нараўл.].

ШЧАДРАВА'ЛЬНІКІ *мн. У калядны вечэр не можно замукацца і вугоняць **шчадрава'льнікаў*** [Крукавічы Калінк.].

ШЧОДРО'ЎНІКІ *мн. **Шчодро'ўнікі** прыйшлі* [Буйнавічы Лельч.].

ШЧЭДРО'ЎШЧЫКІ *мн. На Стары Новуй год пойдуць **шчэдро'ўшчыкі*** [Хачэнь Жытк.].

ШЧЭДРЭЦЫ' *мн. У нас несуць звезду **шчэдрэцы'** і козу, бувае, ведуць* [Навасёлкі Петрык.].

КАЛЯ'ДЫ, КО'ЛЕДЫ, КО'ЛЯДЫ, ШЧАДРО', ШЧО'ДРЫ.

1. Зімовае свята народнага календара, якое адзначаецца 7 студзеня (25 снежня ст. ст.), адметнае багатым комплексам абраднасці, варажбой.

КАЛЯ'ДЫ *мн. У **Каля'ды** бувае пурга і снегу много* [Крукавічы Калінк.].

КО'ЛЕДЫ *мн. У **Ко'леды**, колі родзіўса Ісус, тоды загорэласа на небе зорка* [Завайць Нараўл.].

КО'ЛЯДЫ *мн. У тые **Ко'ляды** буў страшны мароз* [Загорыны Маз.].

ШЧАДРО' *н. **Шчадро'** ці Коляды – одно* [Буйнавічы Лельч.].

ШЧО'ДРЫ, *мн. **Шчо'дры** – ето Коляды* [Буйнавічы Лельч.].

2. Перыяд ад Ражаства да Вадохрышча.

КАЛЯ'ДЫ *мн. У **Каля'ды** бабэ не ткуць* [Гарбавічы Калінк.]. *У **Каля'ды** шчадруюць* [Амелькаўшчына Хойн.].

КО'ЛЕДЫ, *мн. У **Ко'леды** дзеўкі ворожаць* [Канатоп Нараўл.].

КО'ЛЯДЫ *мн. На **Ко'ляды** прыходзяць пуд вокна* [Буда-Сафіеўка Лельч.]. *На **Ко'ляды** варылі куццю* [Валаўск Ельск.]. *На **Ко'ляды** му збіраліса до мацеры* [Зімовая Буда Маз.].

КАРО'ВЯЧЫ ЎЛАС *гл.* АЎЛА'С.

КАЦЕРЫ'НЫ *гл.* КАЦЯРЫ'НЫ.

КАЦЯРЫ'НА-СА'ННІЦА *гл.* КАЦЯРЫ'НЫ.

КАЦЯРЫ'НЫ, КАЦЕРЫ'НЫ; КАЦЯРЫ'НА-СА'ННІЦА, СВЕТО'Е КАТЭРЫ'НЫ. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 7 снежня (24 лістапада ст. ст.); дзень пачатку зімы, адметны варажбой, метэаралагічнымі назіраннямі.

КАЦЯРЫ'НЫ *мн. Колісь на **Кацяры'ны** дзяўчаты варажылі: пеклі аладку, хавалі пад падушку, а той, хто ў сне прыйдзе за аладкою, той і е суджаны* [Загорыны Маз.].

КАЦЕРЫ'НЫ *мн. У нас на **Кацеры'ны** почыналі катацца на конях з санкамі, на санках* [Прыбалавічы Лельч.]. *На **Кацяры'ны** дні булі кароткія і з снегум* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

КАЦЯРЫ'НА-СА'ННІЦА *ж. У нас говорылі **Кацяры'на-са'нніца**, етэ ж і е Кацерыны. У еты дзень було много снегу, і ўсе вывозілі санкі, хто куды ездзіў на санках – таму і **Кацяры'на-са'нніца*** [Мялешкавічы Маз.].

* СВЕТО'Е КАТЭРЫ'НЫ. *Е і цепер такі празнік – **Свето'е Катэры'ны*** [Града Жытк.]. *На **Свето'е Катэры'ны** му ходымо ў цэркоў, молымоса, споведаемоса* [Града Жытк.].

КЛЕНОВА' СУБО'ТА *гл.* ДЗЕ'ДОВА СУБО'ТА.

КЛЁН *м.* Галінкі клёна, якімі ўпрыгожваюць хаты, падвор'і на Сёмуху (Тройцу). *На Тройцу **клёна** вешаюць, хто ў хаце, у цэркві тожэ* [Буйнавічы Лельч.].

КОЗА' *гл.* КОЗА' ў знач. 2.

КОЛЕДА' *гл.* КАЛЕДА'.

КОЛЕДА' I *ж.* 1. Калядны гасцінец дзецям. *На Роздво усегда готуем **коледу'** доццэ* [Маркоўскае Лельч.].

2. Пачастунак гаспадара каляднікам. *У етум годзе **коледу'** нікому не давалі* [Мялешкавічы Маз.].

КОЛЕДОВА'ЦЬ *гл.* КАЛЯДАВА'ЦЬ.

КО'ЛЕДЫ *гл.* КАЛЯ'ДЫ ў знач. 1. 2.

КОЛО'ДА *ж.* Атрыбут забаў на Масленіцу. *Калі хлопец не поспеў узяць дзеўку за себе до Масленіцы, то повесяць **коло'ду** ему на Масленіцу* [Буйнавічы Лельч.].

КОЛЯДА' II *ж.* Песня калядніkaў. *У нас і малые ўмеюць пець **коляду'*** [Махнавічы Маз.]. *Прыбегуць дзеўкі і пеюць **коляду'*** [Багуцічы Ельск.].

КОЛЯ'ДКІ *гл.* КАЛЯ'ДКІ.

КОЛЯ′ДНІКІ *гл.* КАЛЯ′ДНІКІ.

КО′ЛЯДЫ *гл.* КАЛЯ′ДЫ ў знач. 1. 2.

КРА′СНА СУБО′ТА *гл.* КРА′СНАЯ СУБО′ТА.

КРА′СНАЯ СУБО′ТА, КРА′СНА СУБО′ТА. Субота перад Вялікаднем (Паскай).

КРА′СНАЯ СУБО′ТА, *жс. **Кра′сная субо′та**, таму што красяць ейцэ ў краснае шалупкамі ат цыбулі* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

КРА′СНА СУБО′ТА *жс. Субота перэд Вэліконнем зоўецца **Кра′сна субо′та*** [Града Жытк.]. *У **Кра′сну субо′ту** му ўжэ свецім паску, ейцэ, соль* [Чырвонабярэжжа Лельч.]. *Перэд Веліконнем у **Кра′сну субо′ту** цыбулю садзім* [Камаровічы Петрык.].

КРАШЧЭ′ННЕ *гл.* ВАДО′ХРЫШЧЭ.

КРЭПАКІ′ *мн.* Драўляныя яйца, зробленыя для гульні ў біткі на Вялікдзень. *На Веліконне мушчыны гуляюць у біткі, падстройваюць, каб **крэпака′мі** біць, а тогды пачнуць сварыцца* [Грабаў Петрык.].

КРЭСЦІ′ЦЕЛІ *гл.* КРЭСЦІ′ЦЕЛЬ.

КРЭСЦІ′ЦЕЛЬ, КРЭСЦІ′ЦЕЛІ; ХРЭСЦІ′ЦЕЛЬ ГОСПО′ДНЫ. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 20 студзеня; дзень заканчэння калядных свят.

КРЭСЦІ′ЦЕЛЬ *м. **Крэсці′цель** бувае пасле Водохрышча* [Баравое Лельч.]. *На **Крэсці′целя** робім провады Каляд* [Бывалькі Лоеўск.].

КРЭСЦІ′ЦЕЛІ *мн. Вадохрышчэ пройдзе, а тады будуць **Крэсці′целі*** [Махнавічы Маз.].

* ХРЭСЦІ′ЦЕЛЬ ГОСПО′ДНЫ *м. Прыйдэ **Хрэсці′цель Госпо′дны**, а му вугоняймо Коледу* [Сяменча Жытк.].

КРЭШЧЭ′ННЕ *гл.* ВАДО′ХРЫШЧЭ.

КРЭШЧЭ′ННЬЕ *гл.* ВАДО′ХРЫШЧЭ.

КУЗЬМА′ І ДЗЕМ′Я′Н *гл.* КУЗЬМА′ І ДЗЯМ′Я′Н.

КУЗЬМА′ І ДЗЯМ′Я′Н, КУЗЬМА′ І ДЗЕМ′Я′Н, КУЗЬМА′-ДЗЯМ′Я′Н, КУЗЬМА′-ДЗЕМ′Я′Н, КУЗЬМА′-ДЗЕМЯ′Н, КУЗЬМА′-ЗЕМЯ′Н. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 14 лістапада (1 лістапада ст. ст.); свята кавалёў, шаўцоў.

КУЗЬМА′ І ДЗЯМ′Я′Н. *За Параскімкай – **Кузьма′ і Дзям′я′н*** [Навасёлкі, Хойніцкі]. *Колісь було свято – **Кузьма′ і Дзям′я′н*** [Мікулічы Браг.].

КУЗЬМА′ І ДЗЕМ′Я′Н. *Перэд Міхайлом – **Кузьма′ і Дзем′я′н*** [Камаровічы Петрык.].

КУЗЬМА′-ДЗЯМ′Я′Н. *На **Кузьму′-Дзям′я′на** не прадуць* [Паселічы Хойн.].

КУЗЬМА′-ДЗЕМ′Я′Н. *Колісь на **Кузьму′-Дзем′я′на** хлопцы ішлі ў армію* [Завайць Нараўл.].

КУЗЬМА′-ДЗЕМЯ′Н. *Той не будзе голонной смерцю поміраці, хто будзе посціць у пятніцу перэд **Кузьма-Дземян*** [Маркоўскае Лельч.].

КУЗЬМА'-ЗЕМЯ'Н. *Святко **Кузьма'-Земя'н** було такое, а цепер его мало хто знае* [Казловічы Калінк.]. ***Кузьма'-Земя'н** було свята кавалёў* [Лукі Калінк.].

КУЗЬМА'-ДЗЕМ'Я'Н *гл.* КУЗЬМА' І ДЗЯМ'Я' Н.

КУЗЬМА'-ДЗЕМЯ'Н *гл.* КУЗЬМА' І ДЗЯМ'Я'Н.

КУЗЬМА'-ДЗЯМ'Я'Н *гл.* КУЗЬМА' І ДЗЯМ'Я'Н.

КУЗЬМА'-ЗЕМЯ'Н *гл.* КУЗЬМА' І ДЗЯМ'Я'Н.

КУМІ'ЦЦА *незак.* Устанаўліваць сяброўскія, прыязныя адносіны паміж дзяўчатамі. *Раней на Тройцу **кумі'ліса*** [Ляскавічы Петрык.].

КУМЛЕ'ННЕ *н.* Старажытны абрад устанаўлення прыязных адносін, які праводзіцца ў час Сёмухі (Тройцы) або Юр'я. *У нас, бувала, весной, на Сёмуху ці Юр'е, усегда **кумле'нне** заводзілі* [Казловічы Калінк.].

КУПА'ЙЛА *гл.* КУПА' ЛА ў знач. 1, 2.

КУПА'ЙЛО[1] *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1, 2.

КУПА'ЙЛО[2] *н. гл.* КУПА'ЛЬНОЕ ВО'ГНІШЧА.

КУПА'ЛА *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 3.

КУПА'ЛА, КУПА'ЛО, КУПАЙЛА, КУПА'ЙЛО, КУПА'ЛЛЕ, КУПА'ЛЬНО, КУПА'ЛА; ІВА'Н, ІВА'Н ВЕ'ДЗЬМІН, ІВА'Н ВЯДЗЁМСКІ, ІВА'Н КУПА'ЛА, ІВА'Н КУПА'ЛО, ІВА'Н КУПА'ЙЛА, ІВА'Н КУПА'ЙЛО, ІВА'Н КУПА'ЛЬНЫ, ІВА'Н ЛЕТНІ, ІВА'Н ПЕТРО'ЎСКІ, ІВА'Н ПЯТРО'Ў, ІВА'Н ПЯТРО'ЎСКІ, ІВА'Н ПЯТРО'ЎЧАНЫ, КУ'ПАЛЬ ІВА'Н.

1. Старажытнае аграрна-земляробчае абрадавае свята, якое прымяркоўвалася да летняга сонцастаяння і адзначалася з 6 ліпеня на 7 ліпеня (з 23 чэрвеня на 24 чэрвеня ст. ст.), адметнае абрадамі, павер'ямі, варажбой.

КУПА'ЛА *н. Сёні **Купала*** [Ямнае Калінк.]. *Колісь на **Купа'лу** хлопцы ідуць і песні спеваюць* [Веляцін Хойн.]. *Гавораць, што на **Купа'лу** нельга нікому позычаці* [Тульгавічы Хойн.]. *У етум месці дзеўкі венкі пускаюць на **Купа'лу*** [Аляксандраўка Калінк.].

КУПА'ЛО *н. Дзеўкі венкі плетуць на **Купа'ло*** [Смалегаў Нараўл.]. *На **Купа'ло** дзеўкі ворожаць на чоловека* [Глушкавічы Лельч.].

КУПА'ЙЛА *н. На **Купа'йла** дзеці прыедуць* [Барбароў Маз.].

КУПА'ЙЛО *н. На **Купа'йло** бегуць у лес па кветкі* [Галубіца Петрык.]. *Усе ведзьмы выходзяць на **Купа'йло*** [Малешаў Жытк.]. *Ек ідзе **Купа'йло**, дак усё добро ховай* [Вербавічы Нараўл.].

КУПА'ЛЛЕ *н. На **Купа'лле** пачыналі купацца ў вадзе і расе* [Глінішча Хойн.].

КУПА'ЛЬНО *н. **Купа'льно** бувае сёмого юля, шо купаюцца да венкі на воду кідаюць* [Прыбалавічы Лельч.].

ІВА'Н *м. З суседкой хадзілі ў лес на **Іва'на*** [Крыўча Браг.]. *Не йдзі одна ў лес на **Іва'на**, а то заблудзіш* [Вялікія Аўцюкі Калінк.]. *На **Іва'на** крапіву затыкаюць у хляве, каб ведзьмы не адабралі молоко ў скаціны*

[Навасёлкі Калінк.]. *На **Іва'на** столькі кветак жоўтых цвіце* [Карчовае Хойн.]. *Ек на **Іва'на** будзе много зорок на небе – будзе много грыбоў* [Завайць Нараўл.].

* ІВА'Н ВЕ'ДЗЬМІН *м.* ***Іва'н Ве'дзьмін** ідзе – зачыняй вароты* [Аляксандраўка Калінк.].

* ІВА'Н ВЯДЗЁМСКІ *м. На **Іва'на Вядзёмскага** ведзьмы выходзяць* [Крыўча Браг.].

* ІВА'Н КУПА'ЛА *м. На **Іва'на Купа'ла** дзеўкі і хлопцы збіраліса і клалі костры* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

* ІВА'Н КУПА'ЛО *м.* ***Іва'н Купа'ло** называлі свято* [Мялешкавічы Маз.].

* ІВА'Н КУПА'ЙЛА *м. У нас была баба, дак ана на **Іва'на Купа'йла** ходзіла ў лес прыробляць* [Мялешкавічы Маз.].

* ІВА'Н КУПА'ЙЛО *м. Ек прыдзе **Іва'н Купа'йло**, дак бацько не можэ отыйці от коровы, гледзіць, кеб ведзьма не звела* [Аўрамаўская Хойн.]. ***Іван Купа'йло** хворобы гоіць* [Юравічы Калінк.]. *На **Купа'йло Іва'на** не позычай нічого* [Валаўск Ельск.].

* ІВА'Н КУПА'ЛЬНЫ *м. На **Купа'льного Іва'на** бабы з лесу ідуць да песні пеюць* [Махнавічы Маз.]. ***Купа'льны Іва'н** – свято, ды ўсё робім* [Алексічы Хойн.].

* ІВА'Н ЛЕТНІ *м.* ***Іва'н Ле'тні** е перат Пятром* [Аляксандраўка Калінк.].

* ІВА'Н ПЕТРО'ЎСКІ *м. На **Петро'ўскаго Іва'на** дзеўкі жоўту кветку шукаюць* [Казловічы Калінк.].

* ІВА'Н ПЯТРО'Ў *м. На **Іва'на Пятро'ва** дзеўкі венкі плетуць* [Ляскавічы Петрык.].

* ІВА'Н ПЯТРО'ЎСКІ *м.* ***Пятро'ўскі Іва'н** – е такое свято* [Юркавічы Браг.].

* ІВА'Н ПЯТРО'ЎЧАНЫ *м. Увечары спраўляемо **Пятро'ўчаного Іва'на*** [Капцэвічы Петрык.].

* КУ'ПАЛЬ ІВА'Н *м. Прыйдзе **Ку'паль Іва'н** – соўнейко купаецца* [Вятчын Жытк.].

2. Ігрышча ў ноч на Івана Купалу.

КУПА'ЛА *н. Мой хлопец шчэ не хадзіў на **Купа'лу*** [Зарэчча Брагі.]. *Дзеўкі зовуць на **Куп'алу*** [Балажэвічы Маз.].

КУПА'ЛО *н. Я не пошла п на **Купа'ло**, коб ён за мной не зайшоў* [Ліснае Лельч.]. *Унека побеглі твое на **Купало*** [Азяраны Жытк.].

КУПА'ЙЛА *н. Як пашоў зрання на **Купа'йла**, дак і дацюль нема* [Загалле Хойн.]. *У нас на **Купа'йла** спеваюць петроўкі* [Гарбавічы Калінк.].

КУПА'ЙЛО *н. Як хто на **Купа'йло** не прыйшоў, нехай его прыкопаюць* [Мялешкавічы Маз.].

КУПА'ЛЛЕ *н. Дакуль ты будзеш кубліцца ў хаці, на **Купа'лле** ўсе пошлі* [Валаўск Ельск.]. На ***Купа'лле** дзеўкі вышлі ў венках* [Гарбавічы Калінк.]. *У нас на **Купа'лле** гуляюць у Марусіначку, гульня такая е, як вяселле* [Ужынец Калінк.].

3. Персанаж у вобразе дзяўчыны.

КУПА'ЛА *ж. У нас **Купа'лу** выбіраюць, веночак звіваюць і ёй на голову напранаюць* [Каманоў Браг.]. *Пад вечар **Купа'ла** ў селе кветкі раздае* [Небытаў Хойн.]. *Бувала, усе бегуць гледзець на **Купа'лу*** [Катловіца Браг.].

КУПА'ЛАВА НОЧ *гл.* КУПА'ЛЬНАЯ НОЧ.

КУПА'ЛІШ *м.* Персанаж у вобразе хлопца. *Колісь, бувало, едзе **Купа'ліш** на коніку і дзевоньку вугледае і до себе зове* [Глініца Маз.]. ***Купа'ліш** буў мой сын, ек пакупаўса, дак застудзіў ногу, цепер покульгвае* [Малешаў Жытк.]. *Кажуць, **Купа'ліш** з Купалкою ў лес бегаюць удвоіх на Купалу* [Загорыны Маз.].

КУПА'ЛКА *памянш.-ласк.* да КУПА'ЛА ў знач. 3. *Ек **Купа'лка** йдзе, дак усе хлопцы вубегаюць* [Скалодзін Маз.]. *Ко мне прыходзіла суседка, казала **Купа'лкою** будзе* [Смятанічы Петрык.]. *Погледзі, собралоса много хлопцаў, а **Купа'лка** одного шукае* [Дзёрнавічы Нараўл.].

КУПА'ЛЛЕ *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1, 2.

КУПА'ЛО *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

КУПА'ЛОВА НОЧ *гл.* КУПА'ЛЬНАЯ НОЧ.

КУ'ПАЛЬ ІВА'Н *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

КУПА'ЛЬНА НОЧ *гл.* КУПА'ЛЬНАЯ НОЧ.

КУПА'ЙЛО[2], КУПА'ЛЬНАЕ ВО'ГНІШЧА, КУПА'ЛЬНЫ ОГО'НЬ, ПАЖА'РЫШЧА. Вогнішча са старых рэчаў, паношанай вопраткі, якое раскладаецца ў купальскую ноч і валодае вялікай ачышчальнай сілай.

КУПА'ЙЛО[2] *н. Сонцэ заходзіць – **купа'йло** разложым* [Мялешкавічы Маз.]. *На Івана Купального раскладалі **купа'йло*** [Буйнавічы Лельч.].

КУПА'ЛЬНАЕ ВО'ГНІШЧА *н. **Купа'льнае во'гнішча** хлопцы рабілі дзесьці на беразе рэчкі ці каля жыта* [Загорыны Маз.]. *Гавораць, хто пераскочэ праз **купа'льнае во'гнішча**, той не будзе хворэць* [Васькаўка Маз.].

КУПА'ЛЬНЫ ОГО'НЬ *м. Калі той, хто хворэе, попаліць на **купа'льным огні'** свое зношаны рэчы, у того атыдзе хвороба* [Завайць Нараўл.]. *Вакол **купа'льного огню'** дзеўчаткі ў корогоды беруцца* [Маркоўскае Лельч.].

ПАЖА'РЫШЧА *н. На Івана Купального пойдам **пажа'рышча** рабіць* [Вятчын Жытк.].

КУПА'ЛЬНАЯ НОЧ, КУПА'ЛЬНА НОЧ, КУПА'ЛАВА НОЧ, КУПА'ЛОВА НОЧ. Ноч напярэдадні Івана Купалы.

КУПА'ЛЬНАЯ НОЧ *ж. У **купа'льную ноч** паляць агонь* [Івашкавічы Петрык.].

КУПА'ЛЬНА НОЧ *ж. У **купа'льну ноч** злёталіса ведзьмы* [Буйнавічы Лельч.].

КУПА'ЛАВА НОЧ *ж. Кажуць, у **купа'лаву ноч** страхоцце на людзей находзіць* [Валаўск Ельск.].

КУПА'ЛОВА НОЧ *ж. Мой чоловек бачыў, ек у **купа'лову ноч** русаўка стояла коло самое воды, дак спужаўса сільнэ* [Пагоннае Жытк.].

КУПА'ЛЬНО *гл.* КУПА'ЛА ў знач. 1.

КУПА'ЛЬНЫ ОГО'НЬ *гл.* КУПА'ЛЬНАЕ ВО'ГНІШЧА.

КУПОВА'ЦЬ *незак.* Купляць. *Цепер усе **купу'юць** рушнікі, не ткуць ужэ* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

КУЦЦЯ' СВЯТО'ГА КО'ЗЛІКА *гл.* ДРУГА'Я КУЦЦЯ'.

КУЦЦЯ', КУЦЬЯ', КУЦЯ'. 1. Абрадавая страва, прыгатаваная з круп.

КУЦЦЯ' *ж. Колісь **куццю'** елі ў час вечэры пeрэд Колядамі, Новым годам, Водохрышчам* [Грабаў Петрык.]. *На **куццю'** звалі своіх* [Азяраны Жытк.].

КУЦЬЯ' *ж. На **куцью'** зоўём: "Мороз, мороз! Ходзі **куцью'** есці"* [Сямурадцы Жытк.]. *На Коляды робілі **куцью'*** [Канатоп Нараўл.].

КУЦЯ'*ж. **Куцю'**, бувало, вараць і з адных круп* [Канатоп Нараўл.].

2. Навячэр'е Раства Хрыстова'.

КУЦЦЯ' *ж. Пeрэд Рождвом **куцця'*** [Васькаўка Маз.]. *Шостае – **куцця'*** [Навасёлкі Хойн.].

КУЦЬЯ' *ж. **Куцья'** бувае пeрэд Рождвом* [Града Жытк.].

КУЦЯ' *ж. На Коляды робілі **куцю'*** [Канатоп Нараўл.].

КУЦЬЕВА'ЦЬ *незак.* Есці. *Куцью звараць і стаўляць у куток на сено і тогды садзяцца за стол і зовуць: "Мороз, мороз! Ходзі куцью **куцьева'ць**, штоб на лету ў нас не буваць!"* [Навасёлкі Петрык.].

КУЦЬЯ' *гл.* КУЦЦЯ' ў знач. 1, 2.

КУЦЯ' *гл.* КУЦЦЯ' ў знач. 1. 2.

Л

ЛА'ДКА *ж.* Аладка. *А мы пеком усегда то блінцы, то **ла'дкі** на ўсе празнікі* [Гурыны Маз.].

ЛЕКСЕ'Й *гл.* АЛЯКСЕ'Й.

ЛЛЯ *гл.* ІЛЛЯ' .

ЛЬЯ *гл.* ІЛЛЯ' .

ЛЯКСЕ'Й *гл.* АЛЯКСЕ'Й.

ЛЯКСЕ'Й ВЕСНЯ'НЫ *гл.* АЛЯКСЕ'Й.

М

МАЙ *м.* Троіцкая зеляніна: галінкі клёна, ліпы, явара. *На Тройцу **май** ломалі* [Астрагаляды Браг.]. ***Май** поможэ ад грому* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

МАК *м.* Атрыбут абрадавых дзеянняў, што суправаджаюць свята Макавей. У народным уяўленні мак надзяляецца ачышчальнай сілай. *На Маковея **мак** свеціли і опсыпалі ім жывёлу, хлеў* [Буйнавічы Лельч.].

МАКАВЕ'Й, **МАКОВЕ'Й**, **МА'КАЎКА**; **МЕДО'ВЫ СПАС**, **МЯДО'ВЫ СПАС**, **ПЕ'РШЫ СПАС**. Земляробчае свята народнага календара, якое адзначаецца 14 жніўня (1 жніўня ст. ст.); свята маку.

МАКАВЕ'Й *м.* ***Макаве'я** мак свецяць, коб рос* [Жахавічы Маз.]. ***Макаве'й** – у Спасаўку* [Лукі Калінк.]. *На **Макаве'я** бувае дошч* [Макрэц Браг.]. *Кажуць, як на **Макаве'я** дошч пойдзе, значыць ня будзе жолудзей, чэрві поедзяць* [Мялешкавічы Маз.]. *Еслі на **Макаве'я** жэншчына родзіць сына, называлі Панцялей* [Мялешкавічы Маз.].

МАКОВЕ'Й *м.* *На **Макове'я** опсыпалі хлеў, коб добра худоба була* [Малешаў Жытк.]. *На **Макове'я** ўсяко зел'е свецяць* [Буйнавічы Лельч.]. *У спасоўку бувае **Макове'й*** [Зімовая Буда Лельч.].

* МЕДО'ВЫ СПАС *м.* *На **Медо'ваго Спаса** свецяць мед* [Буйнавічы Лельч.].

* МЯДО'ВЫ СПАС *м.* *Макавей – ето **Мядо'вы Спас*** [Казловічы Калінк.]. *У **Мядо'вы Спас** несом мед у цэркву* [Асавец Маз.]. *У нас е такое свято **Мядо'вы Спас*** [Малыя Аўцюкі Калінк.].

* ПЕ'РШЫ СПАС *м.* *У **Пе'ршы Спас** робім адправу* [Загорыны Маз.]. ***Пе'ршы Спас**, як і Макавей, свято* [Крушнікі Маз.].

МА'КАЎКА *ж.* *На **Ма'каўку** цветы і мак свецім* [Крукавічы Калінк.].

МАКА'РЭЙ *м.* Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 14 мая (1 мая ст. ст.); дзень асвячэння вады. *Колісь на **Мака'рэя** хадзілі ў цэркоў* [Мялешкавічы Маз.]. *Бувало, на **Мака'рэя** заходзілі ў рэчку і тэю водою мулі вочы, штоб не болелі* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

МА'КАЎКА *гл.* МАКАВЕ'Й.

МАКОВЕ'Й *гл.* МАКАВЕ'Й.

МАЛА'Я ПРАЧЫ'СТА *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 2.

МАЛАКО' З КАНО'ПЛЕНАГО СЕ'МЯ. Вадкасць, якая здабываецца з семя канапель. У *нас як бедная куцья, дак канопленае семя таўкуць, покі белае молоко не стане. Тогды ўжэ етэ **малако' з кано'пленага се'мя** разводзяць водой, яшчэ й пудсолодзяць ды ў кашу* [Грабаў Петрык.].

МА'СЛЕНА НЕДЗЕ'ЛЯ *гл.* МА'СЛЕНАЯ НЕДЗЕ'ЛЯ.

МА'СЛЕНАЯ НЕДЗЕ'ЛЯ, **МА'СЛЕНА НЕДЗЕ'ЛЯ**, **МА'СЛЯНА НЕДЗЕ'ЛЯ**. Маслены тыдзень.

МА'СЛЕНАЯ НЕДЗЕ'ЛЯ *жс.* *У концы **Ма'сленай недзе'лі** робілі запускі* [Слабада Маз.]. *Вечары ўсе светые на **Ма'сленой недзе'ле*** [Багуцічы Ельск.].

МА'СЛЕНА НЕДЗЕ'ЛЯ *жс.* *Вот кончаецца **Ма'слена недзе'ля**, тоды ўсе свое прошчэння одзін у одного просяць* [Навасёлкі Хойн.].

МА'СЛЯНА НЕДЗЕ'ЛЯ *жс.* *Ек **Ма'сляна недзе'ля** – веселлі не робяць* [Казловічы Калінк.].

МА'СЛЕНАЯ ПАРАСКІ'МКА *гл.* МА'СЛЕНІЦА.

МА'СЛЕНІЦА, МА'СЛЕНКА, МА'СЛЯНІЦА; МА'СЛЕНАЯ ПАРАСКІ'МКА. Старажытнае славянскае свята народнага календара, якое адзначаецца на 8-м тыдні перад вялікім постам; дзень провадаў зімы.

МА'СЛЕНІЦА *жс.* *На **Ма'сленіцу** зіму адпускаюць* [Загорыны Маз.]. *Самы первы блін на **Ма'сленіцу** не емо, а стаўлімо на окно для дзедоў* [Сяменча Жытк.]. *У понедзелок на **Ма'сленіцу** во ўсіх домах з раніцы пекуць блінцы: будуць бегаці дзеці і просіць блінцы* [Завайць Нараўл.].

МА'СЛЕНКА *жс.* *На **Ма'сленку** пеклі блінцы з прысмакамі: з маслом, з грыбамі* [Новыя Навасёлкі Калінк.]. *На **Ма'сленку** му гледзім, дзе снег растане і ідзе на воду – весна скоро пройдзе* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

МА'СЛЯНІЦА *жс.* ***Ма'сляніцу** празнувалі на сорок п'яты дзень после Каляд* [Казловічы Калінк.].

* МА'СЛЕНАЯ ПАРАСКІ'МКА *жс.* *На **Ма'сленую Параскі'мку** пекуць блінцы, гасцююць* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

МА'СЛЕНКА *гл.* МА'СЛЕНІЦА.

МА'СЛЕНЫ ТЫ'ЖДЗЕНЬ, МА'СЛЯНЫ ТЫ'ЖДЗЕНЬ. Маслены тыдзень.

МА'СЛЕНЫ ТЫ'ЖДЗЕНЬ *м.* *У **Ма'слены ты'ждзень** кожэн дзень робілі своё свято, а му ў сераду робімо чэшчыны бліны – ето чэшча зоўе з'яця на бліны, а ў п'ятніцу – чэшчын вечэр, ето ўжэ з'яць зоўе чэшчу на бліны* [Града Жытк.]. *Раней гулялі Масленіцу тры дні, а цепер цэлы тыждзень, тому і зовуць **Ма'слены ты'ждзень*** [Ляскавічы Петрык.].

МА'СЛЯНЫ ТЫ'ЖДЗЕНЬ *м.* *У **Ма'сляны ты'ждзень**, у суботу, усегда робілі проводы – палілі пудзіло* [Міроненкі Калінк.].

МА'СЛЕНЫЯ ДЗЕДЫ' *мн.* Памінальныя дні ў час Масленіцы. ***Масленые дзеды** – перэд постам* [Васькаўка Маз.]. *На **ма'сленые дзеды'** ходзяць на могілкі і ставяць блінцы дзедам нашым* [Аляксандраўка Калінк.]. *На Масленіцу ўсегда робім **ма'сленые дзеды'**, зоўём дзедоў есці з намі* [Завайць Нараўл.]. ***Ма'сленые дзеды'** былі ў пятніцу ўвечэры, а ў суботу рано* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

МА'СЛЕНЫЯ ЗА'ПУСКІ *мн.* Нядзеля на масленым тыдні, пярэдадзень Вялікага посту. *Масленіца кончалася **масленымі запускамі** на молочно* [Буда-Сафіеўка Лельч.]. *На **ма'сленыя за'пускі** дзеўке пеюць песні*

[Галубіца Петрык.]. *На **ма'сленыя за'пускі** весну клікаюць* [Кочышчы Ельск.]. *У недзелю елі блінцы, сыр, сметану, наедаліса хорошо, бо зналі, што ідуць **ма'сленыя за'пускі*** [Мялешкавічы Маз.].

МА'СЛЯНА НЕДЗЕ'ЛЯ *гл.* МА'СЛЕНАЯ НЕДЗЕ'ЛЯ.

МА'СЛЯНІЦА *гл.* МА'СЛЕНІЦА.

МА'СЛЯНЫ ТЫ'ЖДЗЕНЬ *гл.* МА'СЛЕНЫ ТЫ'ЖДЗЕНЬ.

МАТРЫПА'Н, МАТРЫХВА'НЫ *мн.* Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 23 лістапада (6 снежня ст. ст.); дзень, вольны ад працы, ад прадзення і адметны варажбой.

МАТРЫПА'Н *м. Колісь ек прыходзіў **Матрыпа'н** – ніхто не садзіўса прасці* [Буйнавічы Лельч.]. *На **Матрыпа'на** дзеўкі ўсегда гадалі, не можно було говорыць, а то не спраўдзіцца гаданне* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

МАТРЫХВА'НЫ *мн. **Матрыхва'ны** бувалі ў Пиліпоўку, тады ужэ не прэдуць* [Валаўск Ельск.]. *На **Матрыхва'ны** забаранялоса прасці, можно було соўсім не робіці* [Санюкі Ельск.].

МАТРЫХВА'НЫ *гл.* МАТРЫПА'Н.

МЕДО'ВЫ СПАС *гл.* МАКАВЕ'Й.

МЕСОЕ'Д *гл.* МЯСОЕ'Д.

МЁРТВАЯ НЕДЗЕ'ЛЯ *ж.* Тыдзень напярэдадні Радуніцы. *Тыжджэнь перэд Радоўніцай называецца **мёртвая недз'еля**. На естом тыжні нічого не садзяць, бо не вурэсце* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

МЁРТВЫ ДЗЕНЬ *гл.* РА'ДОЎНІЦА.

МІЖБЛАГАВЕ'ШЧЫНЫ *мн.* Перыяд паміж каталіцкім (4 красавіка) і праваслаўным Благавешчаннем (7 красавіка): *У **Міжблагаве'шчыны** короў не вугоняюць пасці* [Паселічы Хойн.]. *У **Міжблагаве'шчыны** не трэ аддаваць нічога суседу, а то будзе няшчасце* [Паселічы Хойн.].

МІКО'ЛА, МІКУ'ЛА, МІКО'ЛЫ; МІКО'ЛА ВЕСНЯ'НЫ, МІКО'ЛА ВЕСНЯ'НАЯ, МІКО'ЛА ЗІМОВЫ, МІКО'ЛІН ДЗЕНЬ.

1. Старажытнае свята народнага календара, якое адзначаецца 22 мая (9 мая ст. ст.); свята пастухоў і конюхаў.

МІКО'ЛА *м. **Міко'ла** бувае ў маі* [Буйнавічы Лельч.]. *До **Міко'лы** нема весны* (прымаўка) [Прудок Маз.]. *На **Міко'лу** ўжэ не робляць* [Казловічы Калінк.] *На **Міко'лу** своіх зовуць* [Санюкі Ельск.]. ***Міко'ла** – у нас дужэ векікі празнік* [Гарочычы Калінк.].

МІКО'ЛА *ж. У естую **Міко'лу** буў град* [Канатоп Нараўл.]. *Ек була **Міко'ла**, дык бабу гуркі садзілі* [Маркоўскае Лельч.].

МІКУ'ЛА *м. На **Міку'лу** пастухі ўжо ходзяць по хатах, збіраюць усё, што ім даюць* [Стадолічы Лельч.].

* МІКО'ЛА ВЕСНЯ'НЫ *м. Е ў маі **Весня'ны Міко'ла*** [Буйнавічы Лельч.]. *Колісь **Міко'ла Весня'ны** було велікое свято* [Макрэц Браг.].

* МІКО'ЛА ВЕСНЯ'НАЯ *ж. І цепер **Весня'ную Міко'лу** празнуем і ў цэркоў ходзім* [Капцэвічы Петрык.]. *На **Весня'ную Міко'лу** і колоскі повуходзяць* [Града Жытк.].

2. Старажытнае свята народнага календара, якое адзначаецца 19 снежня (6 снежня ст. ст.); свята пастухоў і конюхаў.

МІКО'ЛА *м. Кажуць, што без **Міко'лы** зімы не бывае* [Скрыгалаў Маз.]. *Калі да **Міко'лы** не выпадае снег, то доўгая будзе весна* [Прудок Маз.].

МІКО'ЛЫ *мн. На **Міко'лы** пачынаецца зіма* [Хобнае Калінк.]. *На **Міко'лы** будуць морозы* [Смятанічы Петрык.]. *На **Міко'лы** не трэба работы рабіць* [Бывалькі Лоеўск.].

* МІКО'ЛА ЗІМО'ВЫ *м. **Міко'ла Зімо'вы** ведзе сільные морозы* [Паселічы Хойн.]. *Калі на **Міко'лу Зімо'ваго** бувае богато снегу, то і год будзе богаты на хлеб* [Юркевічы Жытк.]. ***Міко'ла Зімо'вы** коня загоняе* (прымаўка) [Паташня Хойн.].

* МІКО'ЛІН ДЗЕНЬ *м. Колісь раней у **Міколін дзень** ікону по хатах носілі* [Сяменча Жытк.].

МІКО'ЛА ВЕСНЯ'НАЯ *гл.* МІКО'ЛА ў знач. 1.

МІКО'ЛА ВЕСНЯ'НЫ *гл.* МІКО'ЛА ў знач. 1.

МІКО'ЛА ЗІМО'ВЫ *гл.* МІКО'ЛА ў знач. 2.

МІКО'ЛІН БА'ЦЬКО *гл.* МІКО'ЛЬНІК[1].

МІКО'ЛІН ДЗЕНЬ *гл.* МІКО'ЛА ў знач. 2.

МІКО'ЛЫ *гл.* МІКО'ЛА ў знач. 2.

МІКО'ЛЬНІК[1], **МІКУ'ЛЬНІК**; **МІКО'ЛІН БА'ЦЬКО**, **МІКО'ЛЬНЫ ІВА'Н**, **МІКУ'ЛІН ІВА'Н**, **МІКУ'ЛЬНЫ ІВА'Н**. Пярэдадзень свята Міколы.

МІКО'ЛЬНІК[1] *м. **Міко'льнік** бувае перэд Міколай* [Васькаўка Маз.]. *А і **Міко'льніка** і Міколу празнуем, не робімо* [Казловічы Калінк.]. ***Міко'льнік** – ето святко перэд Міколой* [Скароднае Ельск.].

МІКУ'ЛЬНІК *м. У нас дзень перэд Мікулою зовецца **Міку'льнік*** [Запясочча Жытк.]. *На **Міку'льніка** грып найшоў* [Грабаў Петрык.].

* МІКО'ЛІН БА'ЦЬКО *м. Ідзе **Міко'лін ба'цько**, а за ім – Мікола* [Аляксандраўка Калінк.]. *Було такое: ек пошоў дошч со снегом, калі буў **Міко'лін ба'цько**, дак обіў цвет з яблонкі* [Мялешкавічы Маз.]. *Сёння **Міко'лін ба'цько**, а заўтра Мікола* [Глініца Маз.].

* МІКО'ЛЬНЫ ІВА'Н *м. Прыдзе **Міко'льны Іва'н**, з ім много мошак леціць* [Жахавічы Маз.]. *На **Міко'льного Іва'на** ў нас гуркі сеюць* [Навасёлкі Хойн.].

* МІКУ'ЛІН ІВА'Н *м. На **Міку'ліна Іва'на** раненько, покуль коровы ў хлеве лежаць, сеймо гарбузы, гуркі, штоб булі такі, як коровы* [Зарэчча Браг.].

МІКУ′ЛЬНЫ ІВА′Н *м. Ек настане **Міку′льны Іва′н**, хозяін ідзе ў поле, оглядае ўсё* [Запясочча Жытк.]. ***Міку′льны Іва′н**, а тоды ўжо Мікула* [Глушкавічы Лельч.].

МІКО′ЛЬНІК², МІКО′ЛЬНЫ ГРЫБ, МІКО′ЛЬСКІ ГРЫБ *бат.* Баравік, які расце ў час свята Міколы.

МІКО′ЛЬНІК² *м. У нас **Міко′льнік** завуць майскі грыб, баравік* [Паселічы Хойн.].

* МІКО′ЛЬНЫ ГРЫБ *м. **Міко′льны грыб** – белы грыб* [Мялешкавічы Маз.].

* МІКО′ЛЬСКІ ГРЫБ *м. **Міко′льскіе грыбы′** – ранніе боровікі* [Буда-Сафіеўка Лельч.].

МІКО′ЛЬНЫ ГРЫБ *гл.* МІКО′ЛЬНІК².

МІКО′ЛЬНЫ ІВА′Н *гл.* МІКО′ЛЬНІК¹.

МІКО′ЛЬСКІ ГРЫБ *гл.* МІКО′ЛЬНІК².

МІКУ′ЛА *гл.* МІКО′ЛА ў знач. 1.

МІКУ′ЛІН ІВА′Н *гл.* МІКО′ЛЬНІК¹.

МІКУ′ЛЬНІК *гл.* МІКО′ЛЬНІК¹.

МІКУ′ЛЬНЫ ІВА′Н *гл.* МІКО′ЛЬНІК¹.

МІХАІ′Л *гл.* МІХА′ЙЛА.

МІХА′ЙЛА, МІХА′ЙЛО, МІХАІ′Л; МІХА′ЙЛАЎ ДЗЕНЬ, МІХА′ЙЛОЎ ДЗЕНЬ. Свята народнага календара, якое адзначаецца 21 лістапада (8 лістапада ст. ст.) і звязваецца з метэаралагічнымі назіраннямі.

МІХА′ЙЛА *м. **Міха′йла** ўсіх з поля гоніць* [Прудок Маз.]. *Ідзе **Міх′айла** – з поля ўцекай* [Аляксандраўка Калінк.]. *На **Міха′йла** бываюць адлігі* [Веляцін Хойн.].

МІХА′ЙЛО *м. Пройдзе **Міха′йло** – тады почынаем прасці* [Грабаў Петрык.]. *Колі **Міха′йло** – зімы шчэ нема* [Вербавічы Нараўл.]. *Перэд **Міхайлом** бываюць дзеды* [Маркоўскае Лельч.].

МІХАІ′Л *м. У нас празнік – **Міхаі′л*** [Аляксандраўка Калінк.]. *А мы говорымо і Міхайло, і **Міхаі′л*** [М. Аўцюкі Калінк.].

* МІХА′ЙЛАЎ ДЗЕНЬ, *м. На **Міха′йлаў дзень** толькі худобу доілі* [Казловічы Калінк.].

* МІХА′ЙЛОЎ ДЗЕНЬ, *м. У **Міха′йлоў дзень** товар загоняем у хлеў і ставім ужэ на зімовы корм* [Балажэвічы Маз.]. *На **Міха′йлоў дзень** до бабы ўнукі бегуць* [Мікулічы Браг.]. *Калі на **Міха′йлоў дзень** будзе снег ісці, то і на Велікдзень будзе снег* [Веляцін Хойн.].

МІХА′ЙЛАЎ ДЗЕНЬ *гл.* МІХА′ЙЛА.

МІХА′ЙЛАЎСКІЕ ДЗЕДЫ′, МІХА′ЙЛОЎСКІЕ ДЗЕДЫ′, МІХА′ЛЬСКІЯ ДЗЕДЫ′. Памінальныя дні [пятніца і субота] напярэдадні Міхайлавага дня.

МІХА′ЙЛАЎСКІЕ ДЗЕДЫ′ *мн. У ету пятніцу булі **Міха′йлаўскіе дзеды′*** [Асавец Маз.].

МІХА'ЙЛОЎСКІЕ ДЗЕДЫ' *мн.* *У **Міхайлоўскіе дзеды'** бувае гразнік, адліга* [Веляцін Хойн.].

МІХА'ЛЬСКІЯ ДЗЕДЫ' *мн.* *У нас празнік – **Міха'льскіе дзеды'*** [Буйнавічы Лельч.]. *У нас правяць **Міха'льскіе дзеды'*** [Завайць Нараўл.]. *Перэд Міхайлом – **Міха'льскіе дзеды'*** [Ляскавічы Петрык.].

МІХА'ЙЛО *гл.* МІХА'ЙЛА.

МІХА'ЙЛОЎ ДЗЕНЬ *гл.* МІХА'ЙЛА.

МІХА'ЙЛОЎСКІЕ ДЗЕДЫ' *гл.* МІХА'ЙЛАЎСКІЕ ДЗЕДЫ'.

МІХА'ЛЬСКІЯ ДЗЕДЫ' *гл.* МІХА'ЙЛАЎСКІЕ ДЗЕДЫ'.

МОЛО'ЧНО, МОЛО'ЧНЭ. Малочныя стравы.

МОЛО'ЧНО. *Увесь Маслены тыждзень едзім больш **моло'чно*** [Ляскавічы Петр.]

МОЛО'ЧНЭ. *У строгі пост дажэ **моло'чнэ** не можно есці* [Чырвонабярэжжа Лельч.]

МОЛО'ЧНЭ *гл.* МОЛО'ЧНО.

МЯДО'ВЫ СПАС *гл.* МАКАВЕ'Й.

МЯСОЕ'Д, МЕСОЕ'Д, М'ЯСОЕ'Д. Перыяд пасля Каляд, калі дазваляецца есці мяса.

МЯСОЕ'Д *м.* ***Мясое'д** бувае перэд Вялікім постом* [Мялешкавічы Маз.].

МЕСОЕ'Д *м.* *Ек скончуцца Коледы, то почынаецца **месое'д*** [Буйнавічы Лельч.].

М'ЯСОЕ'Д *м.* *За Пэтровіцэй – **м'ясое'д*** [Града Жытк.].

М'ЯСОЕ'Д *гл.* МЯСОЕ'Д.

Н

НАШЧАДРОВА'ЦЬ, НАШЧОДРОВА'ЦЬ *зак.* Назбіраць калядныя пачастункі.

НАШЧАДРОВА'ЦЬ *зак.* *Мое дзеці бегалі па хатах, дак **нашчадрова'лі** ўсего: печэння, канфет, арэхаў, грошэй* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

НАШЧОДРОВА'ЦЬ *зак.* *Дзелілі што **нашчодрова'лі*** [Буйнавічы Лельч.].

НАШЧОДРОВА'ЦЬ *гл.* НАШЧАДРОВА'ЦЬ.

НЕЧЫ'СТАЯ СІ'ЛА *ж.* Ведзьмы, русалкі, хлеўнік. *На Стрэчанне ў хлеў носяць свечку ад **нечы'стае сі'лы*** [Зарэчча Браг.]. *Ад **нечы'стае сі'лы** прывязвалі короўцы на рогі громнічну свечку* [Буда-Сафіеўка Лельч.].

НО'ВЫ ГОД *м.* Свята, якім пачынаецца каляндарны год; адзначаецца з 31 снежня на 1 студзеня (з 13 студзеня на 14 студзеня ст. ст.). Адметнае комплексам каляднай абраднасці, варажбой, накіраванымі на прадугадванне будучага ў новым годзе; надзяляецца магічнай сілай, якая прыносіць паляпшэнне дабрабыту, шчасце ў сям'ю.

Галоўным атрыбутам свята з'яўляецца ёлка як сімвал урадлівасці, жыцця, здароўя. ***Но'вы Год*** *усегда празнуем* [Прудок Маз.]. *На* ***Но'вы Год*** *бываюць морозы* [Махнавічы Маз.]. *Той* ***Но'вы Год*** *буў з дошчом і снегом* [Буйнавічы Лельч.]. *Кажуць, ек стрэнеш* ***Но'вы Год****, так і прожывеш его* [Завайць Нараўл.]. *Пуд* ***Но'вы Год*** *дзеўчаты ворожаць, кажуць, усё споўняецца* [Камаровічы Петрык.].

НУПРЭ'Й *гл.* АНАПРЭ'Й.

О

ОБРЭКНУ'ЦЦА *зак.* Пайсці памаліцца аб здароўі і занесці што-небудзь у храм на Раство. *Говорылі мне, як донька булела: «Сходзі на Рожджэство ў Петрыкоў,* ***обрэкні'са****, штоб Бог даў здороўе, штоб вона жыла». Я ходзіла, рушнікі носіла і грошы клала* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

ОБЫ'ДЗЕННІК *м.* Ручнік, які быў вытканы жанчынамі на працягу дня і ночы і меў магічную сілу. *Казалі, калі* ***обы'дзеннік*** *повісіць на абразе светой Параскі, то трэ выцерці вочы, загоіць хворые вочы* [Вятчын Жыт.].

ОДПРА'ВА *гл.* АДПРА'ВА.

ОЛЕКСЕ'Й *гл.* АЛЯКСЕ'Й.

ОНАПРЭ'Й *гл.* АНАПРЭ'Й.

ОНДРЭ'Й *гл.* АНДРЭ'Й.

ОРЭ'Х *м.* Галінкі дрэва, якое надзяляецца магічнымі ўласцівасцямі: прыносіць удачу; галінкамі арэха адганяюць нячыстую сілу, ведзьмаў, змей. *Хто сховае галінку* ***орэ'ха*** *з цветком, той знойдзе клад пад землёю ў купалаву ноч* [Валаўск Ельск.].

ОЎДО'КІ *гл.* АЎДО' КІ.

ОЎДО'ЦЦЯ *гл.* АЎДО'КІ.

П

ПАЖА'РЫШЧА *гл.* КУПА'ЛЬНАЕ ВО'ГНІШЧА.

ПАКРО'ВА *гл.* **ПАКРО'Ў.**

ПАКРАВО' БО'ЖАЙ МА'ЦЕРЫ *гл.* ПАКРО'Ў.

ПАКРО'Ў, ПАКРО'ВА, ПОКРО'ВОЧКА, ПОКРО'ВА, ПОКРО'Ў; ПАКРАВО' БО'ЖАЙ МА'ЦЕРЫ. Земляробчае свята народнага календара, якое адзначаецца 14 кастрычніка (1 кастрычніка ст. ст.); свята заканчэння палявых работ.

ПАКРО'Ў *м.* ***Пакро'ў*** *зовецца таму, што Дзева Марыя пакрывае ўсіх людзей сваёй накідкою* [Загорыны Маз.]. *На* ***Пакро'ў*** *людзі ў цэркоў ішлі, моліліса* [Тэльман Браг.]. ***Пакро'ў****, кажуць, пакрые людзей ад грахоў* [Вубалаць Калінк.].

ПАКРО'ВА *ж.* ***Пакро'ва** ўжэ суцеле лістом* [Навасёлкі Калінк.]. ***Пакро'ва** ў гэты дзень малілася за ўсіх людзей* [Бывалькі Лоеўск.]. *На **Пакро'ву** лісце пасыпаецца на землю* [Небытаў Хойн.]. *На **Пакро'ву** неможно було чапаць землю* [Веляцін Хойн.].

ПОКРО'ВА *ж.* ***Покро'ва** – ужэ конец восені* [Махнавічы Маз.]. *Ека **Покро'ва**, така і зіма* [Завайць Нараўл.]. *На **Покро'ву** последня птушка леціць ад нас* [Багуцічы Ельск.]. *На **Покро'ву** ідэмо ў цэркоў, стоімо службу* [Града Жытк.]. *До **Покро'вы** ўсё трэ звозіць з поля* [Ляскавічы Петрык.]. *На **Покро'ву** короў не вугоняюць у поле* [Маркоўскае Лельч.].

ПОКРО'ВОЧКА *ж.* *Хутко прыдзе **Покро'вочка**, прынясе платочка і пакрые.* [Махнавічы Маз.].

ПОКРО'Ў *м.* *У царкве на **Покро'ў** отправа була* [Замошша Лельч.]. *Богослаў – тады **Покро'ў*** [Валаўск Ельск.]. *На **Покро'ў** нічого не робілі, празнувалі ўсе* [Вербавічы Нараўл.]. ***Покро'ў** не покрыў землю снегом – покрые лістом* [Сяменча Жытк.].

* ПАКРАВО' БО'ЖАЙ МА'ЦЕРЫ *н.* *На **Пакраво' Бо'жай Ма'церы** ідом ў цэркоў і молімса, коб спасціса ад хваробы, злых людзей* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

ПАЛІКО'П *м.* Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 9 жніўня (27 ліпеня ст. ст.). *На **Паліко'па** не робім, можэ бліскавіца ўдарыць* [Балажэвічы Маз.]. ***Паліко'п** бувае ек жыто жнуць* [Вялікія Аўцюкі Калінк.]. *З **Паліко'па**, кажуць, качанкі у капусце завязваюцца* [Прудок Маз.]. *На **Паліко'па** можэ налецець дошч з моланкою* [Буйнавічы Лельч.]. *На **Паліко'па** нельга звозіць сено ў гумно, бо можэ спаліць яго моланкай* [Буда-Сафіеўка Лельч.]. *На **Паліко'па** не робім, і сено не складаем у копы, можэ спаліць блісканіца* [Навасёлкі Петрык.]. *Як поскладаеш на **Паліко'па** сено ў копы, то Палікоп попаліць етыя копы, того ж і зовуць его **Паліко'п** – не робі ў еты* дзень [Рычаў Жытк.]. *На **Паліко'па** можэ моланка ўбіць і чоловека, калі ён на полі робіць* [Сярэднія Печы Лельч.]. *У нас кажуць: "Хто на **Паліко'па** працуе, таму не шануе"* [Казловічы Калінк.].

ПАЛЫ'Н *м.* Расліна з характэрным пахам і смакам як атрыбут купальскага абрадавага комплекса, надзеленая аберагальнай сілай. *У купальную ноч дзеўкі клалі пад паху **палы'н**, шоб ведзьмы не завелі ў лес* [Махнавічы Маз.]. *У нас на Купало пуд дзверы ў хлеве клалі **палы'н** , коб ведзьмы не пробраліса* [Маркоўскае Лельч.].

ПА'ПАРАЦЬ-КВЕ'ТКА, ЖО'ЎТА КВЕ'ТКА. Кветка папараці, якая паводле купальскага павер'я расцвітае апоўначы раз у год, на Купалле, і надзяляецца магічнай сілай.

ПА'ПАРАЦЬ-КВЕ'ТКА. ***Па'парать-кве'тку** шукаюць у купальную ноч* [Слабада Маз.]. *Хто ўбачыць **па'параць-кве'тку**, той усё будзе бачыць, і клад пуд землёй убачыць* [Хамічы-2 Калінк.].

ЖО′ЎТА КВЕ′ТКА. *На Купайло і хлопцы і дзеўкі бегаюць у лес* ***жо′ўту кве′тку*** *шукаці* [Галубіца Петрык.].

ПА′СКА[1] *гл.* ВЕЛІКДЗЕ′НЬ.

ПА′СКА[2]**, ВЕЛІКО′ДНЫ ПІРО′Г**. Пірог, які пякуць к Вялікадню.

ПА′СКА[2] *ж. Раней* ***па′ску*** *клалі на кленовы ліст – ды ў печ, вот пекліса пухнаты булкі* [Загорыны Маз.]. *Цепер* ***па′ску*** *самі рэдко пеком, а ідом у магазін за паскою* [Веляцін Хойн.]. *На Велікдзень пеку* ***па′ску*** [Аляксандраўка Калінк.].

ВЕЛІКО′ДНЫ ПІРО′Г *м. Да Велікадня пеку паску – ето ж* ***веліко′дны піро′г*** [Аляксандраўка Калінк.].

ПАРА′СКІ, ПАРАСКІ′МКА, ПАРАСКІ′ММЯ, ПЕРЭСКО′М'Я, ПЯЦЁНКА; ПАРАСКІ′МКА ВО′СЕНЬСКАЯ. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 10 лістапада (28 кастрычніка ст. ст.); дзень забароны прадзення і ткання.

*ПАРА′СКІ *мн. Буў такі празнік* ***Пара′скі****, і цепер ён е* [Мялешкавічы Маз.]. ***Пара′скі*** *буваюць у пятніцу* [Плаўкі Ельск.]. *Раней у нас на* ***Пара′скі*** *не пралі і не ткалі* [Буйнавічы Лельч.].

ПАРАСКІ′МКА *ж. Цепер на* ***Параскі′мку*** *ў нас бабы не шыюць* [Прудок Маз.]. ***Параскі′мка*** *бувае ў пятніцу, тады мы дзетак малых не купаем, могуць захворэць* [Васькаўка Маз.]. *А ў нас на* ***Параскі′мку*** *которы дзеўкі ў цэркву ходзяць, просяць* ***Параскі′мку*** *даці жаніха, а которы і ворожаць на чоловека* [Махнавічы Маз.].

ПАРАСКІ′ММЯ *ж. Мне казалі, і я так кажу, што* ***Параскі′ммя*** *ў пятніцу, і надо поставаць, бо Господзь церпеў у гэты дзень за грэхі нашы* [Мялешкавічы Маз.]. *Му добрэ знаем празнік* ***Параскімма****, молімса, говораць, ікону святой* ***Параскі′ммі*** *найшлі ў водзе, дык тая вода лечыць хворобы* [Буйнавічы Лельч.]. *Шчэ моя бабушка говорыла, калі не бувае доўга дошчу, тоды одны жанчыны ідуць до* ***Параскі′ммі*** *і просяць наслаць дошч* [Дарашэвічы Петрык.].

ПЕРЭСКО′М'Я *ж. На* ***Перэско′м'ю*** *ходзілі ў госці ў Вербовічы* [Завайць Нараўл.].

ПЯЦЁНКА *ж. Дзяўчаты просяць* ***Пяцёнку****, каб жаніха послала* [Паселічы Хойн.]. ***Пяцёнка*** *дае здороўе тым, хто просіць* [Маркоўскае Лельч.].

* ПАРАСКІ′МКА ВО′СЕНЬСКАЯ *ж. Калі настае* ***Параскі′мка Во′сеньская****, дзяўчаты ходзяць на вечоркі, ворожаць* [Загорыны Маз.]. ***Параскі′мка Во′сеньская*** *адводзіць хворобы, дае здороўе* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

ПАСЛЕ′ДНЯ КУЦЦЯ′ *гл.* ТРЭ′ЦЯЯ КУЦЬЯ′.

ПАХВА′ЛЬНА НЕДЗЕ′ЛЯ *гл.* ПАХВА′ЛЬНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ.

ПАХВА′ЛЬНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ, ПАХВА′ЛЬНА НЕДЗЕ′ЛЯ, ПАХВА′ЛЬНЫ ТЫ′ЖДЗЕНЬ, ПОХВА′ЛЬНА НЕДЗЕ′ЛЯ, ПОХВА′ЛЬНЫ ТЫ′ЖДЖЭНЬ. Трэці тыдзень ад канца Вялікага поста.

ПАХВА′ЛЬНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ *ж.* ***Пахва′льная недзе′ля*** *бувае ў пост* [Гарочычы Калінк.].

ПАХВА′ЛЬНА НЕДЗЕ′ЛЯ *ж.* ***Пахва′льна недзе′ля*** *ідзе, а тады Вербная недзеля* [Махнавічы Маз.].

ПАХВА′ЛЬНЫ ТЫ′ЖДЗЕНЬ *м.* *У* ***Пахва′льны ты′ждзень*** *не можна рабіць* [Веляцін Хойн.].

ПОХВА′ЛЬНА НЕДЗЕ′ЛЯ *ж.* *Говораць, што* ***Похва′льна недзе′ля*** *похваліць, а Вербная недзеля поправіць* [Чырвонабярэжжа Лельч.]. *У* ***Похва′льну недзе′лю*** *бусел знесе ейцэ і похваліцца* [Буйнавічы Лельч.].

ПОХВА′ЛЬНЫ ТЫ′ЖДЖЭНЬ *м.* *Калі ў* ***Похва′льны ты′жджэнь*** *што посадзіць, усё будзе добрэ рэсці* [Чырвонабярэжжа Лельч.]. *Раней у* ***Похва′льны ты′жджэнь*** *му не сновалі* [Буда-Сафіеўка Лельч.].

ПАХВА′ЛЬНЫ ТЫ′ЖДЗЕНЬ *гл.* ПАХВА′ЛЬНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ.

ПАХО′М *м.* Старажытнае веснавое свята народнага календара, якое адзначаецца 28 мая (15 мая ст. ст.). *Як прыйдзе* ***Пахо′м*** *– хуччэй садзі гуркі, назбіраеш мяхом* [Храпкаў Хойн.].

ПЕРАПЛА′ЎНА СЕРАДА′, ПЕРЭПОЛОВЕ′НСКА СЕРЭДА′, ПОЛОВЕ′НСКА СЕРЭДА′, ПОПЛА′ЎНА СЕРАДА′. Серада на чацвёртым тыдні пасля Вялікадня.

ПЕРАПЛА′ЎНА СЕРАДА′ *ж.* *Гаворaць, што ў еты дзень сам Ісус Хрыстос пераплываў рэчку, таму і* ***Перапла′ўна серада′*** [Балажэвічы Маз.]. *У нас пройдзе* ***Перапла′ўна серада′****, тады ўжэ купаюцца* [Крукавічы Калінк.].

ПЕРЭПОЛОВЕ′НСКА СЕРЭДА′ *ж.* *У* ***Перэполове′нску серэду′*** *матэр Божа перэплыла рэчку* [Града Жытк.].

ПОЛОВЕ′НСКА СЕРЭДА′ *ж.* ***Полове′нска серэда′*** *– перэд Тройцою* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

ПОПЛА′ЎНА СЕРАДА′ *ж.* *Говораць* ***Попала′ўна серада′****, таму што Божа маці плавала ў водзе* [Валаўск Ельск.].

ПЕРАСТУ′ПНЫ ДЗЕНЬ *м.* Дзень перад новым месяцам. ***Перасту′пны дзень*** *бувае перэд молодзіком* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

ПЕ′РВА КУЦЦЯ′ *гл.* ПЕ′РВА КУЦЬЯ′.

ПЕ′РВА КУЦЬЯ′, ПЕ′РВА КУЦЦЯ′, ПЕ′РВА КУЦЯ′, ПЭ′РВА КУТТЯ′, ПЕ′РВАЯ КУЦЦЯ′, ПЕ′РША КУЦЬЯ′, ПЕ′РШАЯ КУЦЦЯ′, ГАЛО′ДНА КУЦЬЯ′, БЕ′ДНА КУЦЦЯ′, ПО′СНАЯ КУЦЦЯ′. Першая перадкалядная куцця, якая святкавалася 6 студзеня (24 снежня ст. ст.) перад Ражаством.

ПЕ′РВА КУЦЬЯ′ *ж.* ***Пе′рва куцья′*** *– на Раство* [Стадолічы Лельч.]. *На* ***Пе′рву куцью′*** *кашу вараць* [Жахавічы Маз.].

ПЕ′РВА КУЦЦЯ′ *ж.* *На* ***Пе′рву куццю′*** *варылі кашу з алеем* [Стадолічы Лельч.].

ПЕ′РВА КУЦЯ′ *ж.* ***Пе′рва куця′*** *– перэд* Ражэством [Канатоп Нараўл.].

ПЭ'РВА КУТТЯ' *жс.* ***Пэ'рва куття'*** *почынае коляды* [Града Жытк.].

ПЕ'РВАЯ КУЦЦЯ' *жс. Перэд Раством – **Пе'рвая куцця'*** [Палаўкі Ельск.].

ПЕ'РША КУЦЬЯ' *жс. Шостае – **Пе'рша куцья'*** [Казловічы Калінк.].

ПЕ'РШАЯ КУЦЦЯ' *жс. На **пе'ршую куццю'** варым кашу грэчнаю* [Бывалькі Лоеўск.].

ГАЛО'ДНА КУЦЬЯ' *жс. **Голо'дна куцья'** – на Коляды* [Верасніца Жытк.].

БЕ'ДНА КУЦЦЯ', *жс. Шостае – **Бе'дна куцця'**, сёмаго – Раство* [Камаровічы Петрык.].

ПО'СНАЯ КУЦЦЯ' *жс. **По'сная куцця'** – першая куцця* [Васькаўка Маз.].

ПЕ'РВА КУЦЯ' *гл.* ПЕ'РВА КУЦЬЯ'.

ПЕ'РВАЯ КУЦЦЯ' *гл.* ПЕ'РВА КУЦЬЯ'.

ПЕ'РША КУЦЬЯ' *гл.* ПЕ'РВА КУЦЬЯ'.

ПЕ'РША ПРОЧЫ'СТА *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 1.

ПЕ'РШАЯ КУЦЦЯ' *гл.* ПЕ'РВА КУЦЬЯ'.

ПЕ'РШАЯ ПРАЧЫ'СТАЯ *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 1.

ПЕ'РШЫ СПАС *гл.* МАКАВЕ'Й.

ПЕРЭПЕ'ЧКА *жс.* Печыва ў форме каржа з першай мукі, якое выпякаецца на патэльні. *На Петра я **перэпе'чку** спекла* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

ПЕРЭПОЛОВЕ'НСКА СЕРЭДА' *гл.* ПЕРАПЛА'ЎНА СЕРАДА'.

ПЕРЭСКО'М'Я *гл.* ПАРА'СКІ.

ПЕТРО' *гл.* ПЯТРО'.

ПЕТРО'ВІЦА *гл.* ПЯТРО'ЎКА.

ПЕТРО'Ў ДЗЕНЬ *гл.* ПЯТРО'.

ПЕТРО'ЎКА *гл.* ПЯТРО'ЎКА.

ПЕТРО'ЎКА. Белы наліў (гатунак яблыкаў). *Малые прыбегуць, дай просяць **петро'вок*** [Багуцічы Ельск.]. *У етум годзі не було **петро'вок*** [Буйнавічы Лельч.].

ПЕТРО'ЎСКІ *гл.* ПЯТРО'ЎСКІ.

ПІЛІ'П *м.* Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 27 лістапада (14 лістапада). ***Пілі'п** бувае ў воўчы месяц, калі ваўкі сходзяцца ў кучы* [Казловічы Калінк.]. *Калі на **Пілі'па** вороны крычаць, мороз адляжэ* [Загорыны Маз.]. *Колі **Пілі'п** – веселлі не роблімо* [Завайць Нараўл.]. *На **Пілі'па** почынаецца холод* [Багуцічы Ельск.].

ПІЛІ'ПАЎКА, ПІЛІ'ПОЎКА. Шасцітыднёвы перадкалядны пост, які доўжыцца да 6 студзеня; час хатняй жаночай працы.

ПІЛІ'ПАЎКА *жс. Кажуць, у **Пілі'паўку** ваўкі ходзілі зграямі* [Мікулічы Браг.]. *У **Пілі'паўку** пачынаюцца халады* [Казловічы Калінк.].

ПІЛІ'ПОЎКА *жс. У **Пілі'поўку** дзеўчаты ходзілі на вечоркі* [Дзёрнавічы Нараўл.]. *У **Пілі'поўку** почыналі ткаці* [Багуцічы Ельск.].

*Кажуць, што ў **Пілі'поўку** збіраласа "воўчае вяселле"* [Пагоннае Жытк.]. *Калі ў **Пілі'поўку** пойдэ снег, то будзе дужэ добры ўрожай* [Сяменча Жытк.].

ПІЛІ'ПОЎКА *гл.* ПІЛІ'ПАЎКА.

ПІЛІ'ПОЎСКІЕ ЗА'ПУСКІ, ПІЛІ'ПОЎЧАНСКІЕ ЗА'ПУСКІ, ПІЛІ'ПОЎЧАНЫЕ ЗА'ПУСКІ, ПІЛІ'ПОЎЧАНЫ ЗА'ГАВІНЫ. Пярэдадзень каляднага посту.

ПІЛІ'ПОЎСКІЕ ЗА'ПУСКІ *мн. Послі мясоеда – начынаюцца **пілі'поўскіе за'пускі*** [Валаўск Ельск.].

ПІЛІ'ПОЎЧАНСКІЕ ЗА'ПУСКІ *мн. Почынаюцца **пілі'поўчанскіе за'пускі*** [Скалодзін Маз.].

ПІЛІ'ПОЎЧАНЫЕ ЗА'ПУСКІ *мн. У **пілі'поўчаные за'пускі** елі молочнэ* [Жахавічы Маз.].

ПІЛІ'ПОЎЧАНЫ ЗА'ГАВІНЫ *мн. **Пілі'поўчаны за'гавіны** – апошні дзень перад постом* [Барбароў Маз.].

ПІЛІ'ПОЎЧАНСКІЕ ЗА'ПУСКІ *гл.* ПІЛІ'ПОЎСКІЕ ЗА'ПУСКІ.

ПІЛІ'ПОЎЧАНЫ ЗА'ГАВІНЫ *гл.* ПІЛІ'ПОЎСКІЕ ЗА'ПУСКІ.

ПІЛІ'ПОЎЧАНЫЕ ЗА'ПУСКІ *гл.* ПІЛІ'ПОЎСКІЕ ЗА'ПУСКІ.

ПІСКУ'ХА *ж.* Абрад, вячэра перад Вадохрышчам. ***Піску'ха** бувае перэд Крэшчэннем* [Казловічы Калінк.]. *На **Піску'ху** варым куццю* [Глініца Маз.].

ПОКРО'ВОЧКА памянш.-ласк. да ПАКРО'Ў.

ПОКРО'ЎНЫ БА'ЦЬКО *м.* Пярэдадзень свята ПАКРО'Ў. ***Покро'ўны ба'цько** перэд Покровом* [Малешаў Жытк.]. ***Покро'ўны ба'цько** будзе, а потом Покроў* [Ляскавічы Петрык.]. ***Покро'ўны ба'цько** бувае за тры дні перэд Покровой* [Завайць Нараўл.].

ПОЛОВЕ'НСКА СЕРЭДА' *гл.* ПЕРАПЛА'ЎНА СЕРАДА'.

ПОНІКА'ЮШЧА МІКО'ЛА *ж.* Дзень пасля Міколы зімняга. *Сённі Мікола, а заўтра **поніка'юшча Міко'ла*** [Валаўск Ельск.].

ПОПЛА'ЎНА СЕРАДА' *гл.* ПЕРАПЛА'ЎНА СЕРАДА'.

ПО'ПАРАДКІ *мн.* ПО'ПРАДКІ. *Раней у Піліпаўку дзеўкі збіраліся на **по'парадкі*** [Слабада Маз.].

ПО'СНА КУЦЬЯ', ПО'СНА КУЦЦЯ' *гл.* ТРЭ'ЦЯЯ КУЦЬЯ'.

ПО'СНА КУЦЬЯ' *ж. Проці Крэшчэнья – **По'сна куцья'*** [Зарэчча Браг.].

ПО'СНА КУЦЦЯ' *ж. На **По'сну куццю'** тожэ варожаць* [Бабраняты Маз.].

ПО'ЎНЭ *н.* Поўня. *Хто знае знахорство, той пашэ пуд **по'ўнэ*** [Чырвонабярэжжа Лельч.].

ПОСВЕЦО'НЫ *дзеепрым.* Асвячоны ў храме. *На Радаўніцу обязацельно трэ несці **посвецо'ные** булкі і покрашены яечкі на кладбішчэ* [Прудок Маз.].

ПОСВЕЦО'НЭ ЕЙЦЭ' *н.* Яйцо, асвячонае ў храме разам з іншымі стравамі на Вялікдзень, якое надзялялася магічнай ахоўнай сілай. *Гавораць, калі кінуць **посвяцо'нэ ейцэ'** туды, дзе гарыць, то агонь сціхне* [Мялешкавічы Маз.].

ПОСТ *м.* Перыяд устрымання ад скаромнай ежы. *Перадвелікодны **пост** доўжыцца аж сем тыжняў* [Казловічы Калінк.]. *У Петроўскі **пост** не можно есці мясо, сало, масло* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

ПОХВА'ЛЬНА НЕДЗЕ'ЛЯ *гл.* ПАХВА'ЛЬНАЯ НЕДЗЕ'ЛЯ.

ПОХВА'ЛЬНА СУБО'ТА *ж.* Субота на трэцім тыдні ад канца Вялікага поста. *У **Похва'льну субо'ту** мы не робім* [Малыя Аўцюкі Калінк.]. *Е такі дзень – **Похва'льна субо'та*** [Казловічы Калінк.].

ПОХВА'ЛЬНЫ ТЫ'ЖДЖЭНЬ *гл.* ПАХВА'ЛЬНАЯ НЕДЗЕ'ЛЯ.

ПРА'ВІЦЬ, *-ю; -іш; -іць; незак.* Адзначаць. *Сённі му **пра'вім** дзеды* [Мялешкавічы Маз.]. *Троечные дзеды му будом **пра'віць** у пятніцу* [Глушкавічы Лельч.].

ПРАВО'ДНЫ ДЗЕНЬ *гл.* РА'ДОЎНІЦА.

ПРА'ЗНІК *м.* Свята. *У нас ето большы **пра'знік** – Тройца* [Багуцічы Ельск.]. *Паска такі **пра'знік**, што чысла не гледзіць* [Махнавічы Маз.].

ПРА'ЗНІКОВАЦЬ, ПРА'ЗНУВАЦЬ. Святкаваць.

ПРА'ЗНІКОВАЦЬ *незак. На Параскімку не шыем, не прадом – **пра'знікуем*** [Грабаў Петрык.].

ПРА'ЗНУВАЦЬ *незак. У нашай дзярэўні ўсегда **пра'знуюць** Вадохрышча* [Гурыны Маз.].

ПРА'ЗНУВАЦЦА *незак.* Святкавацца. *Дужэ ж хораша **пра'зnuваліса** раней святы, а цяпер як хто можэ* [Гурыны Маз.].

ПРАЧЫ'СТА *гл.* ПРАЧЫСТАЯ ў знач. 1.

ПРАЧЫ'СТА *гл.* ПРАЧЫСТАЯ ў знач. 2.

ПРАЧЫ'СТАЯ, ПРАЧЫ'СТА 1, **АСПАЖА', БАГАРО'ДЗІЦА, ЗЯЛЁНАЯ, ЗЕ'ЛЬНАЯ, СПЛЕ'ННЕ, УСПЛЕ'ННЕ; ПЕ'РША ПРОЧЫ'СТА, ПЕ'РШАЯ, БО'ЛЬШАЯ, ВЯЛІ'КАЯ ПРАЧЫ'СТАЯ, УСПЕ'ННЕ БО'ЖАЙ МА'ЦІ, УСПЛЕ'ННЕ БО'ЖАЙ МА'ЦІ, СПЛЕ'ННЕ БО'ЖАЙ МА'ЦІ**. Летняе свята народнага календара, якое адзначаецца 28 жніўня (15 жніўня); свята ўраджаю.

ПРАЧЫ'СТАЯ *ж. На **Прачы'стую** му ўсегда свецім жыта* [Васькаўка Маз.].

ПРАЧЫ'СТА *ж.* 1. *На **Прачы'сту** много работы, бо трэбо каб поле було чысто* [Паселічы Хойн.].

АСПАЖА' *ж. **Аспажа'** – дзень смерці Маці Божай* [Прудок Маз.]. *__Аспажа'__ дзежкі медам налівае* [Васькаўка Маз.].

БАГАРО'ДЗІЦА *ж. На **Багаро'дзіцу** хлеб з поля звозіцца* [Аляксандраўка Калінк.].

ЗЯЛЁНАЯ *ж. У цэркоў носім свеціць зеляніну розную, хлеб, таму Прачыстая і завецца **Зялёная*** [Загорыны Маз.].

ЗЕ′ЛЬНАЯ *ж. На **Зе′льную** свецім городніну і абязацельно хлеб* [Васькаўка Маз.].

СПЛЕ′ННЕ *н. На **Спле′нне** ў городзе ўсё чыста вуспевае* [Мялешкавічы Маз.]. *На **Спле′нне** почалі ўжэ бульбу копаць* [Завайць Нараўл.].

УСПЛЕ′ННЕ *н. На **Успле′нне** ўсё, што ёсць у городзе, спее і жыто жоўцее* [Завайць Нараўл.].

* ПЕ′РША ПРОЧЫ′СТА *ж. На **Першу Прочысту** ідом ў Бобрыкі, а Другу Прочысту ідуць празнуваць у Навасёлкі* [Навасёлкі Петрык.].

* ПЕ′РШАЯ ПРАЧЫ′СТАЯ *ж. Ну, ето ж **Прачыстая** – яна **Пе′ршая**, Бо′льшая, Вялі′кая, а не Другая, Меншая, што бувае ў верасні* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

* БО′ЛЬШАЯ ПРАЧЫ′СТАЯ *ж. У нас мало хто гаворыць **Бо′льшая Прачы′стая** – Прачыстая і ўсё* [Бібікі Маз.].

* ВЯЛІ′КАЯ ПРАЧЫ′СТАЯ *ж. На **Вялі′кую Прачы′стую** хлеб свецім* [Гурыны Маз.].

* УСПЕ′ННЕ БО′ЖАЙ МА′ЦІ *н. **Успе′нне Бо′жай Ма′ці** – ето ж дзень, калі померла Божая Маці і ўзялі яе на небо* [Канатоп Нараўл.].

* УСПЛЕ′ННЕ БО′ЖАЙ МА′ЦІ *н. На **Успле′нне Бо′жай Ма′ці** ідзе адправа* [Веляцін Хойн.].

* СПЛЕ′ННЕ БО′ЖАЙ МА′ЦІ *н. На **Спле′нне Бо′жай Ма′ці** мы ходзім у цэркоў і спавядаемса* [Казловічы Калінк.].

ПРАЧЫ′СТАЯ, ПРАЧЫ′СТА, ПРОЧЫ′СТА, ПРЭЧЫ′СТА, ПРЭЧЫ′СТАЯ 2, БАГА′ТНІК, БАГАТУ′ХА, БАГА′Ч, СПО′ЖКА, *ж.*; **ДРУГА′Я ПРАЧЫ′СТАЯ, ДРУГА′ ПРАЧЫ′СТА, ДРУГА′ ПРОЧЫ′СТА, ДРУГА′ ПРЭЧЫ′СТА, МАЛА′Я ПРАЧЫ′СТА, РАЖСТВО′ БО′ЖАЙ МА′ЦІ, РАСТВО′ БО′ЖАЙ МА′ЦІ.** Земляробчае свята народнага календара, якое адзначаецца 21 верасня (8 верасня); свята ўборкі зерневых.

ПРАЧЫ′СТАЯ *ж.* 2. ***Прачы′стая** – такіх празнікаў два: адзін – дзень раждзення Прасвятой Багародзіцы, а другі – дзень смерці Прасвятой Багародзіцы* [Бывалькі Лоеўск.]. *У нас говораць **Прачы′стая** і Другая Прачыстая* [Мялешкавічы Маз.].

ПРАЧЫ′СТА *ж.* 2. *На **Прачы′сту** ідзе служба* [Казловічы Калінк.].

ПРОЧЫ′ СТА *ж.* 2. *Говораць так: "Не свеці **Прочы′сту**, а свеці Чудо ее"* [Завайць Нараўл.]. ***Прочы′ста** на прэстолі стояла і ўсім помогала* [Баравое Лельч.]. ***Прочы′ста** – рожденне Божой Мацеры* [Маркоўскае Лельч.].

ПРЭЧЫ′СТА *ж.* 2. *У **Прэчы′сту** кончаецца спасовы пост, а почынаецца осенні м'ясоед* [Рычаў Жытк.].

ПРЭЧЫ′СТАЯ *ж.* 2. *На **Прэчы′стую** буслы збіраюцца одлетаць* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

БАГА'ТНІК *м.* 2. *У нас Прачыста бувае 21 сенцябра, мало хто скажэ **Бага'тнік*** [Мялешкавічы Маз.].

БАГАТУ'ХА *ж.* *Калі **Багату'ха** – не ткуць і не прадуць* [Загорыны Маз.].

БАГА'Ч *м.* 2. ***Бага'ч** – ето ж Другая Прачыстая* [Казловічы Калінк.].

СПО'ЖКА *ж.* 2. *Гавораць: "Прыйшла **Спо'жка** – на полі каб ні стожка"* [Балажэвічы Маз.].

* ДРУГА'Я ПРАЧЫ'СТАЯ *ж.* 2. *Пройдзе Галавасек, а тады – **Друга'я Прачы'стая*** [Глініца Маз.]. *Да **Друго'й Прачы'стай** усё далжно ўбрано з поля, дажэ і бульба* [Веляцін Хойн.].

* ДРУГА' ПРАЧЫ'СТА *ж.* 2. *На **Другу Прачы'сту** сеюць жыто* [Залатуха Калінк.].

* ДРУГА' ПРОЧЫ'СТА *ж.* 2. *На **Другу' Прочы'сту** бабы не прадуць – свято* [Вербавічы Нараўл.].

* ДРУГА' ПРЭЧЫ'СТА *ж.* 2. *Ек **Друга' Прэчы'ста** – ідом прасіць Божу Матку, каб памагала* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

* МАЛА'Я ПРАЧЫ'СТА *ж.* 2. ***Мал'ая Прачы'стая** ў нас зовецца Другой Прачыстай* [Гарочычы Калінк.]. ***Мала'я Прачы'стая** – етэ ж рожденне Прасвятой Багародзіцы* [Махнавічы Маз.].

* РАЖСТВО' БО'ЖАЙ МА'ЦІ *н.* 2. ***Ражство' Бо'жай Ма'ці** – Другая Прачыстая* [Вербавічы Нараўл.].

* РАСТВО' БО'ЖАЙ МА'ЦІ *н.* 2. *На **Раство' Бо'жай Ма'ці** бабы не прэдуць – свято* [Вербавічы Нараўл.].

ПРО'ВАД-КАЛЯДА'. Дзень заканчэння каляднага цыкла. *После Крэшчэння ўжэ й **Про'вад-каляда'*** [Бывалькі Лоеўск.].

ПРО'ВАДЫ *гл.* РА'ДУНІЦА.

ПРОВО'ДНАЯ РА'ДОЎНІЦА *гл.* РА'ДУНІЦА.

ПРО'ВОДЫ *гл.* РА'ДУНІЦА.

ПРО'ВОДЫ РУСА'ЛКІ *мн.* Абрадавае дзеянне праводзін "русалкі" за вёску ў жыта. *Калі робім **про'воды руса'лкі**, дак на дзеўку надзеваем венок і з песнямі ведом ее ў жыто, кажуць, сільно доброе жыто будзе тогды* [Вятчын Житк.].

ПРОЧЫ'СТА *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 2.

ПРЫРОБЛЯ'ЦЬ *незак.* Рабіць шкоду. *Колісь казалі, ек прыходзіць Юрэй, то вуходзяць ведзьмы і **прыробля'юць*** [Лясковічы Петрык.].

ПРЭЧЫ'СТА *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 2.

ПРЭЧЫ'СТАЯ *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 2.

ПУ'ДЗІЛО *ж.* Саламянае чучала. *У нас спальваюць **пу'дзіло** на Масленіцу* [Ляскавічы Петрык.].

ПЭ'РВА КУТТЯ' *гл.* ПЕ'РВА КУЦЬЯ' .

ПЭТРО'ВІЦА *гл.* ПЯТРО'ЎКА.

ПЯТРО′, ПЕТРО′; ПЯТРО′Ў ДЗЕНЬ, ПЕТРО′Ў ДЗЕНЬ. Старажытнае земляробчае свята народнага календара, якое адзначаецца 12 ліпеня (29 чэрвеня ст. ст.), адметнае метэаралагічнымі назіраннямі, аграрнай варажбой.

ПЯТРО′ *м. На **Пя′тро** нема цепла* [Зарэчча Браг.]. *На **Пятро** зезюля ховаецца* [Вербавічы Нараўл.].

ПЕТРО′ *м. Колісь на **Петро′** дзеўкі на кочэлях гойдаліса* [Баравое Лельч.]. *Путходзіць **Петро′** – зоўзюля куе* [Глушкавічы Лельч.].

* ПЯТРО′Ў ДЗЕНЬ *м. На **Пятро′ў дзень** звалі своіх* [Вялікія Сялюцічы Петрык.]. *Дзеці бегаюць на **Пятро′ў дзень**, у ховалкі гуляюць* [Бобрыкі Петрык.].

* ПЕТРО′Ў ДЗЕНЬ *м. На **Петро′ў дзень** була хороша погода* [Букча Лельч.]. *Кажуць, **Петро′ў дзень** даець дзеўкам разгон* [Палаўкі Ельск.].

ПЯТРО′ВІЦА *гл.* ПЯТРО′ЎКА.

ПЯТРО′Ў ДЗЕНЬ *гл.* ПЯТРО′.

ПЯТРО′ЎКА, ПЕТРО′ВІЦА, ПЕТРО′ЎКА, ПЭТРО′ВІЦА, ПЯТРО′ВІЦА. Пятроўскі пост.

ПЯТРО′ЎКА *ж. У **Пятро′ўку** Іван з суседом рыбу ловілі* [Юркавічы Браг.]. *У **Пятро′ўку** му ў госці не ходзім* [Загалле Хойн.].

ПЕТРО′ВІЦА *ж. **Петро′віца** пройдзе, а тады чэрэз чатыры недзелі і Спас будзе* [Паселічы Хойн.]. *У **Петро′віцу** жыто жалі* [Глініца Маз.]. *У **Петро′віцу** пчолы мед носяць* [Барбароў Маз.].

ПЕТРО′ЎКА *ж. У **Петро′ўку** крыніцу свецілі* [Вуглы Нараўл.]. *У **Петро′ўку** робілі косовіцу* [Багуцічы Ельск.].

ПЭТРО′ВІЦА *ж. Послэ **Пэтро′віцы** ідэ м'ясоед* [Сямурадцы Жытк.].

ПЯТРО′ВІЦА *ж. У ету **пятро′віцу** була дужэ добра пагода* [Васькаўка Маз.].

ПЯТРО′ЎСКІ, ПЕТРО′ЎСКІ *прым.* Які мае адносіны да свята Пятра.

ПЯТРО′ЎСКІ *прым. Колісь у **пятро′ўскія** дні робілі зажынкі* [Буркі Браг.].

ПЕТРО′ЎСКІ *прым. Усегда ў **петро′ўскіе** дні просім хорошу погоду* [Вербавічы Нараўл.].

ПЯТРО′ЎСКІЯ КАРАГО′ДЫ *мн.* Частка абрада кумлення ў час свята Пятра. *У **Петро′ўскія корого′ды** становіліса дзеўчаты, што покуміліса* [Баравое Лельч.].

ПЯЦЁНКА *гл.* ПАРА′СКІ.

Р

РА′ДАНІЦА *гл.* РА′ДУНІЦА.
РА′ДАЎНІЦА *гл.* РА′ДУНІЦА.
РА′ДОЎНІЦА *гл.* РА′ДУНІЦА.
РА′ДОЎНЫЦА *гл.* РА′ДУНІЦА.
РА′ДУЛЬНІЦА *гл.* РА′ДУНІЦА.

РА′ДУНІЦА, РА′ДАНІЦА, РА′ДАЎНІЦА, РА′ДОЎНІЦА, РА′ДОЎНЫЦА, РА′ДУЛЬНІЦА, ПРО′ВАДЫ, ПРО′ВОДЫ; ПРОВО′ДНАЯ РА′ДОЎНІЦА, ПРАВО′ДНЫ ДЗЕНЬ, МЁРТВЫ ДЗЕНЬ, РАДЗІ′ЦЕЛЬСКІ ДЗЕНЬ. Веснавое свята народнага календара, якое адзначаецца ў аўторак другога тыдня пасля Вялікадня; дзень памінання памёршых на могілках.

РА′ДУНІЦА *ж.* ***Ра′дуніца** – дзень помінання помершых родных* [Ляскавічы Петрык.]. *На **Ра′дуніцу** ўсе ідуць у цэркоў* [Казловічы Калінк.].

РА′ДАНІЦА *ж.* *Пасля Паскі ідзе **Ра′даніца*** [Веляцін Хойн.]. *На **Ра′даніцу** палілі свечку і говорылі: "Дзеды нашы, прыходзьце вечэраць!"* [Крыўча Браг.].

РА′ДАЎНІЦА *ж.* ***Ра′даўніца** не гледзіць чысла, а попадае ўвоўторак* [Казанск Калінк.]. *Цераз недзелю пасля Паскі – **Ра′даўніца*** [Сырод Калінк.]. *Несом на кладбішчэ паску, яечкі своім, яны на **Ра′даўніцу** разгоўляюцца* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

РА′ДОЎНІЦА *ж.* *На **Ра′доўніцу** перэд обедом ішлі на могілкі* [Вербавічы Нараўл.]. *На **Ра′доўніцу** пеклі тоўсты бліны* [Капцэвічы Петрык.]. *Перэд **Ра′доўніцай** бываюць Радушные дзеды* [Ліснае Лельч.].

РА′ДОЎНЫЦА *ж.* *На **Ра′доўныцу** поміналоць мэртвых* [Сяменча Жытк.].

РА′ДУЛЬНІЦА *ж.* *У каго **Ра′дульніца** бывае ў аўторак, а ў каго – у чацвер* [Бывалькі Лоеўск.]. *На **Ра′дульніцу** ходзім на могілкі* [Прудок Маз.].

ПРО′ВАДЫ *мн.* *У нас хто на Радаўніцу ідзе на кладбішчэ, а хто – на **Про′вады*** [Прудок Маз.].

ПРО′ВОДЫ *мн.* *На **Про′воды** ідом, несом горэлку, хлеб, кладом на могілкі* [Тонеж Лельч.]. *На **Про′воды** обязацельно збіраемса ўсе і ідом на кладбішчэ до своіх* [Глушкавічы Лельч.].

* ПРОВО′ДНАЯ РА′ДОЎНІЦА *ж.* *У **Прово′дную Ра′доўніцу** несуць госцінцы небожчыкам* [Слабада Маз.].

* МЁРТВЫ ДЗЕНЬ *м.* ***Мёртвы дзень** – у аўторак, пойдом на могілкі* [Бабраняты Маз.].

* ПРАВО′ДНЫ ДЗЕНЬ *м.* *У аўторак – **Право′дны дзень*** [Барбароў Маз.].

* РАДЗІ′ЦЕЛЬСКІ ДЗЕНЬ *м.* *У аўторак – **Радзі′цельскі дзень*** [Тульгавічы Хойн.]. *На **Радзі′цельскі дзень** ходзім у цэркоў* [Махнавічы Маз.]. *На **Радзі′цельскі дзень** да абеду пашуць* [Аляксандраўка Калінк.].

РА′ДУШНЫЕ ДЗЕДЫ′ *мн.* Памінальны абрад на Раданіцу. *Кажуць, **ра′душные** дзеды прыходзяць дахаты* [Сцежарнае Браг.].

РАДЗІ′ЦЕЛЬСКІ ДЗЕНЬ *гл.* РА′ДОЎНІЦА.

РАЖСТВО′ БО′ЖАЙ МА′ЦІ *гл.* ПРАЧЫ′СТАЯ ў знач. 2.

РАЗВОДЗІ′ЦЕЛЬ *м.* Наступны дзень пасля Вадохрышча. ***Разводзі цель** бувае 21 января, разаўеў усю Каледу* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

РАЗГОЎЛЯ′ЦЦА, -юся, -ешся, -еццa; *незак.* Есці скаромнае пасля посту. *У нас на Коледы **разгоўля′юцца** свежыною* [Чырвонабярэжжа Лельч.].

РАСПІ′СУВАЦЦА З КОЛЯ′ДАМІ *фразеал.* Развітвацца са святамі. *У Водохрышча ў нас **распі′суюцца з Коля′дамі*** [Верасніца Жытк.].

РАСТВО′ БО′ЖАЙ МА′ЦІ *гл.* ПРАЧЫСТАЯ ў знач. 2.

РАСЧУ′ДЗІЦЬ, *зак.* Зрабіць звычайным. *Говорылі, што і Прочыста не **расчу′дзіць**, колі Чудо наробіць* [Завайць Нараўл.].

РОЖДВО′ *гл.* РОЖЭСТВО′.

РОЖЭСТВО′, **РОЖДВО′**, **РОЗДВО′**. Свята нараджэння Хрыста, Коляды.

РОЖЭСТВО′ *н. От **Рожэства′** пойдуць светыя вечэры* [Мялешкавічы Маз.].

РОЖДВО′ *н. На **Рождво′** була пурга* [Запясочча Жытк.].

РОЗДВО′ *н. Колісь на **Роздво′** дзеўкі ворожылі, да і цепер ворожаць* [Замошша Лельч.].

РОЗДВО′ *гл.* РОЖЭСТВО′.

РУСА′ЛКА *ж.* 1. Міфічная істота. *Говораць, што на Купайло вуходзяць усе **руса′лкі** з воды* [Чырвонабярэжжа Лельч.]. *Мой сын бачыў, ек у купалову ноч **руса′ўка** вубегала з воды* [Пагоннае Жытк.].

2. Персанаж Троіцкай абраднасці. ***Руса′лку** выбіраюць з дзеўчат, шоб косы ў ее былі доўгіе, вянка ёй плетуць* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

РУСА′ЛЬНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ *гл.* ТРОЕ′ЧНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ.

РУСА′ЎКА *гл.* РУСА′ЛКА ў знач. 1.

РЭ′ЛІ *гл.* АРЭ′ЛІ.

С

СА′ВА, **СА′ВЫ**, **СА′ЎКІ**. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 18 снежня (5 снежня ст. ст.) і з'яўляецца ў народным уяўленні бацькам Міколы Зімовага.

СА′ВА *адз. У нас на **Са′ву** не робілі* [Слабада Маз.]. *На **Са′ву** памый лаву ды сядай прасці* [Мялешкавічы Маз.]. ***Са′ва** мосце рэчкі* [Скароднае Ельск.].

СА′ВЫ *мн. На **Са′вы** бабы не прадуць* [Хобнае Калінк.]. *На тыя **Са′вы** не робім работы* [Мялешкавічы Маз.].

СА'ЎКІ *мн. На **Са'ўкі** мы ховалі пчол* [Данілаўка Ельск.].

СА'ВЫ *гл.* СА'ВА.

САРАКА' *гл.* САРАКІ'.

САРАКІ', САРАКА', СО'РАКІ, СОРОКА'; СО'РАК СВЕТЫ'Х, СО'РОК СВЕТЫ'Е, СО'РОК СВЕТЫ'Х. Веснавое свята народнага календара, якое адзначаецца 22 сакавіка (9 сакавіка ст. ст.), у дзень веснавога раўнадзенства; дзень надыходу вясны, прылёту птушак, адметны абрадавым комплексам заклікання вясны, памінання продкаў і любоўнай варажбой.

САРАКІ'. *На **Сараки'** дзеўкі весну клічуць* [Лукі Калінк.]. *Рэчка вуходзіць на **Саракі'*** [Ясяні Браг.].

САРАКА'. *На **Сарака'** дзеўкі песні пеюць* [Асавец Маз.]. *На **Сарака** сорак выраеў прылетаець* [Сырад Калінк.]. ***Сарака'** весну адкрываюць* [Прудок Маз.]. *На **Сарака'** мучалі сорак мучанікаў* [Казловічы Калінк.]. *Гавораць, што на **Сарака'** душы сарака мучанікаў прылетаюць ек жаўрукі да нас на землю* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

СО'РАКІ. *Будзе цёплая весна, калі на **Сорак'і** вол воды нап'ецца* [Веляцін Хойн.]. *На **Со'ракі** ўжэ весна прыходзіць. Калі на **Сoракі'** прылетаюць птушкі, то ета прылетаюць душы нашых дзедоў* [Паселічы Хойн.].

СОРОКА'. *У нас на **Сорока'** дзеўке ворожаць про чоловека* [Азяраны Жытк.].

* СО'РАК СВЕТЫ'Х. *На **Со'рак светы'х** дзеўкі на дошках скачуць* [В. Бор Хойн.]. *На **Со'рак светы'х** велікіе дзеўкі ў дошку гуляюць* [Зарэчча Браг.]. *На **Со'рак светы'х** надо зламаць сорак дошчачак* [Аляксандраўка Калінк.].

* СО'РОК СВЕТЫ'Е. *На **Со'рок светы'е** хрэсты пеклі і етым хрэстом вугонялі худобу ў полі* [Буйнавічы Лельч.].

* СО'РОК СВЕТЫ'Х. *На **Со'рок светы'х** кідалі цераз дом сорок палок, штоб знайці за лето сорок качак* [Буда-Сафіеўка Лельч.]. *На **Со'рак светы'х** пяком булкі, каб сорак було* [Прудок Маз.]. *Кажуць, на **Со'рак светы'х** сорак птушак прылятае* [Прудок Маз.]. *На **Со'рок светы'х** ходзілі рэзаць палкі, каб перэкідаці іх церэз крышу* [Сямурадцы Жытк.].

СА'ЎКІ *гл.* СА'ВА.

СВЕТО'Е КАТЭРЫ'НЫ *гл.* КАЦЯРЫ'НЫ.

СВЕТО'Е КРАШЧЭ'ННЕ *гл.* ВАДО'ХРЫШЧЭ.

СВЕТЫ' АНДРЭ'Ю *м. гл.* АНДРЭ'Й.

СВЕТЫ' ОНДРЭ'Й *м. гл.* АНДРЭ'Й.

СВЕТЫ'Е ВЕЧЭРА' *мн.* Вечары ад Пасхі да Ушэсця. *Посля Паскі да Ушэсця ідуць **светы'е вечэра'**, тогды нічого не роблім* [Навасёлкі Петрык.].

СВЕЦІ'ЦЬ, СВЭТЫ'ЦЬ. Асвячаць у храме.

СВЕЦІ'ЦЬ *незак. У Вербную недзелю носім **свеці'ць** вербу ў цэркоў* [Казловічы Калінк.].

СВЭТЫ'ЦЬ *незак. На Радоўныцу прыносымо ў цэркоў пэчэно, бацюшко **свэ'тыць*** [Града Жытк.].

СВЕЧО'НА ВОДА' *ж.* Асвячоная вада. ***Свечо'ну воду'** кладу ў бутылаццы пуд голову, штоб не булела* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

СВЭТЫ'ЦЬ *гл.* СВЕЦІ'ЦЬ.

СВЯ'ТКО *н.* Прысвятак народнага календара. *Е у нас такое **свя'тко** Кацерыны* [Буйнавічы Лельч.].

СВЯ'ТО *н.* Свята. *Велікдзень – велікое **свя'то*** [Маркоўскае Лельч.]. ***Свя'то** весны – етэ ж Масленіца* [Завайць Нараўл.].

СВЯТО'Е ВАСІ'ЛЛЕ *гл.* ВАСІ'ЛЛЕ.

СВЯТО'Е ВЕДЗЯННЁ *гл.* УВЯДЗЕ'ННЕ.

СЕНАВА'ЦІ *незак.* Касіць і сушыць траву. ***Петро'віца** вупраўляе сена сенавацї* [Казловічы Калінк.].

СЁМІХА *ж.* Сёмы тыдзень пасля Пасхі. *Сёмую недзелю пасля Паскі называюць **Сёміхай**, а само свято – Тройца* [Буйнавічы Лельч.].

СЁМУХА, ТРО'ЙЦА, ТРО'ІЦА, ТРУ'ЙЦА; ДЗЕНЬ СВЕТО'Й ТРО'ІЦЫ. Земляробчае свята народнага календара, якое адзначаецца на сёмым тыдні пасля Вялікадня. Адметнае культам зеляніны, продкаў, шлюбу.

СЁМУХА *ж. На **Сёмуху** дзеўкі бягуць бярозкі завіваць* [Гарочычы Калінк.]. ***Сёмуха** – годовое свято* [Буркі Браг.]. *На **Сёмуху** спеваюць песні* [Загорыны Маз.]. *На **Сёмуху** клён ломяць* [Небытаў Хойн.]. *У нас тры дні празнуюць **Сёмуху*** [Бунавічы Лельч.]. *І мы помінаем своіх на **Сёмуху*** [Мікулічы Браг.].

ТРО'ЙЦА *ж. Колісь на **Тро'йцу** носілі клён свецічь* [Васькаўка Маз.]. На ***Тро'йцу** помінаем памерлых* [Гарбавічы Калінк.]. ***Тро'йца** ўсегда ў недзелю* [Ляскавічы Петрык.]. ***Тро'йцы** тры дні: першы дзень – Дзень Бога-Бацькі, другі дзень – Бога-Сына, трэці дзень – Дзень Святого Духа* [Буйнавічы Лельч.]. *Цераз сем недзель после Паскі **Тро'йца** светая будзе* [Буда-Сафіеўка Лельч.].

ТРО'ІЦА *ж. **Тро'іца** – ето Сёмуха* [Карчовае Хойн.]. *На **Тро'іцу** буў дошч* [Мікулічы Браг.]. *У нас на **Тро'іцу** носілі свеціць клён і березу* [Замосце Калінк.].

ТРУ'ЙЦА *ж. Прыйшла на **Тр'уйцу**, коб побачыць своіх* [Запясочча Жытк.]. *На **Тру'йцу** мы нічого не робім* [Верасніца Жытк.]. *У нас после **Тру'йцы** бувае градова серада, тогды не робімо* [Пагоннае Жытк.]. *На **Тру'йцу** прослаўляецца сошэсце на опостолоў Светого Духа* [Града Жытк.].

* ДЗЕНЬ СВЕТО'Й ТРО'ІЦЫ. *Пройдзе п'яцьдзесят дзён после Паскі, а тады – **Дзень Свето'й Тро'іцы*** [Бярэжцы Жытк.].

СЕРЭ'ДНЯ КУЦЬЯ' *гл.* ДРУГА' КУЦЦЯ'.

СЁМУШНЫЕ ДЗЕДЫ′ *гл.* ТРАЕ′ЦКІЕ ДЗЕДЫ′.

СКОВОРО′ННІК *м.* Печыва з мукі, выпечанае на патэльні. ***Сковоро′нніка** спекла, да йешчэ дзірочкі пальцем потыкала* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

СКОРО′МНОЕ *н.* Тлустыя стравы, што нельга было есці ў час посту: мяса, сала, малако, масла, смятана і інш. *Калі ідзе пост, му не ўжываем **скоро′мное*** [Завайць Нараўл.]. *Увесь пост не можно есці **скоро′мное*** [Вятчын Жытк.].

СМОЛЯ′НІКІ *мн.* Шкарлупіна яйца, залітая смалой. *На Паску **смоля′нікі** робілі: возьме йейцэ, со срэдзіны ўсё вып'е, а туды смолы нал'е і б'е ў біткі* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

СО′РАКІ *гл.* САРАКІ′.

СО′РАК СВЕТЫ′Х *гл.* САРАКІ′.

СО′РОК СВЕТЫ′Е *гл.* САРАКІ′.

СО′РОК СВЕТЫ′Х *гл.* САРАКІ′.

СОРОКА′ *гл.* САРАКІ′.

СПАС, ІСПА′С, СПАСІ′ЦЕЛЬ; ДРУГІ′ СПАС, Я′БЛУЧНЫ СПАС, Я′БЛЫЧНЫ СПАС. Земляробчае свята народнага календара, якое адзначаецца 19 жніўня (6 жніўня ст. ст.); свята садавіны.

СПАС *м.* ***Спас** – ето велікае свято* [Хобнае Калінк.]. *На **Спаса** сьвецяць яблука* [Юркавічы Браг.]. *У тым годзі на **Спаса** буў дошч* [Скрыгалаў Маз.]. *Прыдзе **Спас**, дзержы рукавіцы пра запас, ужэ будзе холадней і холадней* [Буда-Сафіеўка Лельч.]. *Я не ем і яблука до **Спаса*** [Буда-Сафіеўка Лельч.]. *На **Спаса** пасвяцілі яблука* [Вялікія Аўцюкі Калінк.]. *До **Спаса** яблыкі не едзяць тые, у кого дзеці померлі* [Буйнавічы Лельч.].

ІСПА′С *м.* *На **Іспа′са** ішоў дошч* [Прудок Маз.].

СПАСІ′ЦЕЛЬ *м.* *На **Спасі′целя** яблука можно есці* [Аляксандраўка Калінк.]. *На **Спасі′целя** му не робім* [Глініца Маз.].

* ДРУГІ′ СПАС *м.* ***Другі′ Спас** – ето Я ′блучны Спас* [Макрэц Браг.]. *Ек **Другі′ Спас,** дак свецім усе фрукты* [Буйнавічы Лельч.].

* Я′БЛУЧНЫ СПАС *м.* *Колі свецяць яблукі – **Я′блучны Спас*** [Стралічаў Хойн.].

* Я′БЛЫЧНЫ СПАС *м.* *Да **Я′блычнага Спаса** нельга было есці яблыкі, толькі тоды, колі бацюшка посвеціць, можна есці і на могілкі несці* [Малыя Аўцюкі Калінк.].

СПА′САЎКА, ІСПА′САЎКА; СПА′САЎСКІ ПОСТ. Двухтыднёвы Успенскі пост перад Спасам.

СПА′САЎКА *ж.* *Колісь у **Спа′саўку** рабілі строгі пост* [Паселічы Хойн.]. ***Спа′саўка** – ето ўжэ дзве ці чатыры недзелі* [Мялешкавічы Маз.]. *У нас е **Спа′саўка**, ето пост* [Махнавічы Маз.]. *Ек пройдзе **Спа′саўка,** тогды едзім ужэ яблыкі* [Васькаўка Маз.].

ІСПА'САЎКА *ж. У нас на **Іспа'саўку** загатаўлёўваюць зельья, ягоды* [Грабаў Петрык.].

* СПА'САЎСКІ ПОСТ *м. У **Спа'саўскі пост** му не ўжываем тлустые стравы* [Махнавічы Маз.].

СПА'САЎСКІ ПОСТ *гл.* СПА'САЎКА

СПАСІ'ЦЕЛЬ *м.* Ісус Хрыстос. *У Каляды, сёмага студзеня, нарадзіўса **Спасі'цель*** [Прудок Маз.].

СПАСІ'ЦЕЛЬ *гл.* СПАС.

СПА'СОЎКА *ж.* Гатунак груш, якія паспяваюць у жніўні, на Спаса. ***Спа'соўкі** салодкія на Спаса* [Конкавічы Петрык.]. *У нас е такая груша – **спа'соўка**, дужэ солодка* [Івашкавічы Петрык.].

СПА'СУ НЕМА' *фразеал.* Тое, што і ратунку няма. *Ето ж хлопец, шчо **спа'су нема'**!* [Махнавічы Маз.]. *Сабака так вые, шчо **спа'су нема'**!* [Прудок Маз.].

СПЛЕ'ННЕ *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 1.

СПЛЕ'ННЕ БО'ЖАЙ МА'ЦІ *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 1.

СПО'ЖКА *гл.* ПРАЧЫ'СТАЯ ў знач. 2.

СПРАЎЛЯ'ЦЬ *незак.* Святкаваць, адзначаць што-небудзь. *Сёні цэлы дзень **спраўля'юць** дажынкі* [Паселічы Хойн.].

СРЭ'ЦЕННЕ *гл.* СТРЭ'ЧАННЕ.

СТРО'ГІ ПОСТ *м.* Перыяд устрымання ад скаромнай ежы, у які забаранялася спяваць, танцаваць, заключаць шлюбы, спраўляць вяселлі. *Раней у нас на **стро'гі пост** вяселлі не робілі* [Балажэвічы Маз.]. ***Стро'гі пост** – калі і горэлку не можно піць* [Казловічы Калінк.].

СТРЭ'ЦЕННЕ *гл.* СТРЭ'ЧАННЕ.

СТРЭ'ЧАННАЯ СВЕЧКА *гл.* ГРАМНІ'ЧНАЯ СВЕ'ЧКА.

СТРЭ'ЧАННЕ ГАСПО'ДНЕ *гл.* СТРЭ'ЧАННЕ.

СТРЭ'ЧАННЕ, СТРЭ'ЧЭННЕ, СТРЭ'ЦЕННЕ, СРЭ'ЦЕННЕ, ВСТРЭ'ЧЭННЕ, УСТРЭ'ЧАННЕ, УСТРЭ'ЧЭННЕ; СТРЭ'ЧАННЕ ГАСПО'ДНЕ. Зімовае свята народнага календара, якое адзначаецца 15 лютага (2 лютага ст. ст.); дзень сустрэчы зімы з летам.

СТРЭ'ЧАННЕ *н. На **Стрэ'чанне** ўжо спеваюць веснянкі* [Асавец Маз.]. *У нас кажуць, што на **Стрэ'чанне** зіма з летам страчаецца* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

СТРЭ'ЧЭННЕ *н. На **Стрэ'чэнне** ў хлеў носяць свечку ад нечыстае сілы* [Зарэчча Браг.].

СТРЭ'ЦЕННЕ *н. **Стрэ'ценне**, ды ўжэ пост* [Бярэжцы Жытк].

СРЭ'ЦЕННЕ *н. **Срэ'ценне** – 15 фэўраля* [Сямурадцы Жытк.].

ВСТРЭ'ЧЭННЕ *н.* Бувало, *на **Встрэ'чэнне** свечкай выпаляць крэсцікі ад грозы на дзверах* [Навасёлкі Петрык.].

УСТРЭ'ЧАННЕ *н. Калі **Устрэ'чанне**, свецяць свечкі, яны не дапускаюць пажару, калі граза* [Бывалькі Лоеўск.].

УСТРЭ'ЧЭННЕ *н. На **Устрэ'чэнне** буваюць морозы* [Капцэвічы Петрык.]. *Колі на **Устрэ'чэнне** адліга – не будзе прыбытку ў полі* [Загорыны Маз.].

* СТРЭ'ЧАННЕ ГАСПО'ДНЕ *н. Кажуць, што на **Стрэ'чанне Гаспо'дне** Семіён падзержаў на руках Ісуса, так его стрэціў, таму і **Стрэ'чанне Гаспо'дне*** [Новы шлях Браг.].

СТРЭ'ЧЭННЕ *гл.* СТРЭ'ЧАННЕ.

СТРЭ'ЧЭНСКІЕ ДЗЕДЫ' *мн.* Памінальны абрад 13 лютага. *Му правім і **Стрэ'чэнскіе дзеды'*** [Залатуха Калінк.]. ***Стрэ'чэнскіе дзеды'** буваюць у суботу* [Залатуха Калінк.].

СУХІ' ЧЭЦВЕ'Р *м.* Чацвер перад Пасхай. *У **сухі' чэцве'р**, што будзеш садзіць, усё посохне* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

Т

ТАЦЦЯ'НА; ТАЦЦЯ'НА КРЭШЧЭ'НСКА, ТАЦЦЯ'НІН ДЗЕНЬ. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 25 студзеня. Адметны метэаралагічнымі назіраннямі.

ТАЦЦЯ'НА *ж. На **Тацця'ну** бувае мороз* [Міцуры Петрык.]. *На **Тацця'ну** дужэ сонейко зіхоціць* [Казловічы Калінк.].

* ТАЦЦЯ'НА КРЭШЧЭ'НСКА *ж. **Тацця'на Крэшчэ'нска** бувае пасля Крэшчэння* [Малыя Аўцюкі Калінк.]. *На **Тацця'ну Крэшчэ'нску** жгуць дужэ морозы* [Маркоўскае Лельч.].

* ТАЦЦЯ'НІН ДЗЕНЬ *м. Гаворыцца: "Калі на **Тацця'нін дзень** пойдзе снег, тады лето будзе мокрым"* [Прудок Маз.].

ТАЦЦЯ'НА КРЭШЧЭ'НСКА *гл.* ТАЦЦЯ'НА.

ТАЦЦЯ'НІН ДЗЕНЬ *гл.* ТАЦЦЯ'НА.

ТРАЕ'ЦКІЕ ДЗЕДЫ', СЁМУШНЫЕ ДЗЕДЫ', ТРОЕ'ЧНЫЕ ДЗЕДЫ', ТРО'ЙЧАНЫ ДЗЕДЫ', ТРО'ЙЧАТЫЕ ДЗЕДЫ', ТРУ'ЙЧАНЫЕ ДЗЕДЫ'. Пятніца перад Тройцай (Сёмухай), у якую пам інал і дзядоў.

ТРАЕ'ЦКІЕ ДЗЕДЫ' *мн. **Трае'цкіе дзеды'** е перэд Тройцай* [Скалодзін Маз.].

СЁМУШНЫЕ ДЗЕДЫ' *мн. **Сёмушные деды** перед Тройцэю* [Вялікі Бор Хойн.]. *У пятніцу будуць правіць **Сёмушные дзеды*** [Мялешкавічы Маз.].

ТРОЕ'ЧНЫЕ ДЗЕДЫ' *мн. Зовём душкі на **Трое'чные дзеды'*** [Азяраны Жытк.]. *Колі **Трое'чные дзеды'** – не плач, душы дзедоў радаюцца* [Васькаўка Маз.].

ТРО'ЙЧАНЫ ДЗЕДЫ' *мн. На **Тро'йчаны дзеды'** поедом у Конкавічы, там нашы* [Конкавічы Петрык.]. ***Тро'йчаны дзеды'** ето дзеды перэд Тройцэю* [Вятчын Жытк.].

ТРО'ЙЧАТЫЕ ДЗЕДЫ' *мн. На **Тро'йчатые дзеды'** вараць штось дужэ хорошэ* [Слабада Маз.].

ТРУ'ЙЧАНЫЕ ДЗЕДЫ' *мн. У нас **Тру'йчаные дзеды'** е у пятніцу перэд Труйцою* [Града Жытк.].

ТРО'ІЦА *гл.* СЁМУХА.

ТРО'ЙЦА *гл.* СЁМУХА.

ТРО'ЙЧАНЫ ДЗЕДЫ' *гл.* ТРАЕ'ЦКІЕ ДЗЕДЫ'.

ТРО'ЙЧАТЫЕ ДЗЕДЫ' *гл.* ТРАЕ'ЦКІЕ ДЗЕДЫ'.

ТРОЕ′ЧНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ, ТРОЕ′ЧНЫ ТЫ′ЖДЗЕНЬ, РУСА′ЛЬНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ. Тыдзень пасля Тройцы.

ТРОЕ′ЧНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ *ж. **Трое′чная недзеля** называецца русальная, на гэтай нядзелі ня шыюць* [Буйнавічы Лельч.].

ТРОЕ′ЧНЫ ТЫ′ЖДЗЕНЬ *м. На **трое′чны ты′ждзень** русалкі е ў водзе, тогды мы не купаліса* [Буйнавічы Лельч.]. *На **трое′чным ты′ждні** у нас градовая серада, тоды не робім, коб град не йшоў* [Буда-Сафіеўка Лельч.].

РУСА′ЛЬНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ *ж. На **руса′льной недзелі** ішоў мой чоловек паўз лесок, а русалка седзіць на берозе і зове его* [Буйнавічы Лельч.].

ТРОЕ′ЧНЫ ТЫ′ЖДЗЕНЬ *гл.* ТРОЕ′ЧНАЯ НЕДЗЕ′ЛЯ.

ТРОЕ′ЧНЫЕ ДЗЕДЫ′ *гл.* ТРАЕ′ЦКІЕ ДЗЕДЫ′.

ТРОЕ′ЧНЫЕ ПЕ′СНІ *мн.* Песні, якія выконваюцца на Тройцу. *На Тройцу клёнам усё затыкаюць на дворэ, у хаце, а церэз недзелю носяць ето ўсё ў конец села, паляць і пеюць **трое′чные пе′сні*** [Навасёлкі Петрык.].

ТРУ′ЙЦА *гл.* СЁМУХА.

ТРУ′ЙЧАНЫЕ ДЗЕДЫ′ *гл.* ТРАЕ′ЦКІЕ ДЗЕДЫ′.

ТРЭ′ЦІ СПАС, ХЛЕ′БНЫ СПАС. Земляробчае свята народнга календара, якое адзначаецца 29 жніўня (16 жніўня); свята ўборкі збожжавых, хлеба.

ТРЭ′ЦІ СПАС *м. У **Трэ′ці Спас** буслы адлятаюць* [Васькаўка Маз.]. ***Трэ′ці Спас** – ето Хлебны Спас* [Даманавічы Калінк.]. *Прайшоў **Трэ′ці Спас** – лета нема* [Буда-Сафіеўка Лельч.].

ХЛЕ′БНЫ СПАС *м. У **Хле′бны Спас** робім конец жніва* [Завайць Нараўл.].

ТРЭ′ЦЯЯ КУЦЬЯ′, ТРЭ′ЦЦЯЯ КУЦЦЯ′, БЕ′ДНАЯ КУЦЬЯ′, БЕ′ДНА КУЦЬЯ′, ВАДАПО′СНАЯ КУЦЬЯ′, ГАЛО′ДНА КУЦЬЯ′, ГОЛО′ДНА КУЦЬЯ′, ГОЛО′ДНА КУЦЯ′, ГАЛО′ННА КУЦЯ′, ПАСЛЕ′ДНЯ КУЦЦЯ′. Трэцяя куцця, якая адзначаецца 18 студзеня (5 студзеня ст. ст.) перад Вадохрышчам.

ТРЭ′ЦЯЯ КУЦЬЯ′ *ж. **Трэ′цяя куцья′** бувае за Богатай* [Галубіца Петрык.].

ТРЭ′ЦЦЯЯ КУЦЦЯ′ *ж. **Трэ′ццяя куцця′** – перэд Водохрышчам* [Буркі Браг.].

БЕ′ДНАЯ КУЦЬЯ′ *ж. **Бе′дная куцья′** варыласа на Крэшчэнье* [Хамічы-2 Калінк.].

БЕ′ДНА КУЦЬЯ′ *ж. На **Бе′дну куцью′** зовуць мороз* [Мікулічы Браг.].

ВАДАПО′СНАЯ КУЦЬЯ′ *ж. Перэд Крэшчэньем – ето **Вадапо′сная куцья′*** [Кочышчы Ельск.].

ГАЛО′ДНА КУЦЬЯ′ *ж. На **Гало′дну куцью′** гукаюць мороза* [Глініца Маз.].

ГОЛО′ДНА КУЦЬЯ′ *ж. **Голо′дна куцья′** – перэд Крэшчэннем* [Ляскавічы Петрык.].

ГОЛО'ДНА КУЦЯ' *ж. На **Голо'дну куцю'**, у той дзень, колі була, кортоплі не садзяць* [Вербавічы Нараўл.].

ГАЛО'ННА КУЦЯ' *ж. Ета ж сёні **Гало'нна куця'*** [Асавец Маз.].

ПАСЛЕ'ДНЯ КУЦЦЯ' *ж. **Пасле'дня куцця'** – перэд Вадохрышчам* [Загорыны Маз.].

ТРЭ'ЦЦЯЯ КУЦЦЯ' *гл.* ТРЭ'ЦЯЯ КУЦЬЯ'.

У

У БІТКІ' ГУЛЯ'ЦЬ *фраз.* Абрадавая гульня на Вялікдзень, у час якой стукаюцца пафарбаванымі яйцамі: перамагае той, у каго яйцо застаецца цэлым. *І на Велікодне **ў біткі' гуля'юць*** [Гарочычы Калінк.].

УВЕДЗЯНЬЕ' *гл.* УВЯДЗЕ'ННЕ.

УВЯДЗЕ'ННЕ, УВЕДЗЯНЬЕ', ВЕДЗЯННЁ, ВАДЗЕ'ННЕ, ВЯДЗЕ'ННЕ; СВЯТОЕ ВЕДЗЯННЁ. Зімовае свята народнага календара, якое адзначаецца 4 снежня (21 лістапада ст. ст.); дзень прыводу Богам зімы на зямлю, адметны метэаралагічнымі назіраннямі, варажбой.

УВЯДЗЕ'ННЕ *н. **Увядзе'нне** – ето ж вялікое свято, калі Маці Божую ўвялі ў Храм Божы* [Плаўкі Ельск.].

УВЕДЗЯНЬЕ' *н. На **Уведзянье'** Божая Маці ўводзіласа ў Храм* [Вятчын Жытк.].

ВАДЗЕ'ННЕ *н. Ето ж у Піліпаўскі пост бувае **Вадзе'нне*** [Казловічы Калінк.]. *Казалі, што раней на **Вадзе'нне** ваўкі цэлымі гуртамі вадзіліся* [Буркі Браг.]. *У ето свято дзеўкі на сон ворожаць: "Святое **Вадзе'нне**, вядзі мене туды, дзе мой суджаны"* [Глушкавічы Лельч.]. *На **Увядзе'нне** можэ быць пацяпленне* [Прудок Маз.].

ВЕДЗЯННЁ *н. А у нас казалі, таму **Ведзяннё**, што святую Варвару вадзілі ў еты дзень і білі* [Веляцін Хойн.]. ***Ведзяннё** разбівае ледзяннё – так говораць* [Канатоп Нараўл.].

ВЯДЗЕ'ННЕ *н. **Вядзе'нне** празнікаў навядзе* [Вялікія Падлядзічы Маз.].

* СВЯТОЕ ВЕДЗЯННЁ *н. Усе так говораць: "**Святое Ведзяннё** зіму прывяло"* [Багуцічы Ельск.].

УГОШЧА'ЦЬ *незак.* Частаваць. *Раней на Велікдзень хлопцы збіраліса і ішлі песні спеваць, жадалі ўсім здороўе, шчасце, а іх **угошча'лі** тады* [Казловічы Калінк.].

УЗВІ'ЖАННЕ, УЗДЗВІ'ЖАННЕ, УЗДВІ'ЖЭННЕ, УЗДЗВІ'ЖЭННЕ, УЗДЗЮ'ЖЭННЕ, УЗ'Ю'ЖАННЕ, ВОЗДВІ'ЖЭННЕ, ДВІ'ЖЭННЕ, ДЗВІ'ЖЭННЕ, ЗВІ'ЖЭННЕ, ЗДВІ'ЖАННЯ, ЗДВІ'ЖЭННЕ, ЗДЗЮ'ЖЭННЕ, ЗЮ'ЖЭННЕ, З'Ю'ЖЭННЕ; ВОЗДВІ'ЖЭННЕ КРЭСТА' ГОСПО'ДНЯ, ВОЗВІ'ЖЭННЕ ХРЫСТА' ГОСПО'ДНЯ. Хрысціянскае свята народнага календара, адзначаецца 27 верасня (14 верасня ст. ст.); апошняе цёплае свята, калі заканчваюцца работы на полі, дзень адлёту птушак у вырай.

УЗВІ'ЖАННЕ *н. На **Узві'жанне** галка перва адлетае* [Мялешкавічы Маз.]. *У нашай дзярэўні на **Узві'жанне** ўжэ ў полі не робяць* [Гурыны Маз.]. *На **Узві'жанне** сходзяцца ўсе вужы, гадзюкі не збіраюцца* [Малыя

Аўцюкі Калінк.]. *Калі на **Узві'жанне** гадзюка ўкусіць кого, то ў норы ена не попадзе ўжэ* [Даманавічы Калінк.].

УЗДВІ'ЖЭННЕ *н. На **Уздві'жэнне** ўсё гадоўе здвігаецца ў кучы і ховаецца* [Сяменча Жытк.].

УЗДЗВІ'ЖАННЕ *н. На **Уздзві'жанне** адзначаем дзень найдзенага краста, на якім быў распяты Господзь* [Бывалькі Лоеўск.].

УЗДЗВІ'ЖЭННЕ *н. На **Уздзві'жэнне** земля закрываецца* [Хобнае Калінк.].

УЗДЗЮ'ЖЭННЕ *н. На **Уздзю'жэнне** змеі уходзяць* [Юркавічы Браг.].

УЗ'Ю'ЖАННЕ *н. На **Уз'ю'жанне** ў лес ездзіць бояцца: вужэ обкружаць, неможно ступіць* [Бобрыкі Петрык.].

ВОЗДВІ'ЖЭННЕ *н. На **Воздві'жэнне** ў лес не йдуць, бо земля воздвігаецца, і ўсе змеі ў землю ховаюцца* [Сяменча Жытк.]. *До **Воздві'жэння** вужы по земле поўзаюць, неможно ходзіць і копаць землю* [Града Жытк.].

ДВІ'ЖЭННЕ *н. На **Дві'жэнне** пропасць здвігаецца* [Юркевічы Жытк.].

ДЗВІ'ЖЭННЕ *н. Пройшло **Дзві'жэнне** і ўжэ поховаліса* [Маркоўскае Лельч.].

ЗВІ'ЖЭННЕ *н. На **Зві'жэнне** почынаем збіраць журавіны* [Небытаў Хойн.].

ЗДВІ'ЖАННЯ *н. На **Здві'жання** не трэбо ў лес ходзіці, бо змеі збіраюцца ў клубок на зімоўку* [Бокаў Маз.]. *Кажуць, на **Здві'жання** сонца здзвігаецца* [Крыўча Браг.].

ЗДВІ'ЖЭННЕ *н. На **Здві'жэнне** сонцэ здвігаецца і свеціцца рознымі венкамі* [Ляскавічы Петрык.]. *На **Здві'жэнне** ў лес не йдуць* [Капцэвічы Петрык.]. *На **Здві'жэнне** Бог землю здвігае, вужэ ховаюцца* [Баравое Лельч.]. *На **Здві'жэнне** воздвіжалі крэста Господня* [Юркевічы Жытк.]. *На **Здві'жэнне** і корэнь не расце* [Завайць Нараўл.]. *На **Здві'жэнне** змеі ў норы ховаюцца* [Скароднае Ельск.].

ЗДЗЮ'ЖЭННЕ *н. Перэд **Здзю'жэннем** змеі ў кучу збіраюцца* [Скрыгалаў Маз.].

ЗЮ'ЖЭННЕ *н. Кажуць, вужы і змеі ўходзяць на **Зю'жэнне*** [Гарбавічы Калінк.].

З'Ю'ЖЭННЕ *н. На **З'ю'жэнне** вужы сходзяцца ў кучы, у лес не трэбо ходзіць, бо іх там много* [Казанск Калінк.].

* ВОЗДВІ'ЖЭННЕ КРЭСТА' ГОСПО'ДНЯ *н. На **Воздві'жэнне крэста' Госпо'дня** ў цэркві молімса, возносім крэст Господні* [Бярэжцы Жытк.].

* ВОЗВІ'ЖЭННЕ ХРЫСТА' ГОСПО'ДНЯ *н. Говорылі, што колісь, як Ісуса росп'ялі, усе хрысты сховалі, закопалі. Доўго шукалі, а адзін чоловек знайшоў, калі на яго положылі Хрыста, то ён ажыў, значыць, ето Господні, і его возьвіглі. Таму і свято – **Возві'жэнне хрыста' Госпо'дня*** [Шкураты Браг.].

УЗДВІ'ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ'ЖАННЕ.

УЗДЗВІ′ЖАННЕ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.
УЗДЗВІ′ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.
УЗДЗЮ′ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.
УЗ'Ю′ЖАННЕ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.
УЗДЗЮ′ЖЭННЕ *гл.* УЗВІ′ЖАННЕ.
УЛА′С *гл.* АЎЛА′С.
УЛА′ССЕ *гл.* АЎЛА′С.
УСПЕ′ННЕ БО′ЖАЙ МА′ЦІ *гл.* ПРАЧЫ′СТАЯ ў знач. 1.
УСПЛЕ′ННЕ *гл.* ПРАЧЫ′СТАЯ ў знач. 1.
УСПЛЕ′ННЕ БО′ЖАЙ МА′ЦІ *гл.* ПРАЧЫ′СТАЯ ў знач. 1.
УСТРЭ′ЧАННЕ *гл.* СТРЭ′ЧАННЕ.
УСТРЭ′ЧЭННЕ *гл.* СТРЭ′ЧАННЕ.

УЧУ′ДЗІЦЬ *незак.* Зрабіць нешта незвычайнае. *У нас говораць так: "Чудо **ўчу′дзіць**, і Прочыста не расчудзіць"* [Завайць Нараўл.]. *А Чудо ек колі **ўчу′дзіць** – пропалі* [Ляскавічы Петрык.].

УШЭ′СНІКІ; УШЭ′СНЫ ІВА′Н. Пярэдадзень Ушэсця.

УШЭ′СНІКІ *мн. У сераду на **Ўшэ′снікі** пеком тонкіе бліны на молоцэ і ейец туды ўбіваймо* [Махнавічы Маз.]. *І **Ушэ′снікі** ў нас празнік* [Міроненкі Маз.]. ***Ушэ′снікі** будуць у сераду* [Мікулічы Браг.].

* УШЭ′СНЫ ІВА′Н *м. Перэд Ушэсцем бувае **Ушэ′сны Іва′н*** [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

УШЭ′СНЫ ІВА′Н *гл.* УШЭ′СНІКІ.

УШЭ′СЦЕ, ВОЗНЕСЕ′ННЕ, ШЭ′ЎСЦЕ. Земляробчае свята народнага календара, якое адзначаецца у чацвер на шостым тыдні пасля Пасхі.

УШЭ′СЦЕ *н. **Ушэ′сце** бувае чэрэз шэсць недзель послі Велікодня* [Сяменча Жытк.]. *До **Ўшэ′сця**, говораць, Бог ходзе з намі па земле, а потом подымаецца на небо* [Малыя Аўцюкі Калінк.]. *На **Ўшэ′сце** ўжэ овёс шэсціць* [Валаўск Ельск.]. *На **Ўшэ′сце** ходзімо ў госці ў Брынёў* [Ляскавічы Петрык.]. *На **Ўшэсце** хозяін оглядае жыто* [Завайць Нараўл.]. *На **Ўшэ′сце** будзе дошч* [Асавец Маз.]. ***Ушэ′сце** – перэд Тройцою, шоста недзеля ад Велікодня* [Маркоўскае Лельч.].

ВОЗНЕСЕ′ННЕ *н. На **Вознесе′нне** явіліса ангелы і сказалі: "Господзь вознёсса ў небо"* [Крыўча Браг.]. *На **Вознесе′нне** ў цэркві ідзе служба* [Сяменча Жытк.]. ***Вознесе′нне** називаецца так, што ў эты дзень Ісус Хрэстос возносіцца на небэса* [Града Жытк.].

ШЭ′ЎСЦЕ *н. **Шэ′ўсце** му празнуем на шостой недзелі послі Паскі* [Вуглы Калінк.].

Х

ХЛЕ′БНЫ СПАС *гл.* ТРЭ′ЦІ СПАС.

ХРЫСТО′СОВАЦЦА *незак.* Віншаваць адзін аднаго словамі: "Хрыстос уваскрэсе". *Кажуць, на Радоўніцу небожчыкі **хрысто′суюцца** са своякамі* [Багуцічы Ельск.].

ХРЭ'СЦІКІ *мн.* Абрадавае печыва з цеста, якое надзяляецца ахоўнай сілай. *У нас старые кажуць, што на Саракі пеклі **хрэсцікі**, клалі іх на прыпечак да Юр'я, а калі вугонялі короўку ў поле, то давалі ёй з'есці ад сурокоў* [Казловічы Калінк.].

ХРЭСЦІ'ЦЕЛЬ ГОСПО'ДНЫ *гл.* КРЭСЦІ'ЦЕЛЬ.

Ц

ЦЁПЛЫ ЛЕКС'ЕЙ *гл.* АЛЯКСЕ'Й.

ЦЁПЛЫ ЛЯКС'ЕЙ *гл.* АЛЯКСЕ'Й.

ЦУ'ДА, ЦУ'ДО, ЧУ'ДА, ЧУ'ДО. Прысвятак народнага календара, які адзначаецца 19 верасня (6 верасня ст. ст.); дзень дзівосаў.

ЦУ'ДА *н. Сёні **Цу'да** – засеваць жыто неможно* [Барбароў Маз.]. *На **Цу'да** не будам робіці* [Гарочычы Калінк.]. ***Цу'да** не празнік, а дзень такі, просто не робімо ды і ўсё* [Веляцін Хойн.].

ЦУ'ДО *н. Ек бувае **Цу'до**, огонь не палім* [Грабаў Петрык.].

ЧУ'ДА *н. Не рабі нічого, а то **Чу'да** ўчудзіць* [Сырод Калінк.].

ЧУ'ДО *н. **Чу'до** не пускае ў лес, можно заблудзіці* [Прыбалавічы Лельч.]. *У нас говораць так: "**Чу'до** ўчудзіць, і Прочыста не расчудзіць"* [Завайць Нараўл.]. *На **Чу'до** бувае ўсякое чудо: колісь косілі сено, а сорока лётала вокол, тады ёй подполілі хвост, а вона села то на адзін стог, то на другі – так і згорэло ўсё сено* [Маркоўскае Лельч.]. *А **Чу'до** ек колі ўчудзіць – пропалі* [Ляскавічы Петрык.]. *У нас **Чу'до** – свято* [Азяраны Жытк.]. *Ек настане **Чу'до**, дак покідаем усё і седзімо* [Буда-Сафіеўка Лельч.].

ЦУ'ДО *гл.* ЦУ'ДА.

ЦЫБУ'ЛЬНІК. Шалупінне з цыбулі. *Яйца красім **цыбу'льніком:*** із *цыбулі шэлуха* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

Ч

ЧАРГО'ЎКА *ж.* Пэўная паслядоўнасць выпасу кароў. *Да Юр'я обязацельна трэба выгнаць короўкі, пачынаецца **чарго'ўка*** [Бобрык Петрык.].

ЧУ'ДА *гл.* ЦУ'ДА.

ЧУ'ДО *гл.* ЦУ'ДА.

ЧЫ'СТЫ ЧЭЦВЕ'Р *м.* Чацвер перад Пасхай. *Раней казалі, што на **чы'сты чэцве'р** надо помуцца, штоб вошаў не було* [Вялікія Сялюцічы Петрык.].

ЧЭ'ШЧЫН ВЕ'ЧЭР *м.* Абрадавая вячэра на Масленіцу, на якую зяць запрашае цешчу і частуе яе блінамі. *У нас ў п'ятніцу – **чэ'шчын ве'чэр**, ето ўжэ з'яць зоўе чэшчу на бліны* [Града Жытк.].

ЧЭ'ШЧЫНЫ БЛІНЫ' *мн.* Абрадавая вячэра на Масленіцу, на якую цешча запрашае зяця і частуе яго блінамі. *У Маслены тыждзень кожэн дзень робілі своё свято, а му ў сераду робімо **чэ'шчыны бліны'** – ето чэшча зоўе з'яця на бліны* [Града Жытк.].

Ш

ШЧАДРАВА′ЛЬНІКІ *гл.* КАЛЯ′ДНІКІ.

ШЧАДРА′НЕЦ *гл.* ШЧАДРЭ′Ц.

ШЧАДРО′ *гл.* КАЛЯ′ДЫ ў знач. 1.

ШЧАДРУ′ХА *гл.* ШЧАДРЭ′Ц.

ШЧАДРЭ′Ц, ШЧАДРА′НЕЦ, ШЧАДРУ′ХА, ШЧО′ДРЫК, ШЧОДРЭ′Ц. Прамежак часу з 13 студзеня на 14 студзеня.

ШЧАДРЭ′Ц *м. За дзень на* ***Шчадрэ′ц*** *хадзілі да суседаў, што попадзецца, бралі, а ўвечары прыносілі хозяіну, а той ужэ частаваў, што не ўгледзеў, калі забіралі* [Крукавічы Калінк.]. *У* ***Шчадрэ′ц*** *мароз печэ* [Макарычы Петрык.].

ШЧАДРА′НЕЦ *м. Пасля вячэры на* ***Шчадра′нец*** *усе лыжкі кідаюць у адну міску, каб ніхто з сям'і не адбіўся* [Крукавічы Калінк.].

ШЧАДРУ′ХА *ж. Колісь на* ***Шчадру′ху*** *па ўсёй вёсцы хадзілі са звяздою, песні пелі, гулялі* [Слабаджанка Хойн.].

ШЧО′ДРЫК *м. На* ***Шчо′дрык*** *удзень па хатах не ходзім, каб скоціна не прапала* [Крукавічы Калінк.].

ШЧОДРЭ′Ц *м. Колісь на* ***Шчодрэ′ц*** *дзеўкі ворожылі* [Мялешкавічы Маз.].

ШЧО′ДРАЯ КУЦЦЯ′ *гл.* ДРУГА′Я КУЦЦЯ′.

ШЧОДРОВА′ЦЬ *гл.* КАЛЯДАВА′ЦЬ.

ШЧОДРО′ЎНІКІ *гл.* КАЛЯ′ДНІКІ.

ШЧО′ДРЫ *гл.* КАЛЯ′ДЫ ў знач. 1.

ШЧО′ДРЫК *гл.* ШЧАДРЭ′Ц.

ШЧЭДРОВА′ЦІ *гл.* КАЛЯДАВА′ЦЬ.

ШЧЭДРО′ЎШЧЫКІ *гл.* КАЛЯ′ДНІКІ.

ШЧЭДРУВА′ЦІ *гл.* КАЛЯДАВА′ЦЬ.

ШЧЭДРЭЦЫ′ *гл.* КАЛЯ′ДНІКІ.

ШЭ′ЎСЦЕ *гл.* УШЭ′СЦЕ.

Ю

Ю′РАЙ *гл.* Ю′Р'Я.

Ю′РАЙКА *м. памянш.-ласк.* да Ю′РАЙ. ***Ю′райка, Ю′райка,*** *адамкні зямліцу, выпусці расіцу – так зазываем Ю′р'я на весну* [Прудок Маз.].

Ю′Р'Я, Ю′РАЙ, Ю′РЫ, Ю′РЫЙ, Ю′РЭЙ; ВЕСНЯ′НЫ Ю′РЭЙ.

1. Старажытнае веснавое свята народнага календара, якое адзначаецца 6 мая (23 красавіка ст. ст.); дзень пачатку вясны.

Ю′Р'Я *м. і н. На* ***Ю′р'я*** *ходзілі жыто свеціць* [Каплічы Калінк.]. ***Ю′р'я*** *– вупускаюць короўкі пасці* [Малешаў Жытк.]. *На* ***Ю′р'я*** *дзеўкі корогод водзяць* [Валаўск Ельск.]. *З* ***Ю′р'я*** *медзведзь засынае ў лесі* [Завайць Нараўл.].

Ю′РАЙ *м. Кажуць, дзе* ***Ю′рай*** *ходзіць, там жыто родзіць* [Махнавічы Маз.]. ***Ю′рай*** *клічэ весну заспеваці* [Савічы Калінк.]. *Говораць,* ***Ю′рай*** *змею победзіў, зніштожыў ее, ена з'едала по чоловеку кожан дзень*

[Малыя Аўцюкі Калінк.]. *У **Ю′рай** колісь адсаджалі лошат ад кобылкі* [Веляцін Хойн.].

ЮʹРЫ *м. Хвосты коровам адрэзаюць. Я рэжу напроці **Юʹры**, коб у свята не рэзаць* [Асянское Лельч.].

ЮʹРЫЙ *м. У нас кажуць: у году два **Юʹрыя** – одзін холодны, а другі голодны* [Маркоўскае Лельч.]. *Колісь ек **Юʹрый** – скоромного ня елі дзеля худобы, а цяпер усё ямо* [Прыбалавічы Лельч.]. *Прышоў **Юʹрый** – садзім гуркі, на его дужэ добро садзіць гуркі* [Лясковічы Петрык.].

ЮʹРЭЙ *м. Святы **Юʹрэй** не даець гуляць, у поле гоніць* [Прыбалавічы Лельч.]. *У **Юʹрэй** начапляюць на граблі красного хвартука ды ходзяць спеваці* [Бярэжцы Жытк.].

* ВЕСНЯʹНЫ ЮʹРЭЙ *м. **Весняʹны Юʹрэй** едзе на коні, а конь копытамі б'е* [Сяменча Жытк.].

* СВЯТЫʹ ЮʹРЫЙ *м. Як прыходзіць **святыʹ Юʹрый** – усіх на поле гоніць* [Слабада Маз.].

2. Старажытнае зімовае свята народнага календара, якое адзначаецца 9 снежня (26 снежня ст. ст.).

ЮʹРЫЙ *м. **Юʹрый** бувае і ў дзекабрэ, з яго зіма ўжэ начынаецца* [Бібікі Маз.].

* ЗІМОʹВЫ ЮʹРАЙ *м. Як на **Зімоʹвага Юʹрая** многа снегу, тады і травы будзе многа* [Гурыны Маз.].

ЮʹРЫ *гл.* Юʹр'я.

ЮʹРЫЙ *гл.* Юʹр'я ў знач. 1, 2.

ЮРЫʹЦЦА *незак.* Устанаўліваць паміж дзяўчатамі сяброўскія адносіны ў час веснавога свята Юр'я. *Калі прыходзіць Юрый, дзеўкі собе подружку вубіраюць, дружаць, ек у нас говораць, беруцца **юрыʹцца*** [Паселічы Хойн.].

ЮʹРЭЙ *гл.* Юʹр'я.

Я

ЯʹБЛУЧНЫ СПАС *гл.* СПАС.

ЯʹБЛЫЧНЫ СПАС *гл.* СПАС.

ЯʹВОР. Галінкі явара, якія з'яўляюцца атрыбутам купалаўскай, троіцкай абраднасці, надзяляюцца ахоўнай сілай і выкарыстоўваюцца ў якасці абярэга. *На Троіцу **яʹвор** ірвуць, стаўляць на окно* [Юркевічы Жытк.]. *На Купайло **яʹвор** утыкаемо у ворота, коб ведзьмы не повугонялі короўкі* [Завайць Нараўл.].

ЯЎДОʹКІ *гл.* АЎДОʹКІ.

Навуковае выданне

Лапіцкая Лідзія Іванаўна

СЛОЎНІК КАЛЯНДАРНА-АБРАДАВАЙ ЛЕКСІКІ УСХОДНЯГА ПАЛЕССЯ

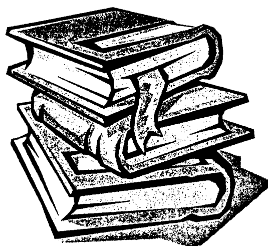
Адказны за выданне С. С. Барысава
Тэхнічны рэдактар А. В. Ліс
Арыгінал-макет Л. І. Федула
Карэктары П. Р. Кошман, Л. В. Жураўская

Падпісана ў друк 13.12.2007. Фармат 60х90 1/16.
Папера Xerox. Гарнітура Times New Roman. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 4,13. Тыраж 47 экз. Заказ № 96.

Выдавец і паліграфічнае выкананне
Установа адукацыі
"Мазырскі дзяржаўны педагагічны універсітэт
імя І. П. Шамякіна"
ЛВ № 02330/0131885 ад 4 снежня 2006 г.
247760, Мазыр, Гомельская вобл., вул. Студэнцкая, 28
Тэл. (02351) 2-46-29

Л.І.Лапіцкая

СЛОЎНІК
КАЛЯНДАРНА-АБРАДАВАЙ ЛЕКСІКІ
УСХОДНЯГА ПАЛЕССЯ

МАЗЫР 2007